

Tussen Stad en Natuur: Ruimtelijke keuzes in balans?!

Een analyse van stakeholder- en expertperspectieven op de woningbouwopgave tegenover natuurbescherming in de regio Nijmegen

Emiel Uijterwaal
Bachelorthesis Geografie, Planologie & Milieu (GPM)
Faculteit van de Managementwetenschappen
Radboud Universiteit Nijmegen
Augustus, 2025

Tussen Stad en Natuur: Ruimtelijke keuzes in balans?!

Een analyse van stakeholder- en expertperspectieven op de woningbouwopgave tegenover natuurbescherming in de regio Nijmegen

Bachelorthesis Geografie, Planologie & Milieu (GPM)
Faculteit van de Managementwetenschappen

Radboud Universiteit Nijmegen

Emiel Uijterwaal s1103174

Scriptiebegeleider: Dr. Martin van der Velde

Tweede beoordelaar: Dr. Sietske Veenman

Aantal woorden: 20.136

Nijmegen, augustus 2025

Figuur voorzijde: © (BPD, 2016)

Radboud Universiteit

Samenvatting

In deze scriptie staat de vraag centraal hoe stakeholders in de regio Nijmegen de invloed van beschermde natuurgebieden op stadsuitbreiding ervaren. Deze vraag wordt gesteld in de context van de extreem hoge druk op de woningmarkt. Landelijk ligt er een woningbouwopgave van ongeveer 981.000 woningen tot en met 2030. Voor Nijmegen betekent dit de realisatie van ruim 10.000 extra woningen: een uitbreiding van meer dan 10% van de huidige woningvoorraad (Provincie Gelderland, 2024). Daarmee ontstaat druk op de omgeving van de stad, die aan vrijwel alle kanten is omgeven door gemeentelijke grenzen of natuurgebieden. Om zoveel nieuwe woningen te realiseren is extra ruimte noodzakelijk. De centrale vraag is daarbij: welke rol spelen de omliggende natuurgebieden in deze woningbouwopgave?

Natuur is op meerdere manieren van onschatbare waarde voor mens en milieu. Zo draagt het bij aan de biodiversiteit, voedselproductie, recreatie en een gezonde leefomgeving. Kortom natuur draagt bij aan het welzijn van de mens (Díaz et al., 2019). De druk op de gebieden wordt steeds groter. Menselijke activiteiten zorgen namelijk voor schade aan natuurgebieden doormiddel van bijvoorbeeld uitstoot en overbelasting. De natuur verliest hiermee langzaam het vermogen om bij te kunnen dragen aan een goede leefomgeving. Biodiversiteitsverlies zorgt voor het wegvallen van de ecologische basis van ecosystemen en is daarmee van negatieve invloed op de gezondheid van de samenleving (IPBES, 2019). Door natuur mee te nemen in de ruimtelijke ordening zijn steden beter bestand tegen toekomstige uitdagingen als klimaatverandering, luchtvervuiling en hittestress. Zeker omdat stedelijke groei vaak ten koste gaat van natuurgebieden, is het belangrijk om zorgvuldig met ruimte om te gaan en schade te beperken (McDonald et al., 2018).

In Nederland worden beschermde natuurgebieden aangewezen om de flora en fauna te behouden. Ook rondom Nijmegen spelen dergelijke gebieden een grote rol. Hierbij gaat het in de meeste gevallen over het Natura 2000-gebied langs de Waal, de Ooijpolder, Heumensoord, de Hatertse Vennen en de stuwwal richting Berg en Dal. Deze gebieden vallen onder zowel nationale als internationale wet- en regelgeving. Door deze bescherming krijgen natuurgebieden de kans zich te herstellen en ontwikkelen. Wanneer dit effectief gebeurt, kan de druk op de natuur worden verminderd en verdere achteruitgang worden tegengegaan (Pulido-Chadid et al., 2023).

Deze natuurgebieden vormen samen met de grenzen van omliggende gemeenten een fysieke grens rond Nijmegen, omdat ze de beschikbare ruimte voor uitbreiding van de stad beperken. Natuurgebieden zijn veelal juridisch beschermd, waardoor bebouwing er niet of slechts in zeer beperkte mate mogelijk is en buiten gemeentelijke grenzen bepaalt een andere gemeente over de ruimtelijke ordening. Om het woningtekort op te lossen is echter ruimte nodig. De gemeente Nijmegen zegt in de Omgevingsvisie te willen ontwikkelen binnen bebouwd gebied en wijst daarbij naar de gebieden; de Waalsprong, het Waalfront, het stationsgebied en Winkelsteeg (Gemeente Nijmegen, 2020). Een ontwikkeling die tot nu toe voorspoedig loopt meldt Berends (2025) in De Gelderlander.

Toch geven verschillende onderzoeken aan dat binnenstedelijk bouwen de klus niet zal klaren. Zo verschenen onderzoeken van Brink Management/ Advies (2018) en het Plan Bureau van de Leefomgeving (2016), waarin gesteld werd dat inbreiding van steden niet genoeg zou zijn om de woningopgave op te lossen. Nijmegen lijkt hier, door zijn fysieke grenzen, tegen een obstakel aan te lopen. Ook over bouwen buiten de grenzen van Nijmegen is al nagedacht. Zo verscheen in 2021 een artikel van Heller (2021) in De Gelderlander waarin het idee van het Economisch instituut van de Bouw (EIB) werd beschreven om te gaan bouwen in de natuur tussen Arnhem en Nijmegen.

Als de woningnood hoger wordt, is in Nijmegen door deze begrenzing amper mogelijkheid voor uitbreiding van de stad. Daarom is in deze scriptie onderzoek gedaan naar de ervaring van verschillende stakeholders en experts op het gebied van woningbouw en natuurgebieden. Daarbij was de hoofdvraag;

Hoe ervaren stakeholders en experts in Nijmegen en omgeving de invloed van omliggende natuurgebieden op stadsuitbreidingen?

Het onderzoek is uitgevoerd door middel van zeven semigestructureerde interviews met tien respondenten. Zij vertegenwoordigen uiteenlopende stakeholders en experts, zoals de gemeente Nijmegen, woningcorporaties (Oosterpoort, Talis), natuur- en parkorganisaties (Park Lingezegen, Groene Metropoolregio), adviseurs (Pouderoyen Tonnaer) en experts uit de wetenschap. De diversiteit aan organisaties en perspectieven biedt een rijk beeld van de uitdagingen rond stedelijke uitbreiding en natuurbescherming.

De resultaten uit de interviews laten zien dat alle stakeholders de druk op de woningmarkt erkennen, er is een groot tekort aan huizen. In de regio Nijmegen geldt deze druk niet alleen voor de stad zelf, maar ook in omliggende gemeenten. Het vinden van ruimte voor de bouw van nieuwe woningen staat op gespannen voet met de bescherming van groene zones. De keuze voor binnenstedelijke ontwikkeling biedt volgens alle respondenten voorlopig voldoende mogelijkheden voor de bouw van 10.000 woningen, waardoor natuurgebieden niet worden bedreigd met uitbreidingsplannen.

Natuurgebieden worden gezien als onmisbare kwaliteit van stad en regio. Zij dragen bij aan biodiversiteit, klimaatadaptatie, recreatie, leefbaarheid en de identiteit van Nijmegen. De strikte bescherming hiervan staat niet ter discussie. De Omgevingswet biedt daarin duidelijke kaders, waarbij participatie ervoor zorgt dat de belangen van gemeente, ontwikkelaars, natuurorganisaties en bewoners worden gehoord.

De onderlinge samenwerking verloopt overwegend goed. Uit de interviews blijkt dat de gemeente Nijmegen en provincie Gelderland hierin de leiding nemen, terwijl natuurorganisaties, woningcorporaties en samenwerkingsverbanden zoals de Groene Metropoolregio bijdragen met kennis en perspectieven. Alleen wanneer de druk op de ruimte toeneemt, bijvoorbeeld door de groeiende woningbouwopgave, ontstaan bij enkele respondenten twijfels over de haalbaarheid van de plannen in de omgevingsvisie.

Toch ervaren de respondenten wel beperkingen. Zo is er sprake van langere procedure tijd en hoge kosten van stedelijk inbreiden. Uitbreiding naar buitengebied zou volgens Van der Velde (persoonlijke communicatie, 2025) goedkoper en sneller zijn. Ook geven woningcorporaties Talis en Oosterpoort (persoonlijke communicatie, 2025) aan dat er bouwvertraging wordt opgelopen door de aanwezigheid van beschermde diersoorten als de das en de ransuil.

Uiteindelijk laat deze scriptie zien dat de beperkingen tot stadsuitbreiding, door beschermde natuurgebieden in Nijmegen, niet wordt gezien als harde belemmeringen, maar eerder als uitgangspunt voor duurzame ruimtelijke ontwikkeling. Stakeholders beschouwen deze groene zones, ondanks de uitdagingen die ze met zich meebrengen, niet als een obstakel maar juist als een kracht die bijdraagt aan de leef kwaliteit van de stad en de regio. Zo ontstaat een gedeeld besef dat woningbouw en natuurbescherming samen kunnen én moeten worden vormgegeven, met respect voor mens, landschap en biodiversiteit.

Voorwoord

Geachte lezer,

Hierbij begint u met het lezen van de bachelor scriptie getiteld: “Tussen Stad en Natuur: Ruimtelijke keuzes in balans?!”. Een kwalitatief onderzoek waarin is onderzocht hoe stakeholders en experts de invloeden van natuurgebieden op stadsuitbreiding ervaren, vanuit de kennis dat Nijmegen staat voor een grote bouwopgave met beperkte ruimte. Gemeentelijke grenzen en wet- en regelgeving rondom natuurgebieden bepalen in hoge mate hoe we in Nijmegen met ruimte om kunnen gaan. Vanuit mijn interesse in dit spanningsveld wilde ik onderzoeken of, en op welke manier, natuurgebieden invloed hebben op de woningbouwopgave. Dit onderzoek vormt de afronding van mijn bachelor Geografie, Planologie & Milieu (GPM) aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Van februari tot augustus 2025 heb ik met veel inzet en nieuwsgierigheid aan dit onderzoek gewerkt. Sinds mijn verhuizing naar Nijmegen op mijn veertiende heb ik hier helemaal mijn plekje gevonden. Zoals ook zal blijken uit het onderzoek kent de stad enorm veel kwaliteiten die ik erg ben gaan waarderen. Om deze reden wilde ik ook graag onderzoek doen naar de stad. Door de kennis vanuit de studie (en het redelijk actief volgen van het landelijk nieuws) was ik geïnteresseerd geraakt in het tekort aan woningen. Nou bleek dat probleem in Nijmegen zeer aanwezig waardoor het zinnig was om dit onderzoek uit te voeren.

Uiteindelijk verliep het schrijven van de thesis best voorspoedig. Al blijkt planning wel een punt van aandacht. Zo was een flinke uitloop van verbouwing en verhuizing geen goede invloed op mijn werktempo. En er werd verwacht dat de interviews begin mei afgerond zouden zijn, waardoor ik het gevoel had dat er veel tijd over was voor de rest van het schrijfproces. Echter was het laatste interview pas op 28 mei afgerond. Dit kwam door een iets te positief beeld over de reacties op de interviewverzoeken. Uiteindelijk viel ook een van de stakeholders die ik wilde interviewen weg, namelijk de bewoners. Hiervoor werd geen andere gepaste stakeholder gevonden. Ook de natuurorganisaties die ik in gedachten had, hadden helaas geen tijd.

Tevens merkte ik dat het doen van een interview zo makkelijk nog niet is. In de eerste interviews werd een grote hoeveelheid informatie gegeven en was het proces van luisteren en gerichte vragen stellen voor mij toch moeilijker dan ik van tevoren had gedacht.

Graag wil ik hierbij mijn begeleider, dr. Martin van der Velde (niet te verwarren met respondent Wim van der Velde), hartelijk bedanken voor zijn tijd, begeleiding en betrokkenheid tijdens het onderzoeksproces. De samenwerking heb ik als zeer prettig ervaren zo er was altijd ruimte voor overleg, het stellen van vragen en het bespreken van inhoudelijke keuzes.

Ik wens u veel leesplezier!

Emiel Uijterwaal

Nijmegen, augustus 2025

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Voorwoord.....	5
Inhoudsopgave	6
1. Inleiding	8
1.1 Introductie onderwerp	8
1.2 Probleemstelling	10
1.3 Doelstelling en vraagstelling	12
1.4 Maatschappelijke relevantie	14
1.5 Wetenschappelijke relevantie.....	15
2 Theoretisch kader.....	17
2.1 Literatuur onderzoek.....	17
2.1.1 De woningbouwopgave	17
2.1.2 Belang van natuurgebieden en bescherming.....	18
2.1.3 Ruimtelijke ordening en juridische kaders	18
2.1.4 Stakeholder management en communicatie	19
2.2 Conceptueel model	22
3 Methode	23
3.1 Onderzoek filosofie	23
3.2 Strategie.....	23
3.3 Keuze van methoden.....	24
3.4 Tijdshorizon.....	25
3.5 Dataverzameling & analyse.....	25
3.6 Betrouwbaarheid en validiteit	26
3.7 Introductie respondenten.....	26
4 Resultaten	28
4.1 Casus beschrijving	28
4.2 Bevindingen	33
4.2.1 Stakeholders en communicatie.....	33
4.2.2 Doelen en belangen van de stakeholders.....	34
4.2.3 Woningbouwopgave en stadsuitbreiding	36
4.2.4 Natuurgebieden en hun invloed op stadsuitbreiding.....	37
5 Analyse	40
5.1 Stakeholders: communicatie, doelen & belangen	40

5.2	Woningbouwopgave en stadsuitbreiding	43
5.3	Rol natuurgebieden	44
5.4	Ervaringen van de invloed van natuur op stadsuitbreiding	46
6	Conclusie.....	47
7	Discussie & reflectie	53
8	Aanbevelingen	54
	Bronnen:.....	55
	Bijlagen.....	65

1. Inleiding

1.1 Introductie onderwerp

De woningmarkt is al een aantal jaar een belangrijk punt op de politieke agenda van ons land. De problematiek is groot terwijl Stef Blok als minister van wonen in 2017 nog zei dat de woningmarkt af was. In bijna elke stad is duidelijk dat er te weinig woningen zijn en voor woningzoekenden wordt het vinden van een plek alleen maar lastiger.

De Nederlandse bevolking groeit snel, het aantal huishoudens, door onder andere veranderde gezinssamenstellingen, nog sneller. Van 2022-2030 zijn ongeveer 981.000 extra woningen nodig (Rijksoverheid, 2024). De Rijksoverheid geeft zes belangrijke redenen voor het tekort aan woningen:

- **Bevolkingsgroei:** Er zijn steeds meer mensen in Nederland die een woning nodig hebben door vergrijzing, immigratie en doordat het aandeel eenpersoonshuishoudens toeneemt.
- **Veranderende gezinssamenstelling:** Er is de afgelopen jaren meer behoefte gekomen aan kleine betaalbare woningen voor kleine gezinnen of alleenstaanden. Dit aantal huishoudens groeit sneller dan de hoeveelheid woningen.
- **Beperkte bouwgrond:** In Nederland is schaarste aan beschikbare bouwgrond. Daarom is het lastig om voldoende woningen te bouwen.
- **Lange procedures:** Het kost vaak veel tijd voordat een bouwproject kan beginnen. Dit komt door de procedures en regels die verplicht zijn voor de ontwikkelaars. Zo komt er vertraging in het bouwproces en gaan kosten omhoog.
- **Hoge kosten:** In de bouwsector stijgen kosten, dit zorgt ervoor dat minder bouwprojecten van start kunnen gaan. Met name gestegen rentes, inflatie en het tekort aan personeel en bouw materiaal is hierbij van belang.
- **Stikstofcrisis:** Nederland stoot teveel stikstof uit, daardoor is het bouwen van nieuwe woningen niet zomaar mogelijk. Hierdoor krijgen bouwprojecten moeilijk een vergunning.

Helaas lost enkel het bouwen van meer woningen het probleem niet op. Het is namelijk naast een kwantitatief ook een kwalitatief probleem. Er is vooral behoefte aan betaalbare woningen, die gerealiseerd moeten worden door nieuwbouw, doorstroming van huishoudens en het beschikbaar stellen van voldoende woningen voor ouderen. Het kopen van een woning is de afgelopen jaren voor een groot deel van de starters onbereikbaar geworden. Voor woningzoekenden onder de 25 jaar was het kopen van een woning in 2021 alleen mogelijk voor de grootverdieners. Van de rijkste 10% van deze leeftijdsgroep kon slechts 23% een woning kopen. Voor zo'n 80% waren amper woningen beschikbaar (Groot, 2022).

Het woningtekort hangt deels samen met het beperkte aanbod aan ruimte voor nieuwe woningbouw. (Rijksoverheid, 2024). Lang niet alle geplande bouw wordt daadwerkelijk uitgevoerd. De haalbaarheid van de plannen ligt vaak te laag. In eerste instantie liggen er zachte plannen voor de bouw van nieuwe woningen. Dit zijn woningbouwplannen die nog geen juridische zekerheid hebben. Zodra er wel zekerheid is en het plan concreet en uitvoerbaar is, wordt gesproken van harde plannen. Vaak duurt het hardmaken van de plannen lang en leidt het niet tot het gewenste resultaat. Voor woningbouw zijn een aantal noodzakelijke stappen nodig die erg tijdsintensief zijn.

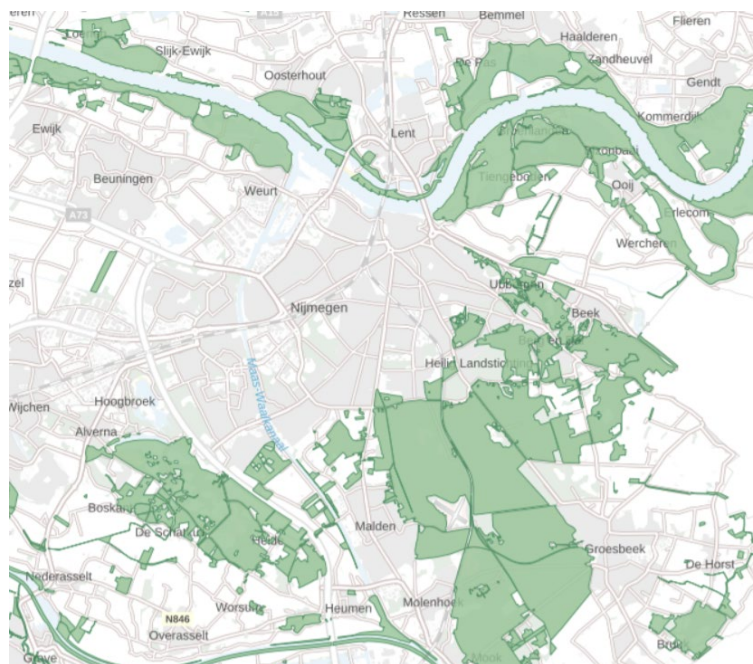
Woningbouwplannen beginnen bij de beschikbaarheid van ruimte. Helaas is in Nederland niet al het grondgebied geschikt om op te bouwen. In Nederland wonen 18 miljoen mensen die een oppervlakte van ongeveer 41.000 vierkante kilometer met elkaar moeten delen (Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke ordening, 2024). Dit is zowel land als water. Het grondgebruik in Nederland is als volgt verdeeld: 52% bestaat uit landbouwgrond, 13% is bebouwd of ingericht voor verkeer en ongeveer 34% bestaat uit natuur, binnenwater en buitenwater. Binnen deze bestaande ruimtelijke verdeling moet worden gezocht naar nieuwe locaties om woningbouw te realiseren.

Hoewel de woningbouwopgave groot is, wordt in Nederland en Europa ook het behoud van natuur als een gelijkwaardig maatschappelijk belang erkend. Om die reden is er uitgebreide wet- en regelgeving aan natuurbescherming verbonden. Het aandeel beschermde natuurgebieden in Nederland is ongeveer 20% van het landoppervlak. Bijna alles daarvan ligt binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN) (CLO, 2023). Dit is een natuurbeleidsplan dat is ontworpen om de achteruitgang van natuur en biodiversiteit te stoppen. Daarmee is het één van de belangrijkste pijlers van het Nederlandse natuurbeleid. Bijna de helft van deze natuur is wettelijk beschermd. Dat zijn de natura-2000 gebieden, een Europees netwerk van wettelijk beschermde natuurgebieden. In Nederland zijn dit zo'n 162 gebieden. Deze gebieden zijn goed voor een land oppervlakte van 309.000 hectare. Hier mag niet gebouwd worden.

Binnen de Nederlandse ruimtelijke ordening moeten uiteenlopende functies worden gepland, zoals natuur, infrastructuur en landbouw. Daarbovenop komt de uitdaging om voldoende ruimte te vinden voor de huisvesting van alle inwoners wat leidt tot grote uitdagingen. Zo bieden de huidige harde plannen slechts ruimte voor de bouw van circa 440.200 woningen, terwijl de behoefte minimaal 981.000 nieuwe woningen bedraagt (ABF Research, 2024)."

Nijmegen is een van de Nederlandse steden waar de druk op de woningmarkt bijzonder groot is. In 2022 behoorde Nijmegen met een tekort van 5,6% tot de drie steden met de hoogste relatieve vraag naar woningen. Het landelijke gemiddelde lag dat jaar op 3,9% (Gemeente Nijmegen, 2022), terwijl de gewenste norm landelijk slechts 2% bedraagt (Provincie Gelderland, 2023).

Nijmegen is aan vrijwel alle kanten ingesloten tussen natuurgebieden en gemeentelijke grenzen zoals te zien in figuur 1 van het Interprovinciaal Overleg (IPO). Waar moeten voor een stad als Nijmegen de huizen in de toekomst worden gebouwd? En hoe spelen de natuurgebieden een rol in de mogelijkheid tot stadsuitbreiding?

Figuur 1 Bestaande en nog aan te leggen natuurgebieden in de regio Nijmegen zien: het Natuurnetwerk Nederland (NNN). (bron: Interprovinciaal Overleg, 2022)

In deze scriptie wordt de woningbouwopgave in relatie gebracht tot de beperkte uitbreidingsmogelijkheden in Nederland, met de regio Nijmegen als casestudy. De aanwezigheid van omliggende natuurgebieden vormt daarbij een belangrijke factor die stedelijke uitbreiding begrenst. Het onderzoek richt zich daarom op de vraag hoe verschillende partijen binnen het werkveld van de ruimtelijke ordening de invloed van natuurbescherming op stadsuitbreiding ervaren.

1.2 Probleemstelling

Een groot probleem op de woningmarkt is het vinden van geschikte ruimte voor de bouw van nieuwe woningen. Ruimte in Nederland is namelijk erg schaars. Waarom is de ruimte zo schaars en hoe groot is de rol van natuur in deze schaarste?

Vanaf het Internationale Congres van Moderne Architectuur (CIAM) in 1933 werd monofunctioneel ruimtegebruik gezien als de beste manier om steden in te delen (van Vliet, 2018). Naar de gedachten van Le Corbusier (1964) werden verschillende functies van de stad als wonen en industrie van elkaar gescheiden voor een betere leefomgeving (van Vliet, 2018). Door deze functiescheiding werd veel ruimte gebruikt, waardoor er meer druk kwam op ruimte binnen steden. Als steden ruimte nodig hebben om uit te breiden wordt vaak gekeken naar het fenomeen 'urban sprawl'. Dit staat voor een groei van de stad door uit te breiden naar omliggende gebieden (Fouberg, Murphy, & Blij, 2012, p. 320). Op deze manier kan de druk op de stad worden weggenomen door te bouwen op bijvoorbeeld akkerland of in natuur buiten de stad. Deze vorm van stedelijke groei kent ook nadelen. Zo is het vaak ongecontroleerde groei, is er een toename in het autogebruik en is de woningdichtheid vaak laag. Daarnaast is er sprake van biodiversiteitsverlies (Genovese et al., 2023).

Tegenwoordig ligt de nadruk vooral op stedelijk inbreiden; het benutten van ruimte binnen de bestaande stadsgrenzen om woningbouw te realiseren. In plaats van uitbreiding aan de randen van de stad. Bij inbreiden wordt gekeken hoe stedelijke gebieden optimaal kunnen worden ingericht (Winstanley et al., 2003). Onderzoek van Frumkin (2002) laat echter zien dat uitbreiding gunstiger kan zijn voor het welzijn van stadsbewoners. Bovendien brengt herstructurering en verdichting binnen de stad vaak hoge kosten met zich mee en kan dit ten koste gaan van de leefomgeving (Genovese et al., 2023). Daarnaast vertellen Vallance et al. (2005) dat stedelijke inbreiding in het verleden niet altijd heeft geleid tot positieve reacties van omwonenden.

In Nijmegen zijn veel woningen nodig om het woningtekort op te lossen. In de omgevingsvisie staat dat Nijmegen tot 2030 tienduizend nieuwe woningen wil bouwen (Gemeente Nijmegen, 2020). In 2023 is het aantal woningen in Nijmegen 84.648 (Gemeente Nijmegen, 2023). Dit betekent dat een groei van meer dan 10% tot 2030 nodig is. De ruimte wordt nu gezocht binnen de gemeentelijke grenzen (Gemeente Nijmegen, 2023). Naast het bouwen van woningen moet in de ruimtelijke ordening ook gedacht worden aan mobiliteit, natuur, klimaatadaptatie en een verschillende economische activiteiten. Zo moet Nederland, volgens de Europese richtlijnen, voor 2030, 30% van zijn oppervlak inrichten als beschermd natuurgebied. Dit aandeel is op dit moment 26%. (CLO, 2023). Als wordt gekeken naar het woningtekort valt op dat het percentage van het grondgebied van Nederland dat aan wonen is toegekend vrij laag is, zo'n 7%. (Rijksoverheid, 2024). België en Denemarken, die in oppervlakte vergelijkbaar zijn met Nederland, kennen ongeveer hetzelfde aandeel van hun grondgebied toe aan wonen namelijk 9% in België (Statbel, 2024) en 7,6% in Denemarken (Statistics Denmark, 2021). De beperkte ruimte voor wonen vraagt om zorgvuldige afwegingen in de ruimtelijke ordening.

Zoals eerder werd getoond in figuur 1 is te zien dat het bebouwde gebied van Nijmegen omgeven wordt door gemeentegrenzen en veel beschermd natuurgebied. Deze natuurgebieden behoren tot het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Het NNN is een netwerk van gebieden in Nederland waar de natuur voorrang heeft. Dit netwerk zorgt ervoor dat planten en dieren niet uitsterven in geïsoleerde gebieden en dat natuurgebieden hun waarde niet verliezen. Het verbinden van verschillende natuurgebieden zorgt ervoor dat planten en dieren beter kunnen overleven (Interprovinciaal Overleg, 2022). Hoe groter de natuurgebieden hoe beter ze zijn voor de biodiversiteit en de kwaliteit van de leefomgeving. Daarvoor worden ze onder andere beschermd door de omgevingswet, deze bescherming wordt uitgelegd in het theoretisch kader.

Naast natuurgebieden van het NNN is in de regio Nijmegen ook sprake van Natura 2000 gebieden. Dit is een Europees netwerk van beschermde natuurgebieden. De Natura 2000 gebieden zorgen voor bescherming van de natuurlijke leefomgeving van dieren en planten om zo biodiversiteit te behouden (Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur, 2017). Deze biodiversiteit wordt al jaren bedreigd, daarom is bescherming van de gebieden belangrijk. De natura 2000 gebieden zijn beschermde gebieden aangewezen op basis van de Vogelrichtlijn (1979) (blauw in figuur 2) en de Habitatrichtlijn (1992) (groen in figuur 2). De vogelrichtlijnen staan voor de instandhouding van alle natuurlijke en in het wild levende vogelsoorten in Europa. De habitatrichtlijnen zijn gericht op het behoud van biodiversiteit in de Europese Unie. Deze natuur staat onder druk door menselijke activiteiten zoals verandering van landgebruik, versnippering, verdroging, vermesting en verzuring. Vermesting en verzuring in natuurgebieden worden vooral veroorzaakt door stikstofdepositie, waarbij door menselijke activiteiten uitgestoten ammoniak en stikstofoxiden (NOx) neerslaan (CLO, 2024).

Figuur 2 Natura 2000 gebieden in de omgeving van Nijmegen (bron: bron: Interprovinciaal Overleg, 2022)

Deze druk op natuurgebieden maakt dat ruimtelijke keuzes steeds lastiger worden. Natura 2000-gebieden hebben strikte bescherming en de behoefte aan nieuwe woningen neemt toe. Zo meldt Hamers (2020) dat verschillende regio's kampen met een tekort aan bouwruimte. Hij zegt dat over het algemeen een derde tot driekwart van de benodigde woningen kan worden gerealiseerd binnen bestaand stedelijk gebied. Echter is in regio's als Amsterdam, Den Haag en Arnhem/ Nijmegen al te veel ruimte in gebruik voor andere functies. Daardoor blijft te weinig ruimte over om aan de volledige woning behoefte te voldoen. Zodoende komt men steeds dichterbij de grenzen van natuurgebieden en gemeenten te zitten en lijkt, ondanks de beschermde natuurgebieden, stedelijke uitbreiding in natuurgebieden niet te vermijden.

1.3 Doelstelling en vraagstelling

Deze scriptie brengt in kaart hoe verschillende stakeholders en experts de spanning ervaren tussen woningbouw en natuurbehoud in de regio Nijmegen. Door de percepties van betrokken partijen te onderzoeken, wordt inzicht verkregen in de uitdagingen en afwegingen die beleidsmakers tegenkomen. Het onderzoek doelt daarnaast op het vinden van kansen om binnen de beperkte ruimte tot evenwichtigere oplossingen te komen, waarbij zowel de woningbouwopgave als de bescherming van natuurgebieden wordt meegenomen.

Om deze doelstelling te bereiken is er een hoofdvraag opgesteld:

Hoe ervaren stakeholders en experts in Nijmegen en omgeving de invloed van omliggende natuurgebieden op stadsuitbreidingen?

Om de hoofdvraag te beantwoorden worden deelvragen opgesteld vanuit twee invalshoeken: de procesmatige kant, waarin communicatie, doelen, belangen en afwegingen centraal staan. En de planologische context, waarin percepties op woningbouw en natuurbescherming centraal staan. Wet- en regelgeving speelt in beide invalshoeken een bepalende rol. Zo stuurt het enerzijds de processen en overlegstructuren, anderzijds vormt het een kader dat de planologische keuzes en daarmee percepties beïnvloedt.

- **Wie zijn de stakeholders, en hoe is hun onderlinge communicatie georganiseerd?**

Deze vraag is belangrijk om in kaart te brengen welke partijen betrokken zijn bij woningbouw en natuurbeheer. Als niet in beeld wordt gebracht wie de stakeholders zijn en hoe deze met elkaar communiceren, is het niet mogelijk om hun ervaringen en percepties goed weer te geven. Ook geeft deze vraag inzicht in mogelijke conflicten of samenwerkingsvormen tussen de partijen die van belang kunnen zijn voor de ervaringen van de stakeholders.

- **Wat zijn de doelen en belangen van de verschillende stakeholders als het gaat om stadsuitbreiding en natuurbehoud, en hoe verhouden deze zich tot elkaar?**

Door de doelen en belangen van de stakeholders met elkaar te vergelijken, kan duidelijk worden gemaakt waar en waarom samenwerkingen of conflicten ontstaan. Dit is cruciaal om te begrijpen hoe beperkingen wel of niet worden ervaren en geïnterpreteerd.

- **Hoe en door wie worden afwegingen gemaakt tussen woningbouw en natuurbescherming?**

Deze deelvraag is fundamenteel voor het begrijpen van de manier waarop ruimtelijke keuzes in de praktijk worden gemaakt. Niet alleen de doelen en belangen spelen een rol maar ook hoe deze in de praktijk tegenover elkaar worden afgewogen. Het antwoord op deze vraag geeft weer welke procedures invloed hebben op de uiteindelijke keuzes. Zo wordt ook zichtbaar gemaakt of alle partijen zich vertegenwoordigd voelen en hoe in de praktijk met de mogelijke beperkingen wordt omgegaan.

- **Hoe ervaren stakeholders en experts de woningbouwopgave in Nijmegen en de noodzaak tot stadsuitbreiding?**

Om in een later stadium te begrijpen of en hoe natuurgebieden als beperking worden ervaren, moet eerst duidelijk zijn hoe de stakeholders en experts de druk op de woningmarkt ervaren. De druk die zij voelen om de stad uit te breiden heeft namelijk sterk invloed op hun houding tegenover mogelijke beperkingen.

- **Hoe waarderen stakeholders de aanwezigheid en bescherming van natuurgebieden in de regio Nijmegen, en hoe worden eventuele invloeden ervaren die hieruit voortkomen?**

Deze vraag staat direct in verband met de hoofdvraag en gaat in op de perceptie van natuur als invloed op de woningbouw. Door deze vraag wordt duidelijk hoe de verschillende partijen tegen natuurbescherming aankijken. Daaruit ontstaat een inzicht op het mogelijke spanningsveld tussen natuurbelangen en woningbouw.

1.4 Maatschappelijke relevantie

De woningnood in Nederland, en specifiek in Nijmegen, maakt duidelijk hoe lastig het is om betaalbare en beschikbare woningen te realiseren. De aanwezigheid van beschermde natuurgebieden en de bijbehorende regelgeving versterkt deze uitdaging en kan leiden tot spanningen tussen de woningbouwopgave en het behoud van kwetsbare natuur. Wanneer geen balans wordt gevonden tussen het uitbreiden van steden en het behoud van natuur, kan dit gevolgen hebben voor zowel de biodiversiteit en de leef kwaliteit in steden. Deze spanning blijft niet onopgemerkt: de discussie over bouwen in of nabij natuurgebieden komt steeds vaker naar voren in het publieke en politieke debat, en ook in de media. Zo meldt de NOS dat het EIB in 2023 onderzoek deed naar het oplossen van een kwart van de woningbouwopgave door het concept 'straatje erbij'. Daarbij worden kleine woonwijken gerealiseerd aan de groene randen van steden en dorpen. Dit kan alleen al in de provincie Noord-Holland ruimte bieden voor 45.000 nieuwe woningen (NOS, 2023). Ook een rapportage van de KRO-NCRV werpt een blik op bouwen in de natuur. Zo zien zij dat er ondanks natuurbeschermingsregels toch gebouwd wordt op de Veluwe. Als er sprake is van groot openbaar belang en rekening wordt gehouden met regels rondom de natuurgebieden, dan mag in de natuurgebieden die minder streng beschermd zijn dan Natura 2000, zoals het Gelders Natuur Netwerk, wel gebouwd worden (KRO-NCRV, 2022). Ook de omgeving Nijmegen wordt genoemd. Zo schreef Heller (2021) in De Gelderlander over het idee van het EIB om te gaan bouwen in de natuur tussen Arnhem en Nijmegen.

Ondanks dit soort nationale plannen en ideeën over bouwen in de natuur zorgt de juridische bescherming van de natuur tot op heden vaak voor het vastlopen van veel woningbouwprojecten. Zo zijn er steeds strengere regels die gelden rondom het onderwerp stikstof, een grote boosdoener voor natuurgebieden. Gedeputeerde Ans Mol van de BBB heeft het ook over het mogelijk intrekken van vergunningen meldt Reijnen Rutten (2025) in De Gelderlander. Hoe kan deze woningbouwcrisis worden opgelost als er juist mogelijkheden tot bouw verdwijnen?

De grote druk op de Nijmeegse woningmarkt en de beperkte ruimte voor woningbouw maakt de keuze voor Nijmegen als casestudy is erg relevant. Nijmegen behoort met zijn 5,6% namelijk tot de top 3 steden met het hoogste percentage woningtekort (Gemeente Nijmegen, 2022). Dit wordt aangepakt door binnenstedelijk inbreiden maar volgens onderzoeken van bijvoorbeeld Hamers wordt het lastig om binnenstedelijk aan de woningbehoefte te voldoen (Hamers, 2020).

Het lijkt in de omgeving Arnhem-Nijmegen op dit moment goed te gaan met het bouwen van huizen. Zo meldt Berends (2025) in De Gelderlander dat er in de afgelopen jaren meer is gebouwd dan afgesproken was. Dit komt volgens Bram Klouwen door de lange termijn blik in de regio. Hoewel deze goede resultaten recentelijk zijn behaald, zijn de ruimtelijke uitdagingen nog niet opgelost. Integendeel, de realisatie is mede gelukt door tijdelijke oplossingen. Zo meldt Berends dat zowel Arnhem als Nijmegen veel flexwoningen heeft gebouwd die maar 15 jaar mogen blijven staan. Ook blijven structurele problemen als hoge bouwkosten, stikstof en tekort aan goedkope woningen aanwezig (Berends, 2025).

Juist nu Nijmegen op schema voor ligt maar tegelijkertijd tegen de fysieke grenzen van de stad aanloopt, is het interessant om te onderzoeken hoe betrokken partijen invloeden van natuurgebieden op woningbouw ervaren en hoe zij afgewingen maken. De woningvraag in de regio blijft namelijk enorm hoog waardoor de druk op natuur kan toenemen.

1.5 Wetenschappelijke relevantie

In deze paragraaf wordt uiteengezet waarom dit onderzoek een waardevolle bijdrage levert aan de wetenschappelijke kennis op gebied van ruimtelijke ordening en natuurbeleid. De nadruk ligt daarbij op de percepties en ervaringen van stakeholders en experts. Een aspect dat nog weinig wordt beschreven in bestaande literatuur. Door deze invalshoek te onderzoeken laat de scriptie zien hoe beleid, ecologische bescherming en de sociale beleving elkaar in de praktijk beïnvloeden.

Er is genoeg onderzoek dat het spanningsveld tussen stedelijke uitbreiding en natuurbehoud beschrijft. Zo voorspelde een studie in de omgeving van Hilversum dat bij volledige bescherming van de wetlands in het Vechtgebied, conflicten tussen stadsuitbreiding en natuurbehoud zullen gaan optreden (Tendurus et al., 2013). Ook blijkt uit onderzoek van (Onaindia & Fisher, 2020) dat stadsuitbreiding vaak gepaard gaat met biodiversiteitsverlies. In dat onderzoek wordt ook belicht dat effectieve strategieën kunnen worden ontwikkeld om de belangen in balans te brengen.

Van Haaster-De Winter et al. (2022) vertellen in hun onderzoek dat steden nu en in de toekomst veel te maken gaan krijgen met milieuproblemen en druk op ecosystemen. Het verlies van biodiversiteit in en om steden vormt een aanzienlijk vraagstuk en wordt mondiaal gezien als een van de vijf grootste risico's die de wereldorde bedreigen. Voor planologen is het belang van groen in en om steden dan ook een van de belangrijkste punten op de agenda geworden (Van Haaster-De Winter et al., 2022).

Zelfs terwijl duidelijk is dat natuur een meerwaarde heeft voor steden en bewoners, staat natuur in en om de stad onder druk (Van Haaster-De Winter et al., 2020). Zo heeft, volgens Roebeling et al. (2016) en Sealey et al. (2018), de vastgoedsector wereldwijd een bepalende rol in de ruimtelijke ontwikkeling. Hun keuzes hebben directe gevolgen voor de mate waarin stedelijke uitbreiding invloed heeft op het behoud of verlies van de natuur in of om de stad. Met de vastgoedsector worden partijen bedoeld die zich bezighouden met het exploiteren en realiseren van onroerend goed. In Nederland spelen, volgens de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), de gemeenten een sleutelrol in de ruimtelijke ordening.

Hoewel het spanningsveld tussen stedelijke uitbreiding en natuurbehoud in de ruimtelijke orderings- en milieukundige literatuur breed is beschreven, richt deze scriptie zich op een onderbelicht aspect: de rol van percepties in de praktijk van planvorming. Veel bestaand onderzoek analyseert deze dynamiek vooral vanuit ecologische, beleidsmatige kaders maar laat de sociale percepties van lokale actoren buiten beschouwing (Denoo et al., 2020). Daarmee ontbreekt een belangrijke invalshoek op hoe beleid wordt geïnterpreteerd, toegepast en soms juist zorgt voor conflicten in de uitvoeringspraktijk.

De interactie tussen stadsuitbreiding en natuurbehoud zorgt naast complexe vraagstukken namelijk voor spanningen tussen betrokken partijen. Onderzoek van De Haas et al. (2019) heeft verschillende conflicten in natuurbeheer geanalyseerd. Hieruit blijkt dat er veel uiteenlopende doelen en belangen bestaan bij natuurbeheer die kunnen leiden tot spanningen en conflicten. Ook Boonstra et al. (2012) deden onderzoek naar conflicten bij natuurbehoud. Hierin werd de dynamiek tussen economische groei en natuurbehoud onderzocht. De auteurs concludeerden dat er aan de ene kant mogelijkheden waren tot innovatie en samenwerking (constructieve conflicten) en aan de andere kant zorgden de destructieve conflicten voor stagnatie en polarisatie.

Deze scriptie vult hiermee de literatuur aan door kwalitatief te onderzoeken hoe stakeholders en experts in de regio Nijmegen de invloeden ervaren die voortvloeien uit beschermde natuurgebieden bij stadsuitbreiding. Door deze percepties systematisch in kaart te brengen, draagt dit onderzoek bij

aan een verdieping van de wetenschappelijke discussie over gebiedsontwikkeling, waarbij beleidsintenties, regelgeving en sociale beleving met elkaar worden verweven. Daarbij is Nijmegen door de combinatie van acute woningvraag en ecologische beperkingen erg geschikt om spanningen tussen stedelijke ontwikkeling en natuurbescherming te bestuderen.

2 Theoretisch kader

2.1 Literatuur onderzoek

Om de dynamiek tussen woningbouw en natuurbescherming in de regio Nijmegen te begrijpen, is een verkenning van relevante literatuur noodzakelijk. In dit theoretisch kader wordt daarom ingegaan op de ontwikkeling van steden, het belang en de bescherming van natuurgebieden, de juridische en beleidsmatige kaders die ruimtelijke beslissingen sturen, en de rol van stakeholdermanagement. Door deze concepten in samenhang te bespreken, ontstaat een fundament voor het analyseren van de ervaringen en percepties van stakeholders in deze complexe ruimtelijke opgave. In het hoofdstuk resultaten zal de casus Nijmegen nader worden omschreven.

2.1.1 De woningbouwopgave

De afgelopen 35 jaar is er een opmerkelijke wederopstanding van steden geweest. Volgens Glaeser is dit te verklaren door twee parallelle trends namelijk de toegenomen betekenis van de nabijheid van economie en de groeiende vraag naar vermaak en plezier in steden (Glaeser & Kleinknecht, 2018). Het toenemende belang van nabijheid werd niet verwacht. Door globalisering en een groeiende lokale en regionale bereikbaarheid zouden transportkosten namelijk sterk dalen, dit zou het minder noodzakelijk maken om diensten in de buurt te hebben. Toch is het anders verlopen. Juist in een kenniseconomie is het rendement op nabijheid, samenwerking en innovatie sterk toegenomen.

Zoals Glaeser benadrukt in zijn boek *Triumph of the City* (2011), zijn steden cruciale knooppunten voor economische groei, innovatie en maatschappelijke vooruitgang. Hij vertelt dat de dichtheid en concentratie van mensen in stedelijke gebieden de creativiteit, productiviteit en samenwerking bevorderen. Glaeser meldt dat steden, ondanks de uitdagingen die ze met zich meebrengen zoals vervuiling en/ of overbevolking, fundamenteel zijn voor het bevorderen van de welvaart van de mens. Steden zijn daarmee de motoren van innovatie. Dichte netwerken van mensen bevorderen de uitwisseling van kennis en het ontstaan van nieuwe ideeën. Dit zorgt voor economische vooruitgang voor vele sectoren.

Hoewel economische groei niet per definitie leidt tot fysieke uitbreiding van steden, kan deze groei wel degelijk aanjager zijn van stedelijke groei. Zo ontstaat voor veel mensen een aantrekkingskracht om naar de stad te verhuizen. Het is denkbaar dat dit leidt tot een toename van werkgelegenheid, bevolking, en ruimtelijke verdichting. Vooral in kennisintensieve sectoren trekken steden talent en investeringen aan, wat leidt tot een grotere ruimtedruk binnen stedelijke gebieden. Daarmee wordt economische groei een belangrijke kracht achter zowel demografische als ruimtelijke groei van steden.

Volgens Glaeser en Gyourko (2003) zijn beperkingen zoals bouwregels en ruimtelijke ordening, vaak de oorzaak van hoge huizenprijzen, niet per se het tekort aan woningen zelf. In steden als Manhattan en Palo Alto worden huizen veel duurder door schaarse bouwruimte en aantrekkelijke voorzieningen, eerder dan door hoge bouwkosten. Dit laat zien dat regelgeving en fysieke ruimte beperkende of bepalende factoren zijn voor het woningaanbod.

2.1.2 Belang van natuurgebieden en bescherming

Natuur speelt op uiteenlopende manieren een essentiële rol in het leven van mensen. De natuur levert niet alleen voedsel, energie en grondstoffen, maar biedt ook ruimte voor recreatie, draagt bij aan een gezonde leefomgeving en versterkt het welzijn van mensen (Díaz et al., 2019). Een belangrijk onderdeel van de natuur is biodiversiteit: de verscheidenheid aan planten, dieren en andere organismen. Biodiversiteit vormt niet alleen de ecologische basis van ecosystemen maar is ook van groot belang voor de gezondheid van mensen en de samenleving (IPBES, 2019).

Ondanks het belang van de natuur staat deze door menselijk handelen onder druk. De groeiende consumptie van voedsel, energie en andere hulpbronnen, evenals de toename van uitstoot, leidt tot uitputting van ecosystemen. Deze veranderingen verlopen vaak sneller dan ecosystemen zich kunnen herstellen. Daardoor neemt het vermogen van de natuur af om te blijven bijdragen aan een gezonde en leefbare omgeving. Een van de meest ingrijpende gevolgen hiervan is het verlies aan biodiversiteit.

In stedelijke gebieden speelt de natuur een steeds belangrijkere rol. Volgens Taylor en Hochuli (2015) kan biodiversiteit in steden bijdragen aan het verbeteren van welzijn, leefbaarheid en veerkracht tegen milieuproblemen. Door de natuur mee te nemen in ruimtelijke plannen kunnen steden beter omgaan met uitdagingen als klimaatverandering, luchtvervuiling en hittestress. Zeker omdat stedelijke groei vaak ten koste gaat van natuurgebieden, is het belangrijk om zorgvuldig met ruimte om te gaan (McDonald et al., 2018). Verstedelijking vindt bovendien vaak plaats in gebieden met een hoge biodiversiteitswaarde wat de ecologische schade nog groter maakt (Seto et al., 2012).

Om ecosystemen te beschermen en verdere schade te beperken, worden dus beschermde natuurgebieden aangewezen. De gebieden geven natuur de ruimte om te herstellen en zich te ontwikkelen. Als ze goed worden ingericht en beheerd, kunnen deze gebieden de druk van menselijke activiteiten verlichten en stagnatie van de biodiversiteit tegengaan (Pulido-Chadid et al., 2023). Ze vormen daarmee een belangrijk onderdeel van een duurzame ruimtelijke ontwikkeling.

2.1.3 Ruimtelijke ordening en juridische kaders

Aan de groei van steden is wet- en regelgeving verbonden. Men kan niet zomaar overal gaan bouwen. Ruimtelijke ordening is in Nederland een belangrijk beleidsinstrument om de schaarse ruimte goed te verdelen tussen verschillende maatschappelijke functies als wonen, natuur, landbouw, infrastructuur en energie. De juridische basis van dit beleidsinstrument is in 2024 vernieuwd met de Omgevingswet. Deze brengt eerdere wetten en regelingen samen. De Omgevingswet moet zorgen voor meer samenhang, snellere besluitvorming en een benadering vanuit meerdere relevante aspecten uit de fysieke leefomgeving. (Rijksoverheid, 2024a).

Binnen deze nieuwe wet zijn meerdere vormen van beleid belangrijk. Allereerst is er de omgevingsvisie. Elke gemeente, provincie en het Rijk stellen zo'n visie op. De visie bevat geen juridische regels, maar legt vast hoe een gebied zich op de lange termijn moet gaan ontwikkelen. In deze visie wordt bijvoorbeeld aangegeven waar ruimte is voor woningbouw, natuurontwikkeling of economische activiteiten (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2022).

De omgevingsvisie is de basis van het omgevingsplan. Het omgevingsplan is het juridische document waarin concrete regels voor de fysieke leefomgeving zijn opgenomen. Dit plan vervangt het oude bestemmingsplan. In het omgevingsplan staat onder andere waar wel en niet gebouwd mag

worden, onder welke voorwaarden en welke milieueisen daarbij gelden. Het is als het ware een soort wetboek van de fysieke omgeving (IPLO, 2024).

Bij ruimtelijke projecten als woningbouw, moeten plannen worden getoetst aan het omgevingsplan en andere wettelijke regels, zoals het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl). Dat besluit bevat normen over bijvoorbeeld stikstof, geluid, gezondheid en veiligheid. Als plannen niet voldoen aan deze regels, kan de vergunning worden geweigerd of moeten aanvullende maatregelen worden genomen. Vooral bij woningbouw in de buurt van beschermde natuur als Natura 2000-gebieden is een zogeheten 'passende beoordeling' nodig. Dit is een strenge toets om te laten zien dat de natuur geen schade oploopt. Als dat wel zo is, kan het plan worden afgewezen of moeten mitigerende of compenserende maatregelen worden genomen (IPLO, 2024a).

Ook moeten gemeenten voldoen aan de participatie vereisten. Burgers, bedrijven en belangenorganisaties moeten in een vroeg stadium bij plannen worden betrokken. Dit is een belangrijk onderdeel van de Omgevingswet, omdat het besluitvormingsproces zo transparanter en zorgvuldiger wordt (IPLO, 2025).

Naast formele begrenzing van ruimte, kan deze wetgeving de percepties van stakeholders beïnvloeden. March & Olsen (1989) introduceren hierbij het concept 'logic of appropriateness'. Zij stellen dat handelen zich baseert op normen en regels die zijn gesteld binnen een bepaalde context. Dit betekent dat men door de gestelde kaders gaat handelen naar wat sociaal acceptabel is. Zo kan bouwen in een natuurgebied worden gezien als absolute 'no-go', ook al zijn er theoretisch gezien uitzonderingen mogelijk. Zo kan bij schade aan een Natura 2000 gebied een compenserende maatregel worden getroffen waardoor een project door kan gaan (Algemene Rekenkamer, 2014). Juridische kaders vormen zo dus ook het mentale kader waarbinnen afwegingen worden gemaakt.

De toetsing van ruimtelijke plannen kent dus vooral een juridische en maatschappelijke structuur. Daarmee bepalen wet- en regelgeving niet alleen wat mag, maar ook wat als wenselijk en gepast wordt beschouwd. Zo zijn juridische kaders niet alleen formeel sturend, maar ook normatief richtinggevend voor de wijze waarop stakeholders woningbouw en natuurbescherming ervaren en afwegen in de praktijk.

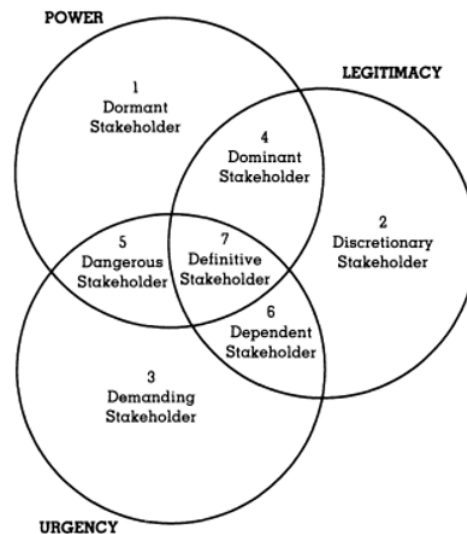
2.1.4 Stakeholder management en communicatie

Naast wet- & regelgeving en een achtergrond van de woningbouwopgave zijn in dit onderzoek de stakeholders belangrijk. Uiteindelijk gaat het namelijk over de percepties van de verschillende partijen die betrokken zijn bij de ruimtelijke ordening van natuur en woningbouw. Stadsuitbreiding brengt in combinatie met natuurbehoud verschillende partijen met elk weer verschillende belangen met zich mee. De verschillende belangen kunnen leiden tot conflicten.

In processen met uiteenlopende belangen speelt communicatie niet alleen een informatieve, maar ook een relationele en strategische rol (Bouwen & Taillieu, 2004). Wanneer belangen botsen wordt communicatie een middel om wederzijds begrip te creëren, posities af te stemmen of conflicten te verzachten. Het goed managen van deze communicatie is daarom cruciaal voor duurzame besluitvorming.

Hierbij is stakeholder management van belang, het helpt de perspectieven te begrijpen en belangen te verenigen. Freeman (1984) vertelde dat stakeholder management het identificeren, analyseren en managen van de verwachtingen van belanghebbenden is. Om te kijken welke stakeholders de

grootste invloed hebben op beslissingen is door Mitchell, Agle & Wood in 1997 het Stakeholder Saliency model gemaakt die is te zien in figuur 3.

Figuur 3 Stakeholder Saliency Model van Mitchell, Agle & Wood (1997, p.874)

Het model categoriseert stakeholders op basis van drie kenmerken: macht, legitimiteit en urgentie. In eerste instantie zijn er de latente stakeholders. Deze bezitten slechts een van de kenmerken. Hieronder worden deze opgesomd.

- De slapende stakeholder heeft macht. Daarmee heeft deze invloed maar wordt niet zomaar geactiveerd. Denk hierbij aan overheidsorganisaties zoals een ministerie.
- De zwakke stakeholder heeft legitimiteit en dus een geldige positie in het proces maar geen macht. Dit zijn bijvoorbeeld vrijwilligersorganisaties.
- De veeleisende stakeholder heeft urgentie, maar geen macht of legitimiteit. Dit kunnen bijvoorbeeld burgers of actiegroepen zijn die ruimtelijke claims aanklaagt. Hoewel hun formele invloed beperkt is, kunnen zij via publieke druk toch impact hebben op besluitvorming.

Ook zijn er volgens Mitchell, Agle & Wood de 'te verwachten stakeholders' deze bezitten twee van de drie kenmerken

- Zo is er de dominante stakeholder die heeft macht en legitimiteit. Deze is belangrijk en invloedrijk is maar niet urgent genoeg.
- De gevaarlijke stakeholders zijn de agressieve actoren die geen legitimiteit hebben zoals actiegroepen maar wel macht en urgentie.
- En de afhankelijke stakeholder heeft legitieme en urgente claims maar geen macht

De stakeholder die alle kenmerken bezit is de ultieme stakeholder en verdienen daarmee de maximale aandacht (Mitchell, Agle & Wood, 1997).

Om effectief met deze diversiteit aan stakeholders om te gaan, is samenwerking essentieel. Healy (1997) benadrukt in haar theorie over 'collaborative planning' het belang van open communicatie in een gefragmenteerde samenleving. Effectieve samenwerking vraagt om transparantie over belangen en wederzijds begrip tussen partijen.

Pedrini en Ferri (2019) sluiten hierbij aan en stellen dat duurzame besluitvorming enkel mogelijk is als alle stakeholders actief worden betrokken. Hun belangen moeten serieus worden genomen, en er moet ruimte zijn om deze belangen toe te lichten. Ook in Nijmegen spelen zulke verschillende belangen een rol. Ruimtelijke keuzes vragen dus om meer dan alleen juridische afwegingen zij vragen om een inclusieve communicatiecultuur.

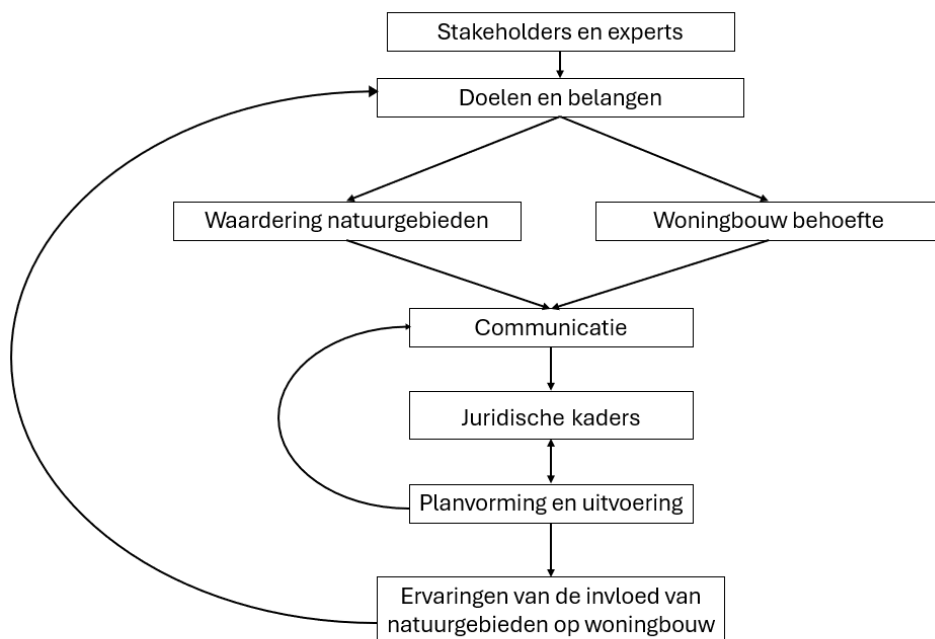
Naast communicatie is de manier waarop belangen worden afgewogen belangrijk in ruimtelijke besluitvorming. Van Buuren & Edelenbos (2004) vertellen hoe in interactieve besluitvorming afwegingen tot stand komen tussen verschillende doelen en belangen, zoals die van de woningbouw en natuurbehoud. Door belangen tegen elkaar af te zetten binnen overlegstructuren kunnen constructieve compromissen ontstaan. Zulke processen spelen ook een belangrijke rol in de manier waarop stakeholders de beperkingen ervaren in de praktijk.

2.2 Conceptueel model

Aan de hand van de theorie is een conceptueel model opgesteld waarin de belangrijkste factoren en hun onderlinge relaties worden weergegeven. Het model is te zien in figuur 4. In het model staan verschillende stakeholders en experts centraal. Zij brengen allerlei doelen en belangen in vanuit hun eigen context. De doelen en belangen hebben invloed op de manier waarop de stakeholders en experts kijken naar natuurgebieden en de behoefte tot woningbouw. Hier zal vermoedelijk een van de twee belangrijker zijn voor het werkveld waarin de betreffende partij betrokken is.

De verschillen in de waardering voor natuurgebieden en de behoefte van woningbouw leiden tot een proces van communicatie. Nijmegen heeft namelijk te weinig plek om beide volledig te ontwikkelen. Voordat plannen worden opgesteld, is communicatie tussen partijen essentieel. Deze communicatie helpt om wederzijdse belangen zichtbaar te maken af te stemmen. De behoefte voor zowel natuur als woningbouw met beperkte ruimte vergt een doordachte aanpak. Aan de hand van communicatie worden daarom juridische kaders opgesteld zoals beschreven in het literatuur onderzoek. Deze juridische kaders staan vast en hebben invloed op de planvorming en uitvoering. De planvorming moet namelijk in lijn staan met de juridische kaders. Daaraan worden zij ook getoetst. Als de plannen in strijd zijn met de kaders kunnen zij niet worden uitgevoerd. Dit zorgt ervoor dat men terug moet naar de fase van communicatie om nieuwe plannen te ontwikkelen. Waardoor het proces een cyclus bevat.

De wijze waarop het gehele proces verloopt, van belangenafweging tot planuitvoering, beïnvloedt hoe stakeholders de invloeden van natuurbescherming op woningbouw ervaren. Deze ervaringen kunnen vervolgens weer terugwerken op hun doelen en belangen, waardoor het proces in een cyclus verloopt.

Figuur 4 conceptueel model

3 Methode

In dit hoofdstuk wordt besproken hoe het onderzoek vorm is gegeven. Aan de hand van het 'Research Onion' model van Saunders wordt een overzicht gegeven van de verschillende methodologische stappen en keuzes (Saunders, 2007, pp. 128-131).

3.1 Onderzoek filosofie

Dit onderzoek maakt gebruik van kwalitatieve methoden. Het onderzoek is gericht op de percepties en ervaringen van verschillende stakeholders en experts die betrokken zijn bij het onderwerp. Het onderzoek dient een antwoord te geven op de centrale hoofdvraag: *Hoe ervaren stakeholders en experts in Nijmegen en omgeving de invloed van omliggende natuurgebieden op stadsuitbreidingen?* De keuze voor kwalitatief onderzoek komt voort uit de gedachte dat de verschillende stakeholders op deze manier het beste hun perspectieven kunnen laten zien.

Volgens Saunders (2007) is als eerste laag de onderzoeksfilosofie belangrijk. Deze laat zien met welke filosofische gedachte onderzoek wordt gedaan en hoe de onderzoeker tegenover de wereld staat die wordt onderzocht. In dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van een interpretatieve benadering. Deze filosofie wordt gebruikt om de sociale werkelijkheid te begrijpen vanuit de perspectieven van verschillende deelnemers. Aangezien in de hoofdvraag wordt onderzocht wat de percepties van verschillende stakeholders zijn is de interpretatieve benadering erg geschikt.

3.2 Strategie

Dit onderzoek richt zich op een tot nu toe onderbelicht aspect: de percepties van verschillende stakeholders en experts. Hiermee ontbreekt een belangrijk perspectief in het proces van ruimtelijke ordening. Om deze percepties te onderzoeken, wordt gebruikgemaakt van een kwalitatieve onderzoeks aanpak, bestaande uit semigestructureerde interviews met relevante stakeholders en experts. De verkregen inzichten worden vervolgens gekoppeld aan bestaande theorieën uit de literatuur. Deze koppeling maakt het mogelijk om de onderliggende patronen en wisselwerkingen in de ruimtelijke ordening te analyseren en beter te begrijpen.

Als onderzoeksstrategie is in dit onderzoek gekozen voor een case study. Zoals gezegd wordt er gefocust op specifiek de regio Nijmegen. Bij het gebruik van een case study kunnen de verschillende visies van stakeholders en experts in deze omgeving worden onderzocht. Het ontwerp maakt het mogelijk om de lokale situatie nauwkeurig te onderzoeken. De visies van beleidsmakers en overheidsinstanties, projectontwikkelaars en bouwbedrijven, natuur- en milieuorganisaties, en wetenschappers & experts kunnen aan de hand van de case study duidelijk worden weergegeven en vergeleken. Op deze manier wordt een breed scala van visies gepresenteerd op de invloed van beschermde natuurgebieden op stadsuitbreiding.

De populatie of doelgroep van het onderzoek bestaat uit verschillende stakeholdergroepen. De respondenten zijn doelgericht geselecteerd. Dit betekent dat de respondenten zijn gekozen op basis van hun betrokkenheid, ervaring of deskundigheid met betrekking tot stadsuitbreidingen en natuurgebieden. Via internetonderzoek en netwerken tijdens de interviews zijn aanvullende suggesties verkregen van respondenten, zodat een representatieve en relevante steekproef van de verschillende groepen is samengesteld. De laatst genoemde methode staat in lijn met de sneeuwbalsteekproef. Om een representatief beeld te krijgen van de verschillende perspectieven is in eerste instantie aan de hand van een eigen inventarisatie gekeken wie de stakeholders en experts in dit werkveld zijn, daarbij zijn groepen gemaakt. Per groep is gezocht naar verschillende respondenten, wat zorgt voor een gevarieerd en representatief beeld van de verschillende

perspectieven. Uiteindelijk resulteerde dit in 7 interviews met 10 verschillende respondenten. De stakeholdergroepen zijn in tabel 1 weergegeven. Daarbij is ook weergegeven wie per groep is geïnterviewd. Later in dit hoofdstuk worden de respondenten geïntroduceerd.

Stakeholder of expert groep	Geïnterviewde persoon of personen
Beleidsmakers & overheidsinstanties <ul style="list-style-type: none"> - Gemeente Nijmegen (ruimtelijke ordening, milieubeleid, planologen) - Provincie Gelderland - Rijkswaterstaat 	<ul style="list-style-type: none"> - Wim van der Velde, recent gepensioneerd beleidsadviseur wonen en bouwen bij de gemeente Nijmegen. (29-04-2025) - Evi Sengers en Mathieu Schouten van de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen. (28-05-2025)
Projectontwikkelaars & bouwbedrijven <ul style="list-style-type: none"> - Vastgoedontwikkelaars - Projectontwikkelaars - Woningbouwcorporaties - Bouwbedrijven - Architectenbureaus 	<ul style="list-style-type: none"> - Jan Verbruggen; regisseur duurzaamheid en techniek en Louis van de Berg; projectontwikkelaar van woningcorporatie Oosterpoort. (16-05-2025) - Michel Pott en Niels Klein Lankhorst, projectmanager en portefeuillestrateeg bij woningcorporatie Talis. (26-05-2025)
Natuur- en milieuorganisaties <ul style="list-style-type: none"> - Natuurmonumenten - Staatsbosbeheer - Lokale natuurverenigingen 	<ul style="list-style-type: none"> - Janet Holland, strategisch adviseur bij Park Lingezegen. (27-05-2025)
Wetenschappers & experts <ul style="list-style-type: none"> - Universiteiten of onderzoeksinstituten die zich bezighouden met ruimtelijke ordening en natuurbehoud - Adviesbureaus 	<ul style="list-style-type: none"> - Hoogleraar planologie Erwin van der Krabben aan de Radboud Universiteit. (29-04-2025) - Henk Ullenbroeck senior adviseur milieu en leefomgeving bij adviesbureau Pouderoyen Tonnaer. (15-05-2025)

Tabel 1 overzicht van de respondenten in het onderzoek

3.3 Keuze van methoden

De data is verzameld via semi-gestructureerde interviews met de in tabel 1 genoemde respondenten. Aangezien de subjectieve ervaringen van de respondenten zijn gemeten zorgde een kwalitatief onderzoek voor de beste resultaten. Interviews zijn opgenomen voor latere transcriptie. In het semi-gestructureerde interview zijn zowel open als gesloten vragen verwerkt. Hierdoor konden respondenten hun perspectieven uitgebreid toelichten zonder dat de antwoorden werden beïnvloed. Door gebruik te maken van semi-gestructureerde interviews kon diepgaande informatie worden verkregen van de respondenten. Tegelijkertijd werd flexibiliteit behouden om follow-up vragen te stellen die zorgden voor aanvullende inzichten.

Naast interviews is gekozen om gebruik te maken van een document analyse die meer context geeft voordat de resultaten uit de interviews zijn weergegeven.

3.4 Tijdshorizon

De tijdshorizon voor dit onderzoek is cross-sectioneel. Dit betekent dat de data op één bepaald moment in de tijd is verzameld (Bryman, 2012). In dit geval is het de bedoeling om meningen en ervaringen niet in een langere periode te volgen maar om in kaart te brengen hoe verschillende stakeholders hier nu naar kijken. Met oog op de onderzoeksvraag is het relevant om de huidige percepties en meningen van stakeholders te onderzoeken. Bepaalde wetgeving en planning bepaalt namelijk op dit moment hoe processen verlopen.

3.5 Dataverzameling & analyse

Zoals eerder vermeldt is de data verzameling gebaseerd op semi-gestructureerde interviews. De interviews zijn opgenomen en naderhand getranscribeerd. Daarna is de data geanalyseerd en zijn thema's en patronen geïdentificeerd.

Voordat de empirische resultaten uit de interviews worden gepresenteerd is het van belang om de context van de casus helder te maken. Een casusbeschrijving biedt hiervoor inzicht in de ruimtelijke, bestuurlijke en beleidsmatige achtergrond van de woningbouwopgave en natuurbescherming in Nijmegen. De analyse van belangrijke beleidsdocumenten, rapporten en planologische onderzoeken schetsen een beeld van de wet- en regelgeving, bestaande discussies en partijen die een rol spelen binnen deze casus. Daarmee vormt de casusbeschrijving een belangrijke basis voor het interpreteren van de percepties die in de interviews naar voren zijn gekomen.

De analyse is uitgevoerd op basis van het coderen van woorden en tekstfragmenten. Door bepaalde tekstgedeelten te voorzien van labels (codes), wordt relevante informatie herkenbaar gemaakt en kan deze worden verbonden aan de theoretische concepten uit het conceptueel model. Dit maakt het mogelijk om op een overzichtelijke manier verbanden te leggen tussen uitspraken van verschillende respondenten, en om terug te koppelen naar de onderzoeksvragen. De Grounded Theory-aanpak (Strauss & Corbin, 1990) is hierbij gebruikt als richtlijn maar is slechts deels doorgevoerd omdat het het overzicht op de verschillende perspectieven beperkte in plaats van te vergroten.

Het coderen is verlopen in verschillende fasen. Eerst werd 'open' gecodeerd. In deze fase zijn tekstfragmenten vrij gelabeld op basis van opvallende thema's, begrippen of uitspraken. Dit is een verkennende stap, waarin zoveel mogelijk relevante inzichten uit de data worden vastgelegd zonder vooraf vastgestelde categorieën. Daarna is overgegaan op axiaal coderen. Daarbij zijn een aantal codes geordend en gegroepeerd op basis van overeenkomsten en verschillen. Deze stap zorgt voor verdieping en structurering van een deel van de eerste coderingen. Daarna is gebruik gemaakt van selective coding. Op basis van de axiale codes is voor een aantal codes een kerncategorie gekozen die de rode draad vormden in de data. De thema's en categorieën zijn hiermee in verband gebracht om zo tot een goede interpretatie van de onderzoeksresultaten te komen.

Bij de documentanalyse worden gegevens uit documenten, media of de empirie verzameld (Verschuren & Doorewaard, 2007). De document analyse geeft, zoals eerder vermeld, een context van de casus in Nijmegen. Bronnen als omgevingsvisies en nationale woningmarktonderzoeken zijn hiervoor onderzocht. Deze analyse biedt belangrijke achtergrondinformatie waarmee de uitspraken van stakeholders in de interviews beter geïnterpreteerd kunnen worden.

3.6 Betrouwbaarheid en validiteit

Om betrouwbaarheid in dit onderzoek te waarborgen, wordt gebruikgemaakt van verschillende methoden. Dit draagt bij aan de betrouwbaarheid en interne validiteit van het onderzoek (Creswell, 2007). Zo wordt een consistente interviewstructuur aangehouden aan de hand van een semi-gestructureerde interviewgide en wordt rekening gehouden met mogelijke vormen van bias die hieronder nog zullen worden benoemd. Op deze manier wordt gelijke dataverzameling gewaarborgd. Het gebruik van triangulatie (gebruikmaken van meerdere bronnen) zorgt voor een gedetailleerder onderzoek, wat bijdraagt aan de betrouwbaarheid.

Validiteit gaat over de mate waarin gemeten wordt wat men wil meten. Volgens Korzilius (2000) is het belangrijk dat de interviewvragen goed aansluiten bij de theoretische begrippen om inhoudsvaliditeit te waarborgen. In dit onderzoek zijn de vragen gebaseerd op concepten uit het literatuuronderzoek, waardoor de kern van de onderzoeksvraag wordt weerspiegeld. Daarmee wordt voorkomen dat er wordt afgeweken van wat werkelijk onderzocht moet worden.

Daarnaast is de interviewgide vooraf getest en besproken met vakgenoten om eventuele sturende of onduidelijke formuleringen te signaleren. Dit verhoogt niet alleen de consistentie, maar versterkt ook de validiteit doordat alle respondenten op vergelijkbare wijze bevraagd worden (Korzilius, 2000).

In het onderzoek kunnen mogelijke vormen van bias optreden, waardoor betrouwbaarheid verloren kan gaan. Om dit te voorkomen zijn verschillende methoden toegepast. Aangezien de percepties van stakeholders worden onderzocht, is het van belang om bewust om te gaan met vertekeningen die de interpretatie kunnen beïnvloeden.

Bevestigingsbias is het vooroordeel dat optreedt als onderzoekers geneigd zijn informatie te interpreteren op een manier die aansluit bij hun overtuiging of verwachting (Oswald et al., 2004). Dit is tegengegaan door gebruik te maken van triangulatie en door actief te zoeken naar afwijkende opvattingen. Interviewer bias is geminimaliseerd door het gebruik van een gestructureerde interviewgide met neutraal geformuleerde vragen, zodat alle respondenten op gelijke wijze zijn benaderd (Salazar, 1990). Daarnaast is het interview door de onderzoeker zelf afgenomen wat misverstanden door een mogelijke externe interviewer voorkomt.

Ook is rekening gehouden met sampling bias, waarbij bepaalde groepen oververtegenwoordigd kunnen zijn (Oppong, 2013). Daarom is geprobeerd stakeholders te selecteren uit verschillende organisaties met uiteenlopende standpunten over woningbouw en natuurbehoud. Deze aanpak draagt bij aan de validiteit van het onderzoek en aan een evenwichtige weergave van de werkelijkheid.

Alle respondenten zijn vooraf geïnformeerd over de vertrouwelijkheid van hun antwoorden en gevraagd of het interview mocht worden opgenomen. Dit vergroot de kans op open en eerlijke antwoorden, wat bijdraagt aan de validiteit en volledigheid van de dataverzameling (Korzilius, 2000).

3.7 Introductie respondenten

Voordat in deze scriptie in wordt gegaan op de resultaten worden eerst de respondenten geïntroduceerd. In dit onderzoek zijn uiteindelijk zeven interviews afgenomen met in totaal tien respondenten, afkomstig uit verschillende organisaties die betrokken zijn bij of expertise hebben

over stadsuitbreiding en/of natuurbehoud in de regio Nijmegen. Elk van hen vertegenwoordigt een specifiek perspectief binnen het ruimtelijk domein. In dit onderzoek wordt een onderscheid gemaakt tussen stakeholders, die direct betrokken zijn bij besluitvorming of belangen vertegenwoordigen, en experts, die inhoudelijke of beleidsmatige kennis inbrengen zonder directe eigen belangen. Hieronder worden de geïnterviewden kort geïntroduceerd met vermelding van hun rol of rollen.

Erwin van der Krabben is hoogleraar planologie aan de Radboud Universiteit. Vanuit zijn academische achtergrond biedt hij inzicht in ruimtelijke ontwikkelingen, beleidskeuzes en woningbouwstrategieën op stedelijk en regionaal niveau. Daarmee is Van der Krabben geen directe stakeholder, maar een expert op het gebied van ruimtelijke ordening en fungeert hij in dit onderzoek als expert.

Wim van der Velde is gepensioneerd beleidsadviseur wonen en bouwen bij de gemeente Nijmegen. Hij deelt waardevolle praktijkervaring over hoe ruimtelijke afwegingen en belangen in de gemeentelijke context tot stand komen. Hoewel hij momenteel geen actieve rol meer heeft, is hij wel jarenlang onderdeel geweest van het gemeentelijk proces. Daarmee fungeert Van der Velde in dit onderzoek zowel als expert (op basis van ervaring) als voormalig stakeholder.

Jan Verbruggen en Louis van den Berg zijn werkzaam bij woningcorporatie Oosterpoort. Jan Verbruggen is hier regisseur duurzaamheid en techniek en Louis van den Berg projectontwikkelaar. Zij opereren in de gemeenten Berg en Dal en Heumen en bieden een regionaal perspectief op woningbouw in relatie tot natuur. Zij zijn actief betrokken in het proces van woningbouw en worden in dit onderzoek als stakeholders beschouwd.

Michel Pott en Niels Klein Lankhorst zijn projectmanager en portefeuillestrategen bij woningcorporatie Talis, actief in Nijmegen en omliggende gemeenten. Zij beschrijven het perspectief van sociale woningbouw en worden eveneens als actieve stakeholders gekwalificeerd.

Henk Ullenbroeck is senior adviseur milieu en leefomgeving bij adviesbureau Pouderoyen Tonnaer. Hij is betrokken bij ruimtelijke procedures en vergunningentrajecten en kent daardoor de praktijk van projectontwikkeling en natuurbescherming van binnenuit. Hij fungeert daarmee als expert. Omdat hij in concrete projecten ook belangen vertegenwoordigt van opdrachtgevers zoals gemeenten of ontwikkelaars, kan hij daarnaast ook als indirect stakeholder worden beschouwd.

Janet Holland is strategisch adviseur bij Park Lingezegen. Vanuit haar rol bij deze netwerkorganisatie schetst zij de rol van natuur als onderdeel van recreatie, leefomgeving en ruimtelijke planning tussen stad en land. Zij wordt in dit onderzoek zowel als stakeholder (via haar betrokkenheid bij natuurontwikkeling) als expert (vanwege haar inhoudelijke kennis) gezien.

Evi Sengers en Mathieu Schouten werken voor de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen, een samenwerkingsverband tussen 17 verschillende gemeenten. Zij brengen het regionale, beleidsmatige perspectief in als informanten, maar hebben ook een faciliterende rol bij het verbinden van verschillende partijen. Hoewel ze zelf geen formele beslissingsbevoegdheid hebben, worden zij daarom ook beschouwd als beleidsmatige stakeholders die indirect bij belangenafwegingen betrokken zijn.

Deze diverse groep respondenten maakt het mogelijk om vanuit verschillende invalshoeken te analyseren hoe stakeholders en experts in de regio Nijmegen de grenzen en beperkingen ervaren die voortkomen uit de nabijheid van beschermde natuurgebieden.

4 Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten gepresenteerd over de wijze waarop stakeholders en experts in Nijmegen de invloed van natuurbescherming op stadsuitbreiding ervaren. Het doel is om inzicht te geven in hun perspectieven op zowel de woningbouwopgave als het behoud van natuur. Daarbij wordt gekeken vanuit de twee eerder genoemde invalshoeken: de procesmatige kant, waarin samenwerking, doelen, belangen en afwegingen centraal staan, en de planologische kant, waarin de waardering van natuurgebieden en de ervaren invloeden voor stadsuitbreiding aan bod komen.

De opbouw van dit hoofdstuk volgt de thematische indeling, die voortkomt uit de deelvragen van het onderzoek. In paragraaf 1 wordt de casus uitgebreid omschreven om de context te schetsen en in paragraaf 2 worden de bevindingen per thema beschreven. Deze vormen de basis voor het beantwoorden van de deelvragen en uiteindelijk de hoofdvraag in de volgende hoofdstukken.

4.1 Casus beschrijving

Zoals gemeld zijn er in Nederland tot en met 2030 naar verwachting ongeveer 900.000 extra woningen nodig om de toename van het aantal huishoudens op te vangen. De hoeveelheid benodigde woningen staat niet vast. Prognoses stellen dat de bandbreedte rijkt van 759.000 tot 1.022.000 (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2022). Er zijn hoe dan ook veel nieuwe woningen nodig.

Om woningenbouwplannen te realiseren heeft de overheid meerdere strategieën ontwikkeld. Zo zijn er afspraken gemaakt met provincies, gemeenten en andere partijen via 35 verschillende woondeals. Deze woondeals vormen de kern van de nationale woningbouwopgave voor de komende jaren. De overheid wil hiermee onder meer de ontwikkeltijd van bouwprojecten verkorten, de inzet van flexwoningen stimuleren en bouwen waar de nood het hoogst is (Ministerie van Algemene Zaken, 2023; Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2025).

Ook in de provincie Gelderland wordt via deze woondeals gewerkt aan het terugdringen van het woningtekort, dat in de provincie met 5,1% aanzienlijk hoger ligt dan de gewenste 2%. De provincie heeft zes woondeals gesloten met het Rijk, waarin de bouw van ruim 104.000 woningen tot en met 2030 is afgesproken. Een groot deel van deze woningen is gepland in de grotere steden: Nijmegen (13.000), Arnhem (9.500), Apeldoorn (8.800) en Ede (7.000) (Provincie Gelderland, 2023).

De voortgang van deze afspraken wordt jaarlijks gemonitord. In het rapport *De Staat van de Volkshuisvesting Gelderland 2024* werd teruggeblikt op de realisatie in 2022 en 2023. Daaruit bleek dat 98% van de afspraken in die periode is gehaald, al zijn er duidelijke regionale verschillen zichtbaar. Zo presteerde de Achterhoek boven verwachting, terwijl in de grote steden, waar juist de grootste aantallen gepland zijn, minder is gerealiseerd dan beoogd (Provincie Gelderland, 2024).

Woondeals 2022-2030

Totaal 35 woondeals
936.349 woningen

Figuur 5 woondeals 2022-2030 (Bron: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2022).

Om een buffer te bieden voor vertragingen en het afkappen van woningbouwplannen wordt gestreefd naar een plancapaciteit van 130%. Dit betekent dat er 30% meer plannen klaarliggen voor ontwikkelingen dan nodig zijn. De bruto plancapaciteit in Gelderland ligt volgens de provincie op 147% en daarmee ruim boven het vereiste (Provincie Gelderland, 2024). Dit biedt veel ruimte voor ontwikkelingen in de provincie.

Hieronder is weergegeven hoeveel de zes regio's binnen de provincie moeten realiseren en hoeveel daarvan daadwerkelijk is gerealiseerd in de afgelopen periodes. Het focus gebied van deze scriptie gaat over de omgeving Nijmegen. Deze valt binnen de regio Groene Metropool. Zoals in figuur 6 te zien is, is in 2023 volgens de richtlijnen bijgebouwd in deze regio (Provincie Gelderland, 2024).

	Afspraak woningbouw 2022 t/m 2030	Afspraak woningbouw in 2023	Realisatie woningbouw in 2023		Afspraak betaalbaar 2022 t/m 2030	Afspraak betaalbaar in 2023	Realisatie betaalbaar in 2023 ¹
Achterhoek	8.390	763	1.121	(+47%)	69%	71%	48%
Foodvalley ²	19.828	2.400	2.053	(-14%)	55%	62%	54%
Groene Metropool ³	37.710 ⁴	4.330	4.344	(0%)	64%	52%	45%
Noord-Veluwe	12.740	1.640	1.209	(-26%)	65%	66%	50%
Rivierenland	12.940	1.534	1.290	(-16%)	61%	63%	57%
Stedendriehoek ⁵	17.229	2.471	1.490	(-40%)	73%	72%	42%
Totaal	108.837	13.138	11.507		64%	62%	48%

- 1 Aandeel betaalbare woningen t.o.v. gemeentelijke aantallen over realisatie.
- 2 Exclusief de drie Utrechtse gemeenten: Renswoude, Rhenen en Veenendaal.
- 3 Exclusief de Limburgse gemeente Mook en Middelaar.
- 4 De Groene Metropool heeft zich gecommitteerd aan 33.000 woningen, de cijfers per gemeente tellen op tot bijna 38.000.
- 5 In de Stedendriehoek is er samenwerking met het Overijsselse Deventer, maar Deventer is geen onderdeel van de woondeal.

Figuur 6: Afspraken en realisatie woningbouw per regio (bron: provincie Gelderland, 2024)

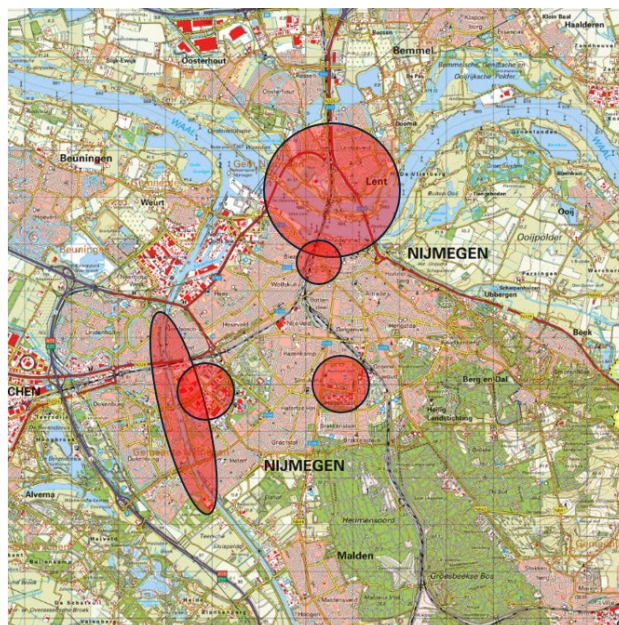
Afgelopen jaren heeft de regio Arnhem-Nijmegen zich ontwikkeld tot een stedelijke en groene omgeving. De vraag naar woningen in deze regio is erg groot. De regio zet zich daarom in voor veel nieuwbouw maar wil tegelijkertijd inzetten op de groene omgeving. In de woondeal met de groene metropool regio staat dat er tot 2030 33.000 woningen gerealiseerd zullen worden. De gemeenten zetten in op 38.000 woningen meldt de Provincie Gelderland (2024). De hogere inspanning komt doordat de woningbehoefte in de regio volgens de Provincie een stuk hoger ligt dan waarmee gerekend is in deze deal. Zo'n 20.000 woningen worden gebouwd op 3 grote ontwikkellocaties: Stationsgebied Nijmegen, de Kanaalzone Nijmegen en Spoorzone Arnhem Oost. De rest van de woningen worden in andere gebieden gerealiseerd. Tot 2030 is afgesproken dat hierbij 30% sociale huur wordt ontwikkeld en wordt gestreefd twee-derde van de woningen 'betaalbaar' te houden (Provincie Gelderland, 2024).

In de jaren 2022 en 2023 heeft de regio 7% meer woningen gebouwd dan was afgesproken in de woondeal. Hiervan is maar 45% betaalbaar en loopt de regio dus wel achter op het aandeel betaalbare woningen. De afspraken over de realisatie van sociale huurwoningen worden tot nu toe wel nagekomen. Ook de plancapaciteit in de regio ligt goed op koers namelijk 172% waarvan al bijna 60% aan harde plannen (Provincie Gelderland, 2024).

De regio ligt over het algemeen goed op schema. De doelen zijn tot nu toe ruim gehaald, er is genoeg plancapaciteit, alleen is het belangrijk dat goed gekeken moet worden hoe de betaalbare woningen te realiseren zijn. Toch is de vraag of het tot 2030 zo door kan blijven gaan. Is er in Nederland wel genoeg ruimte voor de uitbreidingen (Rijksoverheid, 2024)? Er zijn namelijk meerdere partijen die

aankaarten dat het woningtekort niet op te lossen is met bouwen binnen de bestaande stadsgrenzen. En dat is nou net het plan van de gemeente Nijmegen zoals ze die in de omgevingsvisie 2020-2040 hebben opgesteld.

In de omgevingsvisie stelt de Gemeente Nijmegen dat ze de invloed van de stedelijke groei op de omgeving zo klein mogelijk willen houden. Natuur is namelijk een kwaliteit van de stad die verder wordt versterkt door binnenstedelijk te groeien. Daarvoor wordt ingezet op intensivering ook met het oog op de groei van de stad na de periode tot 2030. De grote focusgebieden zijn daarbij het centrumgebied (Stationsgebied en rondom de Waal) en de Kanaalzone (met Dukenburg, Lindenholt, Neerbosch-Oost, Hatert en Winkelsteeg). Als laatste gebied wordt de campus Heyendaal genoemd waar wonen, werken, en studeren gecombineerd moet worden (Gemeente Nijmegen, 2020). Deze gebieden zijn weergegeven in figuur 7. De stedelijke vernieuwing wordt gerealiseerd door hoogbouwplannen. Hierbij wordt vooral gekeken naar openbaar vervoer knooppunten. Op die locaties wordt gestreefd naar verdichting en de combinatie van meerdere functies als wonen, werken en vervoer. Door de stadsinbreiding kan samen met buurgemeenten, het Waterschap, Rijkswaterstaat en Staatsbosbeheer de natuurlijke omgeving rondom Nijmegen worden behouden (Gemeente Nijmegen, 2020).

Figuur 7 focusgebieden Nijmegen (Bron: Topotijdreis.nl (2024), bewerkt door auteur)

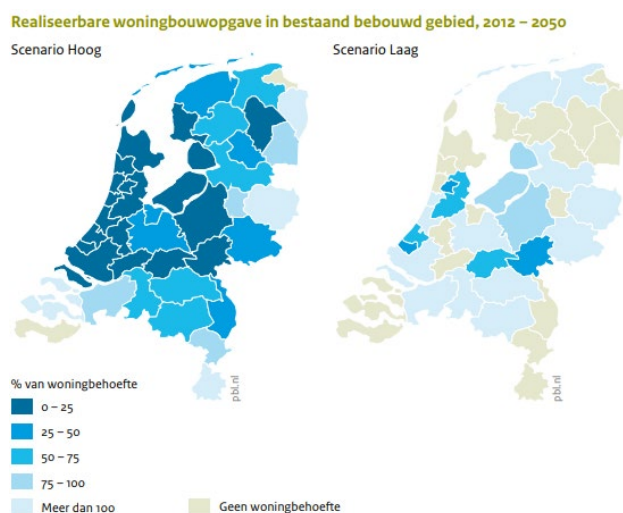
	<i>Te realiseren woningen bruto**</i>	<i>Sloop</i>	<i>Te realiseren woningen netto</i>	<i>Totale plan capaciteit</i>	<i>Harde plan- capaciteit</i>
2022	1.230	180	1.050	2.900	2.230
2023	1.990		1.990	1.940	1490
2024	1.250	160	1.090	970	750
2025	1.650		1.650	2.150	1040
2026	1.390		1.390	1.810	610
2027	1.390		1.390	1.810	610
2028	1.390		1.390	1.810	610
2029	1.390		1.390	1.810	610
2030	1.390		1.390	1.810	610
Totaal*	13.070	350	12.720	17.010	8.560

* in de totalen kunnen door afrondingen verschillen voorkomen ten opzichte van de optelling van de getallen per jaar.

** inclusief 1.000 eenheden voor studenten SSH&

Figuur 8 Woningbouwopgave Nijmegen (De Groene Metropool Regio, 2023)

Door te kijken naar de ambities uit de omgevingsvisies en de onderzoeksrapporten die aangeven dat de binnenstedelijke realisatie van de woningen niet mogelijk is, ontstaat een discussie over de toekomst van woningbouwlocaties. Zo zeggen de onderzoeksrapporten dat er nieuwe uitleglocaties nodig zijn waarbij vooral omliggend agrarisch gebied wordt genoemd. Terwijl de visies van de gemeente juist zeggen dat er volop ingezet moet worden op binnenstedelijke ontwikkeling via de transformatie van leegstaand of verouderd vastgoed en onderbenutte terreinen (PBL, 2016).

Figuur 11 Realiseerbare woningbouwopgave in bestaand bebouwd gebied 2012-2050 (PBL, 2016)

In 2020 beschreef het PBL in een ander rapport een reflectie van binnen en buiten stedelijk bouwen in Nederland. Zo is binnenstedelijk bouwen belangrijk om onder andere ruimte rond de stad te sparen, leidt het tot meer stedelijk wonen wat minder negatieve effecten op bijvoorbeeld mobiliteit veroorzaakt en zorgt het voor de mogelijkheid om in steden te wonen voor lagere en middeninkomens. Buitenstedelijk bouwen kan het bouwtempo versnellen, is goedkoper en gemakkelijker te ontwikkelen en laat ruimte over in de bestaande stad waardoor makkelijker kan worden gewerkt aan klimaatbestendigheid en gezondheid in de stad (Hamers, 2020).

Dat er wordt nagedacht over buitenstedelijk uitbreiden is wel duidelijk. Het Economisch Instituut voor de Bouw (EIB) heeft zelfs suggesties gedaan om ook de natuurgebieden in Nederland te gebruiken voor woningbouw. Zo is Park Lingezegen, gelegen tussen Arnhem en Nijmegen, volgens hen de perfecte locatie om de woningnood in de regio Arnhem-Nijmegen op te lossen. Volgens het EIB kan 60% van de regionale woningvraag gerealiseerd worden vanuit het huidige planaanbod. De restopgave blijft 40.000 woningen, waarvan 39.500 woningen gebouwd kunnen worden in Park Lingezegen melden Koning et al. (2021) namens het EIB. Op het plan is veel commentaar, zo laat de wethouder van Arnhem, Ronald Paping weten dat het een absurd idee is en ondenkbaar om het gebied vol te bouwen. Ook Petra Souwerbren van Natuur en Milieu Gelderland vindt dat dit veel te kort door de bocht is, schrijft Heller (2021) in De Gelderlander.

Al met al wordt duidelijk dat de omgeving Nijmegen geconfronteerd wordt met een groot vraagstuk. Binnenstedelijk bouwen is nu het uitgangspunt van de gemeente en lijkt tot op zekere hoogte te realiseren, vooral de eerste jaren tot 2030. Daarna wordt het steeds meer passen en meten. Door andere partijen wordt nagedacht over uitbreiding van steden omdat uit meerdere onderzoeken blijkt dat niet alle woningvraag te realiseren is binnen bestaand stedelijk gebied.

De bovenstaande analyse biedt de beleidsmatige en ruimtelijke context waarbinnen de woningbouwopgave en natuurbescherming in Nijmegen zich afspelen. In de volgende paragraaf wordt ingegaan op hoe verschillende stakeholders deze situatie ervaren, op basis van de afgenomen interviews.

4.2 Bevindingen

In de bevindingen worden de resultaten uit de interviews verwerkt. De paragraaf is onderverdeeld in subparagrafen die thema's aangeven. Als voor de eerste keer een citaat van de respondent wordt gebruikt, zal een notie 'persoonlijke communicatie' worden vermeld in combinatie met de datum waarop het interview heeft plaatsgevonden. Na de eerste keer wordt slechts de naam van de respondent benoemd met het jaartal. Aangezien het doel van het onderzoek is om de verschillende perspectieven van de stakeholders in beeld te brengen, wordt per thema van elke respondent het perspectief zoveel mogelijk beschreven.

4.2.1 Stakeholders en communicatie

Aangezien het onderzoek zich richt op de percepties van stakeholders en experts rondom stadsuitbreiding en natuurbehoud, is gestart met de vraag wie de belangrijkste betrokkenen zijn.

Van der Krabben, professor Planologie aan de Radboud Universiteit, noemt als belangrijkste stakeholders: de gemeente Nijmegen, de Groene Metropoolregio, de provincie Gelderland, natuurorganisaties zoals Milieudefensie, grondeigenaren (als projectontwikkelaars of omliggende gemeenten), het Rijk en woningcorporaties. Ook noemt hij dat naast woningbouw, andere ruimtelijke opgaven zoals Ruimte Voor De Rivier meespelen (Van der Krabben, persoonlijke communicatie, 29 april 2025).

Ook Van der Velde, gepensioneerd beleidsadviseur wonen en bouwen bij de gemeente Nijmegen noemt partijen als Das & Boom, Groene Long en Milieudefensie, evenals bewonersorganisaties zoals het overleg in Lent. Hij wijst erop dat landelijke natuurorganisaties vaak lokaal opereren, waarop lokale partijen weer reageren. Als bouworganisaties noemt hij de gemeente, woningcorporaties en grote ontwikkelaars zoals Amstelland en Heijmans (Van der Velde, persoonlijke communicatie, 29 april 2025).

Vanuit woningcorporatie Oosterpoort noemen Verbruggen en Van den Berg de gemeenten Berg en Dal en Heumen als belangrijkste stakeholders. Daarnaast zijn omwonenden, natuurorganisaties (zoals Bos & Kuil), en de huurdersbelangenvereniging relevante partijen (Verbruggen & Van den Berg, persoonlijke communicatie, 16 mei 2025). Ook Pott en Klein Lankhorst van woningcorporatie Talis noemen vergelijkbare partijen: gemeenten, provincie en natuurorganisaties (Pott & Klein Lankhorst, persoonlijke communicatie, 26 mei 2025).

Ullenbroeck, senior adviseur milieu en leefomgeving bij Pouderoyen Tonnaer, wijst erop dat ook adviesbureaus een belangrijke rol spelen in de uitvoering van ruimtelijke plannen. Zij doen bijvoorbeeld onderzoek naar stikstofeffecten voordat plannen ingediend worden (Ullenbroeck, persoonlijke communicatie, 15 mei 2025).

Holland, strategisch adviseur bij Park Lingezegen, noemt stakeholders als direct omwonenden, agrariërs, bezoekers en kennisinstellingen. Ook zijn de betrokken gemeenten Lingewaard, Overbetuwe, Nijmegen en Arnhem van belang, hoewel de laatste twee vooral financieel betrokken zijn (Holland, persoonlijke communicatie, 27 mei 2025).

Volgens Sengers en Schouten, van de Groene Metropoolregio, zijn de aangesloten gemeenten de belangrijkste stakeholders. Zij noemen verder dezelfde actoren als eerder genoemd, maar benadrukken dat zij als organisatie vooral een verbindende rol spelen. De Metropoolregio adviseert, maar neemt geen beslissingen (Sengers & Schouten, persoonlijke communicatie, 28 mei 2025).

Na het in kaart brengen van de stakeholders werd onderzocht hoe de samenwerking en communicatie tussen partijen wordt ervaren. Volgens Van der Krabben (2025) verloopt die constructief, grotendeels doordat de meeste woningbouw de komende jaren binnenstedelijk plaatsvindt, waardoor conflicten met natuurbelangen nu beperkt zijn. Stadsuitbreiding en natuurbehoud komen elkaar nu bijna niet tegen in Nijmegen omdat er binnenstedelijk wordt gebouwd. Ook discussies over de toekomst worden vrij weinig gevoerd. Er is weinig gebied waar stadsuitbreiding natuurontwikkeling raakt daarom is er vrij weinig communicatie nodig, zo zeggen meerdere respondenten.

Van der Velde (2025) stelt dat de Nederlandse ruimtelijke ordening sterk geïnstitutionaliseerd is. Participatie is sinds de Omgevingswet verplicht, wat zorgt voor transparantie. Tegelijk leidt dit volgens hem tot lange procedures, wat een reden is voor de roep om versnelling in de woningbouw.

Van den Berg (2025) noemt de communicatie met de gemeente goed. Daarnaast is er structureel contact met onderzoeksbureaus die QuickScans uitvoeren. Deze scannen bijvoorbeeld op de aanwezigheid van beschermde diersoorten zoals de das (Van den Berg, 2025).

Ullibroeck (2025) wijst op het belang van communicatie in tijden van juridische onzekerheid. Hij ziet een verschil tussen planvorming en concrete uitvoering. In de vroege fase neemt de gemeente vaak de leiding, maar bij juridische uitspraken over bijvoorbeeld stikstof wordt communicatie intensiever omdat dan opnieuw gekeken moet worden naar haalbaarheid van plannen.

Holland (2025) ervaart goede samenwerking met vooral Lingewaard en Overbetuwe, die actief bijdragen aan de natuurontwikkeling en het beheer van Park Lingezegen. Nijmegen en Arnhem blijven meer op afstand, maar zijn financieel wel betrokken.

Tot slot geeft Sengers (2025) aan dat de Metropoolregio fungeert als 'linking pin' tussen 17 gemeenten. Volgens Schouten (2025) verloopt de samenwerking goed, juist omdat woningbouw nu vooral binnenstedelijk plaatsvindt en natuurgebieden daardoor minder onder druk staan. Daardoor blijft discussie over natuurbehoud in deze fase relatief beperkt.

4.2.2 Doelen en belangen van de stakeholders

Vervolgens is gevraagd naar de doelen en belangen van verschillende partijen rondom natuurbehoud en woningbouw. Professor Van der Krabben kijkt hier vooral naar met een financieel-economische bril. Zelf houdt hij zich niet veel bezig met natuurgebieden, maar deed eerder onderzoek naar hoe woningbouw kan bijdragen aan natuur via het principe van 'kostenverhaal': een juridisch instrument waarbij kosten worden doorberekend aan degene die profiteert, in dit geval de ontwikkelaar van een stuk land. Zijn onderzoek liet zien dat een deel van natuurbescherming hiermee te financieren is. Maar, zo stelt hij: "Dat werkt wel binnen een gemeente, maar regionaal afspreken vinden gemeenten heel lastig." Een regionaal fonds voor natuurcompensatie werkt in theorie, maar is in de praktijk lastig te realiseren.

Van der Velde benadrukt dat het belangrijkste doel van de gemeente is om de woningbouwopgave zo goed mogelijk te accommoderen, in balans met andere belangen zoals natuur en water. In zijn tijd bij de gemeente deed hij voorstellen op regionaal niveau om ruimte te creëren voor zowel woningbouw als natuurbehoud. Ook woningcorporaties Oosterpoort en Talis stellen het bouwen van voldoende betaalbare woningen centraal. Tegelijkertijd vinden zij natuur belangrijk voor de leefomgeving van hun huurders. Toch ligt natuurbescherming volgens hen primair bij andere partijen, zoals Das en Boom. Ullibroeck vertelt ook over de combinatie van natuur en wonen.

Voor natuurorganisaties als Park Lingezege, is natuurbehoud vanzelfsprekend het hoofddoel. Tegelijk zetten zij ook in op recreatie. Holland noemt vijf thema's die in het park verweven zijn: landschap & natuur, sport & bewegen, kunst & cultuur, landbouw & voedsel en erfgoed & geschiedenis. De Groene Metropoolregio werkt vanuit vergelijkbare thematische pijlers, waaronder circulariteit, toerisme, economie, mobiliteit en woningbouw. Hun doel is deze thema's te integreren in ruimtelijke plannen voor gemeenten, waarbij zij optreden als verbindende organisatie.

Vervolgens werd gevraagd hoe deze doelen zich verhouden tot de belangen van andere partijen en hoe afwegingen worden gemaakt bij conflicten. Van der Krabben stelt nogmaals dat er in Nijmegen nauwelijks conflicten zijn. In andere regio's komt dit vaker voor. Hij vindt dat er regionale afstemming van ruimtelijke plannen moet komen, omdat veel opgaven grensoverschrijdend zijn. Maar regionale samenwerkingsverbanden hebben vaak geen echte doorzettingsmacht zoals gemeenten die wel hebben. Daarom is samenwerking op basis van consensus noodzakelijk. Zolang er geen botsende belangen zijn, lukt dit meestal goed.

Woningcorporatie Talis en Ullenbroeck van adviesbureau Pouderoyen Tonnaer zeggen dat communicatie tussen bouworganisaties en natuurbelangen partijen eigenlijk niet veel plaatsvindt. Ullenbroeck (2025) zegt dat vooral de gemeente de leiding heeft bij concrete plannen. Als de bestuursrechter uitspraken doet over het aantasten van natuur, zijn er wel een tijdje meer afwegingen nodig. Dan is samenwerking en communicatie dus meer aanwezig. Pott (2025) van Talis zegt zelfs dat de twee elkaar nauwelijks treffen. Vooral omdat natuur en woningbouw elkaar in Nijmegen niet zo in de weg zit.

Van der Velde (2025) benadrukt het belang van overleg: "De meeste botsende belangen worden voorkomen door te blijven praten." Lukt dat niet, dan volgt een gang naar de bestuursrechter, die kijkt of het bestuursorgaan een zorgvuldige afweging heeft gemaakt. Dit gebeurt bijvoorbeeld via een Milieu Effect Rapportage (MER), waarop belanghebbenden bezwaar kunnen maken. Organisaties zoals Das en Boom maken hier geregeld gebruik van. Ook stikstof speelt bij juridische procedures een belangrijke rol. Volgens Van der Velde zijn de procedures in Nederland sterk geïnstitutionaliseerd: "Als je belanghebbend bent, moet je gehoord worden. Dat ligt strak vast in wet- en regelgeving."

Van den Berg (Oosterpoort) bevestigt dat communicatie meestal vooropstaat: "We proberen samen met belangenpartijen oplossingen te vinden die beide doelen en belangen respecteren." Hij beschrijft ook hoe er soms zogenoemde 'passanten' zijn die bewust een stokje voor de plannen proberen te steken. Bijvoorbeeld door beschermde diersoorten te 'spotten' op bouwlocaties. "Gelukkig trapt de gemeente daar meestal niet in." Verbruggen voegt toe dat zij als woningcorporatie vaak dezelfde belangen hebben als de gemeente en dus samenwerken in dit soort trajecten. Daarom staat de gemeente ook vaak aan hun kant.

Woningcorporatie Oosterpoort zet zich expliciet af tegen commerciële projectontwikkelaars. Die houden volgens hen minder rekening met andere belangen en zetten sneller juridische stappen. "Wij zijn niet zo ongenueanceerd als commerciële partijen die de rechter vragen om iedereen aan de kant te schuiven omdat ze willen bouwen," aldus Van den Berg. "Gelukkig zien wij niet alleen maar dollartekens om onze zakken mee te vullen. We willen iets opbouwen dat blijft staan en voldoet aan de eisen van onze huurders."

Ullenbroeck ziet juist dat botsende belangen vaak leiden tot veel praten en weinig uitvoering. Vooral bij stikstof gerelateerde belangen ziet hij veel vertraging. Ook bij Talis wordt vertraging genoemd als gevolg van botsende belangen. Afwegingen worden uiteindelijk gemaakt door de gemeente, provincie of bestuursrechter. Volgens Pott is alles juridisch vastgelegd in de Omgevingswet.

Bij Park Lingezege is het bestemmingsplan leidend. Volgens Holland worden besluiten altijd getoetst aan de planologische kaders: “De gemeente maakt het beleid. Dat is de basis. Daar toetsen wij op.” Soms schuurt dit, bijvoorbeeld als nu een van de vier betrokken gemeenten zonne- en windparken in het gebied wil realiseren. Holland zegt erop te hopen dat de andere gemeenten tegenstemmen.

De Groene Metropoolregio verbindt belangen in het ruimtelijk domein. Zij brengen partijen samen en geven adviezen. Schouten (2025): “We zijn een partij die veel verbindt en lijntjes legt, zodat er uiteindelijk uitvoering komt.” Belangenafwegingen worden vroegtijdig meegenomen in regio-arrangementen, zodat die verwerkt kunnen worden in ruimtelijke plannen.

4.2.3 Woningbouwopgave en stadsuitbreiding

Nadat de doelen en belangen van de stakeholders bekend waren, werd ingegaan op de kijk op de woningbouwopgave. “Nou, de woningbouwopgave is groot, zoals die overal groot is,” zegt Van der Krabben (2025). Deze uitspraak wordt breed bevestigd in de andere interviews. Zo noemt Van den Berg (2025) over de gemeenten Heumen en Berg en Dal: “Bij het opleveren van 24 flexwoningen in Malden kwamen op één woning meer dan duizend aanmeldingen. Dat is gewoon bizar.” Ook Talis schetst een vergelijkbaar beeld en benadrukt dat vooral starters en jongeren in de knel zitten. “We staan als Nijmegen op de nummer 2 of 3 in Nederland als je kijkt naar relatieve woningdruk in steden” zegt Klein Lankhorst (2025).

De woningdruk is ook voelbaar aan de randen van natuurgebieden. Holland (2025) vertelt hoe het aantal geplande woningen in Schuytgraaf, aan de rand van Park Lingezege, in korte tijd verdubbelde: “Wij zijn er juist om mensen een groene buffer te bieden, dus het is logisch dat tot aan de randen van die buffer wordt gebouwd.” Ze benadrukt dat het park ooit ontstond als reactie op de groei van Arnhem en Nijmegen, met als doel deze steden fysiek gescheiden te houden. Hoewel die grenzen zijn vastgelegd, merkt zij op: “Als er aan die grenzen wordt geknibbeld, snappen we dat nog wel. Maar dan moet het elders gecompenseerd worden.”

Van der Velde (2025) gaat in op de cijfers: Nijmegen moet tot 2030 zo’n 1000 woningen per jaar bouwen. “Dat lukt op dit moment bijna, maar het is de vraag of dat blijft lukken.” De stad trekt veel mensen aan, wat volgens hem leidt tot een spanningsveld tussen inbreiding en uitbreiding. Op de vraag of uitbreiding noodzakelijk is, antwoordt hij: “Ja, ik denk dat je het met inbreiden niet redt. Om twee redenen: inbreiden duurt veel langer en geeft enorm veel extra werk.” Toch sluit hij niet uit dat inbreiden veel kan opleveren, zeker met gestapelde woningbouw. Maar er is ook veel vraag naar eengezinswoningen, en die worden nu onvoldoende gebouwd. Volgens hem is de gemeente optimistisch, omdat de huidige plannen voorlopig voldoende ruimte bieden.

Net als Van der Velde wijzen ook andere respondenten op inbreiding als logische strategie. Volgens Van der Krabben (2025) slaagt de gemeente er momenteel in om grotendeels aan de woningvraag te voldoen. Ook benadrukt hij spanningen als de verschillende woonwensen: “Willen mensen nu echt in appartementen in de stad wonen, of toch liever in eengezinswoningen?” Hij wijst er bovendien op dat uitleglocaties aantrekkelijker zijn voor projectontwikkelaars: “Bouwen op uitleglocaties gaat sneller. Veel ontwikkelaars hebben daar al grond in bezit en lopen minder risico’s. Op eengezinswoningen maken ze gewoon meer winst dan op binnenstedelijke projecten.”

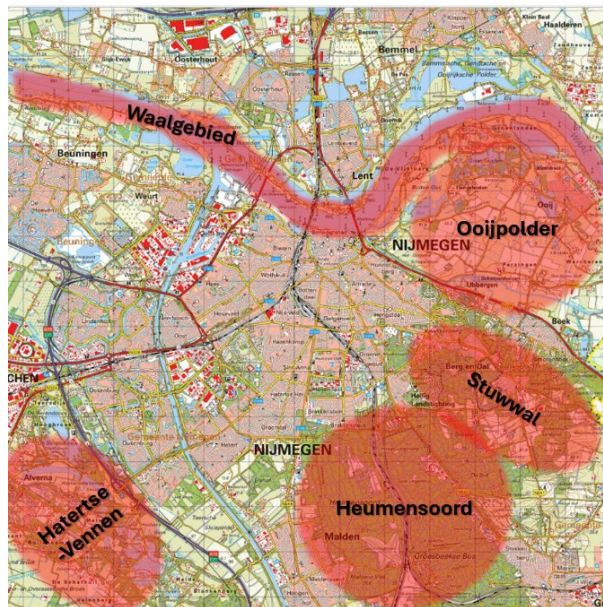
Het gemeentelijk beleid stuurt sterk op inbreiding. De omgevingsvisie van Nijmegen legt nadruk op woningbouw binnen stedelijke grenzen om natuur te sparen. Zo zegt Ullenbroeck (2025): “Nijmegen

heeft nauwelijks uitbreidingsmogelijkheden binnen de eigen gemeentegrenzen. Richting gebieden als de Ooijpolder en Heumensoord is woningbouw uitgesloten. De fysieke grenzen van de stad zijn daarmee bereikt.” Verdere uitbreiding zou dus vooral in buurgemeenten als Wijchen of Overbetuwe kunnen plaatsvinden.

Andere respondenten bevestigen de beperkte fysieke ruimte. Verdere uitbreiding is daardoor lastig. Schouten van de Groene Metropoolregio is positief over het gemeentelijk beleid: “Ze zijn goed bezig!” Volgens hem ligt Nijmegen op schema en is er nog voldoende ruimte beschikbaar. Over de toekomst blijft hij voorzichtig: “Misschien vergrijzen we wel zo hard dat er straks geen woningbouwopgave meer over is,” grapt hij (Schouten, 2025).

4.2.4 Natuurgebieden en hun invloed op stadsuitbreiding

Om inzicht te krijgen in de rol van natuurgebieden bij stadsuitbreiding is aan de respondenten gevraagd welke gebieden hierbij van belang zijn. Alle geïnterviewden noemen dezelfde gebieden: de Ooijpolder, Hatertse Vennen, Heumensoord, de stuwwal bij Berg en Dal en het Natura 2000-gebied rond de Waal. De natuur rondom Nijmegen is erg belangrijk. Deze zijn weergegeven in figuur 12. Voor een aantal van de natuurgebieden/ groene longen zijn ook visies opgesteld. Bouwen in deze gebieden wordt eigenlijk niet gedaan. “Ja, je trekt echt veel ellende over je heen op het moment dat wij zouden zeggen dat je in Heumensoord gaat bouwen,” aldus Van den Berg (2025).

Figuur 12 Natuurgebieden rondom Nijmegen aangewezen door de respondenten (Bron: Topotijdreis.nl (2024), bewerkt door auteur)

Stikstof speelt een belangrijke rol bij woningbouw nabij natuur. Vooral op de stikstofdepositie in Natura-2000 gebieden wordt erg streng getoetst. Maar in Nijmegen is de depositie volgens Ullenbroeck en Van der Krabben (2025) niet zo'n groot probleem: “Voor de meeste ontwikkelingen in Nijmegen is stikstof de laatste jaren een minder groot drukpunt dan in andere gebieden.” Nijmegen kent namelijk natte Natura-2000 gebieden die minder kwetsbaar zijn voor stikstof dan droge gebieden. (Ullenbroeck, 2025)

Op de waarde van natuur wordt uitgebreid ingegaan. Schouten (2025) wijst op het verlies van biodiversiteit waar naar zijn inschatting zo'n 70% van is verdwenen. Natuur wordt als essentieel gezien voor leefomgeving en gezondheid. Sengers (2025) benoemt zowel de intrinsieke als instrumentele waarde van natuur; het bestaansrecht van de natuur op zichzelf en de plek voor recreatie en welzijn.

De natuur wordt gezien als belangrijke kwaliteit van Nijmegen. Van der Velde (2025) vertelt dat de stad onder de planologen wordt gezien als een 'Mid-size Utopia', met nabijheid van groen en minder stedelijke nadelen dan steden als Amsterdam of Rotterdam. Pott en Klein Lankhorst (2025) prijzen de variatie in natuur: vennen, bossen, heuvels en polderlandschap. “Het enige wat Nijmegen niet

heeft zijn duinen. That's it." Maar Pott wijst daarbij op de Waalstrandjes. Ook Ullenbroeck (2025) benadrukt de aantrekkelijkheid van de omgeving voor bewoners. Voor Van den Berg (2025) speelt leefbaarheid een grote rol; het groen draagt daaraan bij voor huurders van Oosterpoort.

Natuur is ook belangrijk voor recreatie. Van der Krabben (2025): "Als de stad groeit, moet je zorgen dat mensen ook naar buiten kunnen." Park Lingezen is daar een voorbeeld van: een bufferzone tussen Arnhem en Nijmegen, ingericht als recreatiegebied.

Bij partijen die zich richten op natuur, is gevraagd hoe stadsuitbreiding natuur beïnvloedt. Schouten (2025) stelt daarbij dat sommige stadsdelen inmiddels meer natuurwaarde hebben dan landbouwgrond. Hij noemt het voorbeeld van de Waalsprong, een voormalig kassengebied, waar nu een wijk met meer biodiversiteit is ontstaan. Tegelijkertijd benadrukt hij dat men de natuur wel 'vernietigd' als wordt gebouwd in hoogwaardige natuurgebieden.

Holland (2025) wijst erop dat aan de randen van Park Lingezen wordt gebouwd. Maar uit intern onderzoek blijkt dat juist aan deze randen de hoogste biodiversiteit voorkomt. De natuur past zich hierbij gewoon aan aan recreatie en gebruik. "Als er bijvoorbeeld een grote tent staat van festivalorganisator de Matrixx, lopen de patrijzen er gewoon voor langs," zegt zij over het evenemententerrein in Schuytgraaf.

Van der Krabben (2025) en Ullenbroeck (2025) werden gevraagd naar de invloed van natuur op stadsuitbreiding. Volgens Van der Krabben wordt die invloed nu weinig gevoeld, maar hij vraagt zich af of bescherming standhoudt bij een groot ruimtetekort: "Je kunt je afvragen hoe standvastig we werkelijk zijn in onze natuurbescherming." Ullenbroeck stelt dat het belangrijk is om de natuur nu ruimte te geven omdat men in het verleden over milieugrenzen heen is gegaan.

Hoewel natuur als waardevol wordt gezien, is ook gevraagd of het de stadsuitbreiding belemmert. Van der Krabben (2025) ziet natuurbescherming niet als beperking, maar als noodzaak. In Nijmegen levert dit weinig discussie op, maar in andere regio's meer. Van der Krabben wijst op het project van Schipper Bosch in de Ooijpolder, een Natura 2000-gebied waar toch gebouwd wordt. Hoewel het buiten Nijmegen ligt, vindt hij het opvallend dat hier een vergunning voor is verleend.

Van der Velde (2025): zegt: "Ja, de natuur is een beperking, maar ook een gegeven." Daarom wordt in Nijmegen gekozen voor inbreiding. Hij vermeldt hier nogmaals bij dat het echter duurder en complexer is en geen langetermijnoplossing voor de hoge vraag naar eengezinswoningen.

Ook Oosterpoort bespreekt hoe in maandelijkse overleggen met de gemeente Berg en Dal en de gemeente Heumen wordt gezocht naar oplossingen voor het woningtekort. Zo kijken zij naar gebieden als het Lierdal, waar mogelijk ruimte is aan de rand van natuur. "Kan er niet een strookje woningen bij?" vraagt Van den Berg (2025) zich af. Wel met oog op natuurbescherming voegt hij daaraan toe. Maar dat wordt allemaal tegengegaan. Zo vertelt van den Berg dat in de visie voor het Lierdal staat dat bouwen mag, mits er €100.000 per woning wordt gestort in een natuurfonds. "Dat gaat natuurlijk niemand betalen," zegt Verbruggen. Zij vinden het een goede maatregel want het werkt uitstekend, er is namelijk niemand die ook maar heeft overwogen om te gaan bouwen in het Lierdal. Maar Van den Berg en Verbruggen erkennen ook dat dit plannen blokkeert. Als bouwen op dat soort plekken niet lukt, blijven zij met een woningtekort zitten.

Ullenbroeck ziet in Nijmegen weinig beperkingen en noemt Ede en Arnhem als voorbeelden waar stikstof echt voor belemmeringen zorgt: "De natuur is daar zo overbelast dat je niet kunt bouwen." Ontwikkeling kan alleen als vervuiling eerst afneemt. Wel ziet hij ook mogelijkheden: "Woningbouw kan vervuilende functies vervangen en zo stikstofdruk juist verlagen. Beperkingen

ontstaan ook door verstoring van soorten, waarvoor vaak onvoldoende afstand wordt gehouden tot natuurgebieden.”

“We hebben vooral last van de das,” zegt Pott (2025). In Wijchen zorgt het dier regelmatig voor vertraging. Ook andere soorten, zoals ransuilen of salamanders, vertragen plannen. Van den Berg noemde eerder exotische flora en fauna als belemmerende factoren. Last van de natuurgebieden blijft voor de woningbouw in Nijmegen tot nog toe uit, blijkt uit de interviews. Maar er blijven belangrijke verplichtingen ten opzichte van de natuur waar men zich aan moet houden. Zo zorgde het ontbreken van een milieueffectrapportage in het verleden bij de Waalsprong voor veel moeilijkheden.

Aan natuurorganisaties is gevraagd of zij ervaren dat natuurbescherming onder druk staat. Holland (2025) zegt duidelijk “Nee”. Zo antwoorden ook Sengers en Schouten als gevraagd wordt of stadsuitbreiding nodig is voor het oplossen van de woningbouw opgave “Nee, op dit moment niet.” Ook schade of druk op de natuur wordt niet of nauwelijks ondervonden omdat er nog genoeg binnenstedelijk wordt bijgebouwd. “De natuur wordt hier heel erg gekoesterd,” zegt Sengers.

Samenvattend blijkt uit de interviews dat bij de woningbouw- en natuurvraagstukken in Nijmegen een breed palet aan stakeholders zijn betrokken. De samenwerking tussen deze partijen loopt tot op het heden meestal constructief. Vooral doordat woningbouw, door plannen van de gemeente, binnenstedelijk plaats zal vinden en aantasting van natuurgebieden en daaruit vormende conflicten daarmee uit blijven. De sterke institutionalisering van de ruimtelijke ordening is daarin leidend. Ondanks dat de natuurgebieden een beperkende factor op de woningbouw spelen, zien de respondenten de natuur als grote kwaliteit van de stad. Alle respondenten geven aan dat de ruimtelijke ontwikkeling in belangrijke mate wordt gestuurd door de gemeentelijke focus op stedelijke inbreiding. En aan de hand van juridische kaders is het bouwen in natuur dan ook niet van toepassing. Over het algemeen zijn de respondenten erg positief over de toekomst plannen van de gemeente al bestaat onder enkelen de twijfel of stedelijk inbreiden genoeg zal zijn om aan de woningvraag te voldoen.

5 Analyse

In het voorgaande hoofdstuk zijn de bevindingen uit de interviews besproken. In dit afsluitende hoofdstuk wordt op deze bevindingen gereflecteerd aan de hand van het theoretisch kader en het conceptueel model. Door deze terugkoppeling worden de onderlinge relaties en mechanismen, zoals benoemd in de literatuur en verbeeld in het conceptueel model, verder verklaard. Daarmee ontstaat een beter begrip van de manier waarop de dynamiek tussen woningbouw en natuurbescherming zich verhoudt in de omgeving Nijmegen. Op basis van deze reflectie kan antwoord worden gegeven op de centrale vragen van dit onderzoek.

5.1 Stakeholders: communicatie, doelen & belangen

In het theoretisch kader werd stakeholdermanagement centraal gesteld als benadering om ruimtelijke conflicten en samenwerkingen te begrijpen (Freeman, 1984). Het conceptueel model benadrukt als begin van het proces, 'Stakeholders en experts' die hun 'Doelen en belangen' formuleren. Deze doelen vormen vervolgens het startpunt van uiteenlopende waarderingen van natuurgebieden en de invulling van de woningbouwbehoefte. De eerste stap in de analyse van dit onderwerp is identificatie: wie zijn de relevante actoren in het spanningsveld tussen woningbouw en natuurbescherming?

Uit de interviews blijkt dat een gelijk beeld bestaat over de verschillende stakeholders. Zo noemen vrijwel alle respondenten in eerste instantie de Gemeente, de Groene Metropoolregio, de provincie Gelderland, woningbouworganisaties en natuurorganisaties. Daarnaast noemt Van der Krabben (2025) grondeigenaren, omliggende gemeenten, projectontwikkelaars en het Rijk. Ullenbroeck (2025) voegt toe dat veel adviesbureaus achter de schermen betrokken zijn bij ruimtelijke ontwikkelingen.

Op basis van de informatie uit de interviews kunnen de stakeholders worden verdeeld in stakeholder groepen. Deze verschillende stakeholders zijn ingedeeld in 5 verschillende groepen; Beleidsmakers & overheidsinstanties, woningbouworganisaties, natuur & milieu organisaties, bewoners & belangengroepen en experts.

Het conceptueel model stelt dat de stakeholders allerlei verschillende doelen en belangen nastreven. Volgens de stakeholdermanagement benadering van Freeman (1984) is het essentieel om deze verschillen in doelen en belangen expliciet te maken, deze geven namelijk richting aan de manier waarop stakeholders handelen. Daarom is in de interviews doorgevraagd naar de doelen en belangen die de partijen vertegenwoordigen

Van der Velde (2025) vertelt dat gemeenten proberen de woningbouwopgave te realiseren in balans met andere ruimtelijke claims zoals natuur, water en infrastructuur. Woningcorporaties zoals Oosterpoort en Talis richten zich primair op het vergroten van het woningaanbod, maar erkennen het belang van een kwalitatieve leefomgeving, waarin natuurbescherming een belangrijke rol speelt. Dit sluit aan bij de bevindingen van Díaz et al. (2019), die de rol van natuur in welzijn benadrukken.

Beleidsmakers & overheidsinstanties
- De gemeente Nijmegen
- De provincie Gelderland
- Het Rijk.
Woningbouworganisaties
- Woningcorporaties
- Projectontwikkelaars
- Bouwers als Amstelland en Heijmans.
Natuur en milieu organisaties
- Groene Long
- Milieudefensie
- Das en Boom
- Bos en Kuil
Bewoners en belangengroepen
- Omwonenden
- Huurdersbelangen vereniging
Experts
- Adviesbureaus

Figuur 13 verschillende stakeholders

De natuurorganisaties hebben natuurlijk als grootste belang het beschermen van de natuur. Park Lingenzegen heeft ook belang bij het maken van ruimte voor recreatie, landschapsbeleving of educatie vanwege haar rol als uitloopgebied.

Healy (1997) introduceert het concept van 'collaborative planning' waarbij effectieve communicatie van groot belang is om conflicten te voorkomen en duurzame oplossingen te realiseren. Het bestaan van partijen als de Groene Metropoolregio benadrukt dit belang in de praktijk. Het samenwerkingsverband ziet zichzelf als 'linking pin' tussen de verschillende opgaven in het ruimtelijk domein. Samenwerking met de verschillende gemeenten in de regio om ruimtelijke opgaven aan te pakken verloopt erg goed vertellen Schouten & Sengers (2025).

Communicatie en samenwerking met externe partijen is verplicht en ingebed in de Omgevingswet (IPLO, 2025). Men moet transparant blijven zodat iedereen op de plannen kan reageren. Dat sluit aan bij de gedachte van Pedrini en Ferri (2019) die stellen dat duurzame besluitvorming enkel mogelijk is als alle stakeholders actief in het proces worden meegenomen. Toch verschilt de mate van communicatie in de praktijk per actor.

Gemeenten nemen vaak het voortouw bij afstemming. Dit bevestigt het belang van hun rol zoals geschetst in het theoretisch kader: als centrale knooppunten in het vormen van beleid. De respondenten in het werkveld vertellen dan ook dat de meeste communicatie verloopt met de gemeenten waarin zij actief zijn. Zowel Ullenbroeck als Van den Berg (2025) benadrukken dat samenwerking tussen natuurpartijen en woningbouworganisaties niet vanzelfsprekend is. De reden daarvoor ligt niet per se in tegenstellingen, maar in het feit dat woningcorporaties primair binnen stedelijke grenzen opereren en zo weinig te maken hebben met natuurbelangen. Plannen van de gemeenten liggen de komende jaren namelijk vooral op binnenstedelijk inbreiden waardoor communicatie over aantasten van de natuur niet nodig is. Zolang deze kaders geen spanning opleveren met natuurbescherming, is directe afstemming beperkt.

Pott en Ullenbroeck (2025) stellen zelfs dat de contacten met natuurorganisaties minimaal zijn, tenzij natuurwaarden zoals beschermde diersoorten direct in de knel komen. Communicatie ontstaat dan vooral bij het aantreffen van dieren als dassen of ransuilen.

Ook Van der Velde (2025) bevestigt dat samenwerking vaak pas op gang komt wanneer er frictie ontstaat. Maar vertelt dat de meeste botsende belangen tussen woningbouw en natuurbescherming worden voorkomen door te blijven praten. Lukt dat niet, dan volgt een gang naar de bestuursrechter, die kijkt of het bestuursorgaan een zorgvuldige afweging heeft gemaakt door toetsing via MER's, passende beoordelingen of bezwaarprocedures het formele kanaal, zoals ook het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) voorschrijft.

De gemeente lijkt dus de belangrijkste partij te zijn als het aankomt op samenwerking en communicatie in de ruimtelijke ordening. Ze hebben namelijk opgaven voor zowel natuur als woningbouw volgens Van der Velde (2025). Ullenbroeck (2025) zegt dat de gemeente vaak de leiding neemt bij het maken van ruimtelijke plannen. Ook Verbruggen en Van den Berg (2025) noemen de gemeente als belangrijkste stakeholder in het proces. Dat is niet vreemd omdat de gemeenten degene zijn die de woningbouwplannen maken. Zo ziet Schouten de gemeenten ook als centrale partij in het ontwikkelingsproces. Zo zegt hij, net als in de casusbeschrijving naar voren kwam, dat gemeenten samen met het Rijk woondeals gesloten hebben om de landelijke opgave van 60.000 woningen tot 2040 te realiseren. In die deals zijn afspraken vastgelegd over het tempo en de voorwaarden van de woningbouw, die in samenwerking met woningcorporaties en ontwikkelaars worden uitgevoerd.

Dat bepaalde partijen als belangrijkste stakeholders wordt gezien komt overeen met de gedachte van Mitchell et al. (1997). Vaak heeft een partij de grootste invloed stellen zij en ontwikkelden daarom het 'Stakeholder Saliency model'. Het model kijkt naar macht, legitimiteit en urgentie. Deze drie eigenschappen bepalen hoe verschillende stakeholdersbelangen worden meegewogen in de ruimtelijke discussies. Dit kan een duidelijk overzicht geven van de dynamiek tussen de verschillende stakeholders in het proces. Aan de hand van de belangen en communicatie die uit de interviews naar voren kwam kan een indeling worden gemaakt.

De '*ultieme stakeholders*' beschikken over alle drie de kenmerken en zijn erg invloedrijk. In de regio Nijmegen lijken de gemeente Nijmegen en de provincie Gelderland te behoren tot deze groep. Zij combineren namelijk de macht die zij hebben vanuit bijvoorbeeld de omgevingswet of omgevingsvisies om legitieme taken uit te voeren. Deze taken ervaren urgente druk zoals de woningbouw. Hun betrokkenheid is structureel en beleidsmatig verankerd.

Tot de '*dominante stakeholders*' behoren de partijen die macht en legitimiteit hebben, terwijl urgentie ontbreekt. Het Rijk valt binnen deze categorie. Zij stellen ruimtelijke kaders op en hebben daarmee macht. Ook hebben zij een grote rol in het ruimtelijk beleid die wettelijk vast ligt, urgentie ontbreekt omdat de druk om te handelen wordt overgelaten aan lokale partijen als gemeente en provincie. Ook adviesbureaus als Pouderoyen Tonnaer zijn dominant vanwege hun kennis en invloed op planvorming die zij uitoefenen op organisaties die de plannen maken. Bewonersbelangen verenigingen zijn vaak legitiem en vertegenwoordigen bewonersbelangen, maar hebben beperkte activeringsdruk. Ook hebben zij vaak meer invloed op de plannen van de woningcorporaties en daarmee indirect op ruimtelijke ordening.

Omwonenden die niet via zo'n vereniging of andere groep zijn georganiseerd, worden vaak gezien als 'zwakke stakeholders'. Hoewel ook zij een legitieme claim hebben, worden hun belangen minder gehoord omdat zij individueel weinig activeringsdruk hebben.

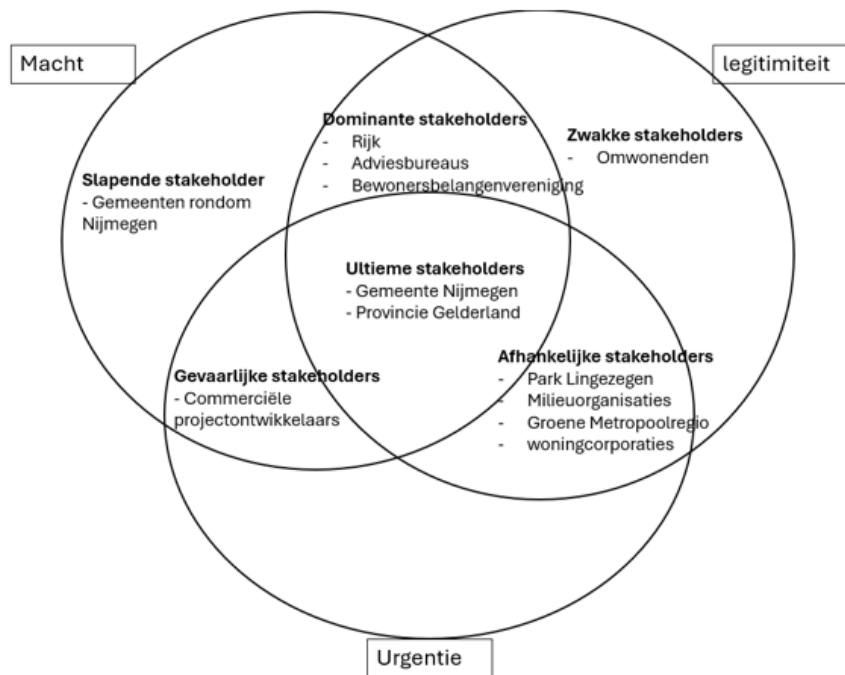
'*Afhankelijke stakeholders*' hebben een urgent en legitiem belang, maar missen formele macht. Park Lingezege is hier een duidelijk voorbeeld van: het park heeft beleidsstatus en een concrete ruimtedruk, maar geen doorzettingsmacht. Ook milieuorganisaties zoals Das & Boom en Milieudefensie, evenals lokale bewonersgroepen zoals het overleg uit Lent, bevinden zich in deze positie. Hun betrokkenheid wordt vaak pas erkend wanneer zij zich collectief organiseren of mediabelang weten te genereren. Ook de Groene Metropoolregio wordt door Schouten beschreven als afhankelijke stakeholder "Wij stellen op zichzelf niks vast, maar wij werken er wel aan voor gemeenteraden en de provincie." De gemeente en provincie beschikken wel over de macht om uit te voeren. Woningcorporaties zijn ook afhankelijke stakeholders met hun urgente en legitieme belangen voor woningbouw. Zij blijven enkel afhankelijk van de macht van de gemeenten die aan de hand van door hen opgestelde wet- en regelgeving plannen kunnen weigeren.

De '*gevaarlijke stakeholders*' kenmerken zich door macht en urgentie, maar hebben geen legitimiteit. In dit onderzoek kwamen commerciële ontwikkelaars naar voren zoals Schipper Bosch waar Van der Krabben naar verwees. Via kapitaal en grondeigendom hebben zij invloed, en uit financiële motieven willen zij urgent bouwen, zonder altijd maatschappelijk draagvlak of ecologische legitimiteit. Ze zijn er meer voor de winst dan maatschappelijk belang zoals Van den Berg van Oosterpoort omschreef "Zo'n projectontwikkelaar gaat het om iedere cent die er wordt uitgeknepen, maar wij proberen wel de relatie goed te houden met al de stakeholders waar we mee te maken krijgen, nu en in de toekomst. En dat is ons wel wat waard."

'*Slappende stakeholders*' beschikken over macht, maar zijn niet per se betrokken of geactiveerd. Gemeenten rondom Nijmegen vallen in deze categorie want zij bezitten potentiële bouwgrond en

beleidsruimte. Maar als uitbreiding over de grenzen van Nijmegen niet nodig is, blijven zij relatief passief.

In figuur 14 wordt visueel weergegeven hoe de verschillende partijen zijn ingedeeld.

Figuur 14 'Stakeholder Saliency model' voor stakeholders en experts in woningbouw en natuurbescherming in Nijmegen (bron: eigen archief)

Dit helpt om inzicht te krijgen in de machtsverhoudingen en dynamiek binnen het ruimtelijk veld. Het maakt duidelijk welke partijen bepalend zijn in het spanningsveld tussen woningbouw en natuurbescherming.

5.2 Woningbouwopgave en stadsuitbreiding

De woningbouwbehoefte in Nijmegen is, zoals al vaak naar voren kwam, hoog en vormt daarmee naast de waardering voor de natuur een centraal concept in de dynamiek van ruimtelijke ontwikkeling zoals weergegeven in het conceptueel model. De druk op de woningmarkt zorgt voor een kettingreactie: vanuit de doelen en belangen van stakeholders wordt de behoefte aan woningbouw ingevoerd in juridische kaders en planvormingsprocessen, zo vertellen ook de respondenten. Nijmegen heeft zich daarbij gepositioneerd als een stad die inzet op binnenstedelijke inbreiding, met als expliciet doel het behoud van omliggende natuurgebieden (Gemeente Nijmegen, 2020).

Het hoge tempo waarmee steden groeien is volgens Edward Glaeser (2012) cruciaal voor economische groei, innovatie en maatschappelijke vooruitgang. Maar de groei binnen de grenzen van de stad lijkt een hele opgave. Zo lieten onderzoekspartijen, in de casusbeschrijving zien dat realisatie van de benodigde woningen tot en met 2030 waarschijnlijk niet gaat lukken. Ook de respondenten zien de opgave. Hoewel deze strategie in juridische kaders als de Omgevingswet goed is vastgelegd, roept het vragen op over de haalbaarheid op lange termijn. Respondenten als Van der Velde en Van der Krabben wijzen op de complexiteit, hogere kosten en langere doorlooptijden van binnenstedelijk bouwen. Deze spanning kwam ook in de literatuur naar voren: Glaeser en Gyourko

(2003) stellen dat gelimiteerde ruimtelijke ordening door bouwregels en beperkte uitbreidingsmogelijkheden prijsopdrijvend werkt en daarmee de toegankelijkheid van de woningmarkt belemmert.

Zo ontstaat een interessant dilemma. Natuur moet behouden worden en zorgt zo voor beperkte uitbreidingsruimte, maar binnenstedelijke alternatieven zijn volgens onderzoekspartijen en uitspraken van Van der Krabben en Van der Velde (2025) in de toekomst misschien niet genoeg. Waar eerder het concept 'Urban sprawl' van Fouberg et al. (2012) de oplossing bood voor dit soort problemen kiest de stad nu voor verdichting. Volgens Ullenbroeck (2025) kan Nijmegen ook niet veel anders door de eerder benoemde fysieke grenzen van de stad, zowel door natuur als de gemeente grens. Toch wordt gezocht naar mogelijkheden gezocht om te bouwen buiten de stedelijke grens. Dit is zichtbaar in de toenemende belangstelling van ontwikkelaars voor gebieden aan de rand van Park Lingezege, waar volgens Holland (2025) het bouwvolume op bepaalde plekken verdubbeld wordt voorgesteld. Schouten van de Groene Metropoolregio zegt dat de gemeente erg goed bezig is. "Alles ligt nog keurig op schema." Maar hoe het loopt in de verdere toekomst kan hij niet voorspellen (Schouten, 2025).

Hoewel de respondenten positief zijn over de aanpak van groei van de stad door in te breiden, is er dus ook commentaar op. Maar nog niet veel. Uit de interviews blijkt dat de praktijk nog weinig frictie laat zien, maar signalen van toekomstige spanning nemen toe. Wat opvalt is dat enkel Van der Velde uitspraken durft te doen over de toekomst. Hij uit twijfel over de structurele haalbaarheid van inbreiding als enige strategie en zegt zelfs dat hij denkt dat het niet haalbaar is. Ook de stelling van Van der Velde dat "het een relatief duurder en moeilijker spoor is" raakt een breder punt namelijk, wanneer beleidsmatige keuzes niet in verhouding staan tot de realiteit, ontstaat spanning tussen de urgente woningnood en legitieme natuurbescherming. De andere respondenten zijn tevreden over het werk van de gemeente tot 2030 omdat dit tot nu toe spoedig verloopt wat ook blijkt uit de casusbeschrijving. Maar naar alternatieven, als prognoses niet kloppen, wordt weinig gekeken al heeft Ullenbroeck (2025) het wel over uitbreiden in buurgemeenten.

Daarnaast wordt door Van der Velde impliciet de vraag gesteld of agrarische gebieden, die juridisch en beleidsmatig niet dezelfde bescherming hebben als natuurgebieden, een oplossing zouden kunnen vormen. Dit zal echter wel veel politieke weerstand veroorzaken, met name gezien het huidige kabinet, met grote BBB vertegenwoordiging, stelt Van der Velde (2025). Dit was voordat het kabinet viel op 3 juni 2025. Volgens Ullenbroeck (2025) komt ook het belang van samenwerking met omliggende gemeenten in beeld. Binnen het conceptueel model betekent dit een opschaling van de planvorming & uitvoering en communicatie naar regionale schaal.

5.3 Rol natuurgebieden

In het conceptueel model staat waardering van natuur centraal als factor die de ruimtelijke keuzes beïnvloedt. Veel stakeholders benoemen de natuur als een kernkwaliteit van Nijmegen. Die waardering heeft invloed op hoe ruimte wordt toegewezen in de stad, en op hoe streng natuur juridisch beschermd wordt.

Uit de interviews blijkt dat hierover opvallend veel consensus bestaat: natuur is waardevol, onmisbaar voor welzijn, en een belangrijke kwaliteit van de stad. Deze waardering sluit volledig aan bij de inzichten van Díaz et al. (2019) en IPBES (2019), die natuur en biodiversiteit zien als essentiële randvoorwaarden voor een leefbare, gezonde stad. Steden als Nijmegen worden zelfs door planologen omschreven als een 'Mid-size Utopia', mede vanwege de aanwezigheid van natuur (Van

der Velde, 2025). Door de afwisselende natuur een erg aantrekkelijke plek om te wonen aldus Pott (2025). De consensus over het belang van de natuur roept de vraag op: Wordt natuur echt gewaardeerd voor wat het is, of is het makkelijk om 'voor natuur' te zijn zolang er geen moeilijke keuzes gemaakt hoeven worden? Gelukkig kijken de Groene Metropoolregio en Park Lingezegen ook naar de intrinsieke waarde van de natuur. Zo noemt Holland (2025) het belang van een ecologische verbindingszone voor dieren. En kaart Schouten (2025) het probleem aan dat in zijn leven al ongeveer 70% van de biodiversiteit is afgenomen.

Het conceptueel model laat zien dat de waardering voor de natuur invloed heeft op latere communicatie en daarmee planvorming. Toch blijkt uit de interviews vooral dat de juridische kaders aan de hand van de Omgevingsvisie en de Omgevingswet deze planvorming bepalen. Iets wat erg goed werkt volgens de respondenten. De juridische kaders beschermen natuurgebieden, zoals de Ooijpolder, de stuwwal en Natura 2000-gebieden rondom de Waal in Nijmegen. Bouwen daar is uitgesloten, iets dat door alle geïnterviewden wordt bevestigd. Toch ontstaat aan de randen van deze gebieden spanning: plannen raken steeds dichterbij de grens zoals Holland (2025) zei bij Park Lingezegen. Dan blijkt hoe afhankelijk de planvorming is van deze juridische kaders en hoe weinig er gesproken wordt over alternatieven mocht de druk verder toenemen. Zo vraagt Van der Krabben (2025) zich af hoe standvastig men blijft als er echt nood komt en of natuurbescherming dan standhoudt.

Er zijn ook signalen dat natuur en stad minder botsen dan vaak gedacht. Holland & Schouten (2025) merken op dat juist aan stadsranden biodiversiteit hoger is dan verwacht. In sommige gevallen is de natuurwaarde daar zelfs hoger dan in agrarische gebieden verderop. Nabijheid van bebouwing hoeft dus niet altijd ten koste te gaan van natuur. Dit ondermijnt het klassieke idee van harde scheiding tussen bouwen en beschermen waar nu op gestuurd wordt in het beleid. Het laat zien dat er wellicht meer ruimte is voor het combineren van wonen en natuur. Toch hebben deze inzichten nog nauwelijks invloed op ruimtelijke strategieën.

Wel wordt door Pott en Klein Lankhorst (2025) gesproken over initiatieven als natuurinclusief bouwen, een stap in de richting van menging van stad en natuur. Helaas gaat dit vaak wel over minimale initiatieven zoals nestkastjes of wadi's. Dit zijn ook vooral oplossingen voor de milieu problemen die zich in de stad vormen. Zo vangt een wadi overtollig water op om overstroming te voorkomen. De invloed van waardering van natuur op ruimtelijke ordening lijkt daardoor nog beperkt tot redelijk kleine initiatieven. De rol van wet- en regelgeving blijkt veel belangrijker in het daadwerkelijk integreren van natuur in stedelijk leven.

Wat ook opvalt, is dat natuurorganisaties vooral reageren als plannen hun grenzen overschrijden bijvoorbeeld bij beschermde soorten. Ze zitten zelden vroegtijdig aan tafel in het planproces volgens Pott en Ullenbroeck (2025). Daarmee is hun rol reactief en afhankelijk van juridische middelen, in plaats van proactief en strategisch. Zo lijkt weinig structurele samenwerking waarin waardering, belangen en communicatie daadwerkelijk tot gedeelde planvorming leiden zoals werd gesteld in het conceptueel model. Maar door de weinige botsingen tussen natuur & woningbouw door strenge wet- en regelgeving, is extra overleg waarschijnlijk nog niet nodig. Als belangen heviger botsen laten de natuurbelangen partijen namelijk wel van zich horen blijkt uit de interviews.

De toekomst van de balans tussen wonen en natuur is volgens de respondenten goed te behouden. De waardering van natuur lijkt stevig verankerd zolang de woningbouwdruk beheersbaar blijft. Maar de echte test komt wanneer ruimte voor de woningbouw op raakt. Dan wordt zichtbaar of de nu harde grenzen blokkades zijn, of verschuifbare lijnen afhankelijk van politieke en economische druk.

5.4 Ervaringen van de invloed van natuur op stadsuitbreiding

De gemeente Nijmegen stuurt via de Omgevingswet en haar omgevingsvisie sterk op binnenstedelijke woningbouw (Rijksoverheid, 2024a; Gemeente Nijmegen, 2020). Natuurgebieden als de Ooijpolder en Park Lingezen zijn uitgesloten van bebouwing, wat door alle respondenten wordt erkend. Bouwen in natuur wordt bestempeld als een duidelijke “no-go” (Ullenbroeck, 2025; Pott, 2025). Toch klinken er zorgen bij experts als Van der Velde en Van der Krabben (2025) over de houdbaarheid van deze koers. Inbreiding is complex, duur en tijdrovend, terwijl de woningdruk in de regio oploopt. Volgens het PBL (2016) en Brink Management/Advies (2018) is binnenstedelijke bouw alléén waarschijnlijk onvoldoende om de vraag op te vangen.

Echte belemmeringen vanuit natuurgebieden worden in de praktijk weinig gevoeld. Wel heeft natuur indirect grote invloed op hoe de stad zich ontwikkelt. Juridische kaders bepalen immers waar gebouwd mag worden. Zoals in het conceptueel model geschetst, werd verwacht dat ervaringen van stakeholders invloed zouden hebben op hun doelen en belangen. In de praktijk blijkt echter dat het anders werkt: plannen worden vooraf opgesteld, waarbij vooral de juridische kaders en gemeentelijke visie leidend zijn. Doelen en belangen lijken zich eerder te voegen naar deze kaders dan dat ze er invloed op uitoefenen. Dit maakt planvorming en uitvoering tot een wisselwerking tussen macht, communicatie, belangen en wetgeving.

Momenteel bieden locaties als de Waalsprong en het Waalfront voldoende ruimte, waardoor conflicten over uitbreiding beperkt blijven (Schouten, 2025). Natuurorganisaties bevestigen dat er weinig directe druk is op natuurgebieden zolang binnenstedelijk gebouwd wordt (Sengers, 2025; Holland, 2025).

Toch zijn er ecologische obstakels. Dassen of beschermde flora zorgen regelmatig voor vertraging (Pott, 2025; Van den Berg, 2025). De grootste belemmering ligt echter in het trage proces door botsende belangen en juridische afwegingen (Van der Velde, 2025; Pott, 2025). Waarbij Van der Velde de enige is die expliciet zegt dat hij denkt dat de woningbouw niet te realiseren is binnen de bestaande grenzen van Nijmegen.

6 Conclusie

In deze conclusie worden de belangrijkste bevindingen uit de literatuur en interviews samengebracht. Aan de hand van deze resultaten wordt expliciet antwoord gegeven op de centrale onderzoeksvraag van dit onderzoek. Daarbij worden eerst de deelvragen beantwoord om een duidelijke basis te leggen.

1. Wie zijn de stakeholders, en hoe is onderlinge communicatie tussen hen georganiseerd?

Het onderzoek laat zien dat in het spanningsveld tussen woningbouw en natuurbescherming in de regio Nijmegen verschillende stakeholders betrokken zijn. Hierin worden volgens de interviews de gemeente Nijmegen, de provincie Gelderland, het Rijk, woningcorporaties (zoals Oosterpoort en Talis), natuurorganisaties (zoals Das & Boom en Milieudefensie), projectontwikkelaars, adviesbureaus, bewonersbelangenverenigingen en omwonenden gezien als de belangrijkste partijen. Deze vertegenwoordigen allerlei verschillende belangen.

Het Stakeholder Salience Model (Mitchell et al., 1997) deelt de partijen in op basis van macht, legitimiteit en urgentie. Daarbij worden de gemeente Nijmegen en de provincie Gelderland als 'ultieme stakeholders' beschouwd omdat zij beschikken over beleidsmatige macht en een urgente druk ervaren door de woningbouwopgave. Het Rijk, adviesbureaus en bewonersorganisaties vallen onder 'dominante stakeholders'. Zij hebben wel invloed, maar missen directe urgentie. Natuurorganisaties en woningcorporaties zijn 'afhankelijk': hun belangen zijn legitiem en urgent, maar zij missen formele doorzettingsmacht. Commerciële projectontwikkelaars worden gezien als 'gevaarlijke stakeholders', met veel invloed en urgentie, maar weinig maatschappelijk of ecologisch draagvlak. Zwakkere of slapende stakeholders, zoals omwonenden of omliggende gemeenten, zijn beperkt betrokken.

Communicatie en samenwerking tussen de partijen blijkt stevig verankerd in wet- en regelgeving. Uit de literatuur bleek dat de Omgevingswet participatie verplicht en transparantie legt op planvorming. Volgens de respondenten verloopt de samenwerking tussen partijen met uiteenlopende belangen rond natuur en bouw in Nijmegen over het algemeen goed, meestal via formele trajecten. Omdat veel plannen binnen de bestaande wet- en regelgeving vallen, lijkt actieve afstemming met alle partijen vaak onnodig. Als toch onenigheid ontstaat over plannen wordt in eerste instantie om de tafel gezeten. Als de partijen er niet uitkomen leidt dit tot een gang naar de bestuursrechter vertelt Van der Velde (2025). Het bestaan van samenwerkingsverbanden zoals de Groene Metropoolregio vervult een verbindende rol bij meer complexe of regionale vraagstukken. Intensievere communicatie ontstaat doorgaans pas bij conflicten, zoals de aanwezigheid van beschermde soorten of stikstofproblematiek vertellen ze bij Talis en zegt Ullenbroeck (2025). Direct contact tussen woningbouwpartijen en natuur- en milieuorganisaties is er nauwelijks. De natuur- en milieuorganisaties laten zich vaak pas horen als zij dit nodig achten.

De respondenten stelden dus dat samenwerking goed verloopt. Er is een formele rolverdeling en wettelijke verplichtingen zorgen voor een relatief goed georganiseerde samenwerking, waarbij de gemeente en provincie een centrale rol spelen in het afwegen van belangen. Bij botsende belangen en moeilijke procedures weten de partijen elkaar goed te vinden en worden problemen vooral om de tafel besproken.

2. *Wat zijn de doelen en belangen van de verschillende stakeholders als het gaat om stadsuitbreiding en natuurbehoud, en hoe verhouden deze zich tot elkaar?*

Verschillende stakeholders hebben in het ruimtelijk proces allerlei andere doelen en belangen. Ze lopen veel uiteen maar komen ook samen. Volgens Freeman (1984) speelt het stakeholder management een belangrijke rol. Daarbij worden verwachtingen en belangen in beeld gebracht wat in de context van dit onderzoekhandig is omdat ruimtelijke ordening een samenspel is tussen conflicterende claims op ruimte.

De gemeente Nijmegen en provincie Gelderland hebben, zoals te zien in het Stakeholder Saliency Model in de analyse, het meest te zeggen in de ruimtelijke ordening. Zij doen dit aan de hand van hun omgevingsvisie en juridische instrumenten. Hun belangrijkste doel is volgens Van der Velde (2025) om zoveel mogelijk betaalbare woningen te realiseren zonder afbreuk te doen aan de groene kwaliteit van de stad.

De woningcorporaties, zoals Oosterpoort en Talis zien het beschikbaar stellen van zoveel mogelijk woningen als hun belangrijkste doel. Daarbij hebben zij groot belang bij het behouden van de kwaliteit van de leefomgeving dus ook de natuur. Dit zorgt bij de bewoners van hun woningen namelijk voor een betere waardering. Het beschermen van de natuur wordt echter niet door henzelf gedaan. Hierbij trekken volgens hen de natuurbelangenpartijen als Das & Boom vroeg genoeg aan de bel.

Park Lingezege is, ondanks haar grootste doel van natuurbehoud, een organisatie met een dubbel belang. Zo zijn zij als park bezig met natuurbescherming en behoud maar bieden ook ruimte voor recreatie, sport en cultuur. Zo is de natuurbelangenorganisatie geen tegenstander van stedelijke ontwikkeling maar eerder een organisatie die zoekt naar samenhang tussen verschillende functies van natuur. De Groene Metropoolregio speelt daarin een verbindende factor en verbind hun belangen zoals mobiliteit, economie, cultuur en woningbouw.

De verhoudingen tussen de verschillende belangen van stakeholders worden gekenmerkt door samenwerking en het luisteren naar alle belangen. Zo zeggen Van der Velde en Schouten (2025) dat de afwegingen grotendeels onderling worden besproken, dit is verwerkt in de participatie vereisten van de Omgevingswet. Zo kunnen conflicten tussen stakeholders worden voorkomen. Uit de interviews bleek ook dat overleg tussen natuurorganisaties en woningorganisaties niet altijd nodig is door de grote mate van institutionalisering.

De doelen en belangen zijn dus verschillend maar worden samengebracht door gedeelde uitgangspunten. Belangen worden namelijk erkent door de partijen onderling. De balans tussen enerzijds betaalbaar wonen en anderzijds de bescherming van de groengebieden in en om Nijmegen staat centraal.

3. *Hoe en door wie worden afwegingen gemaakt tussen woningbouw en natuurbescherming?*

Met allerlei verschillende belangen moeten er ook afwegingen worden gemaakt. Logischerwijs kan niet aan elk belang worden voldaan. Uit de literatuur werd duidelijk dat er voor de ruimtelijke ordening in Nederland een juridisch systeem ligt. De Omgevingswet biedt een kader waarmee de schaarse ruimte kan worden verdeeld over verschillende functies als natuur, wonen en landbouw (Rijksoverheid, 2024a). De Omgevingsvisie en het Omgevingsplan geven richting aan waar bijvoorbeeld woningbouw kan en mag plaatsvinden en waar niet. Bij het maken van de afwegingen

is participatie zoals eerder genoemd een belangrijk punt. Elke stakeholder moet worden gehoord (IPLO, 2025).

De theorie wordt in de interviews vaak bevestigd. Zo zeggen eigenlijk alle respondenten dat de eerste stap in de afwegingen in samenhang gaat met de toekomstplannen van de gemeente die in de Omgevingsvisie zijn verwerkt. Aan de regels in het omgevingsplan wordt getoetst, en als een projectontwikkelaar bijvoorbeeld aan de rand van een Natura 2000 gebied wil bouwen moet daar een passende beoordeling aan te pas komen zoals een MER. Deze kijkt of er met het project geen schade aan de natuur wordt aangericht. Ook beschrijven Van den Berg en Verbruggen (2025) afwegingen die gemaakt moeten worden over het bouwen in gebied waar beschermde dieren leven. Zo ervaren zij bouwvertraging door onder andere de das en ransuilen. In eerste instantie wordt dus verplicht gemeten of een bouwproject kan doorgaan, hiermee is het ruimtelijke ordeningsproces erg geïnstitutionaliseerd.

Als toch onenigheid ontstaat over plannen wordt in eerste instantie aan de tafel gesproken met belangenpartijen zegt Van den Berg (2025). Stikstofuitstoot van een project kan bijvoorbeeld verkeerd zijn gemeten waardoor een vergunning foutief is uitgegeven. Daarbij kan een belanghebbende bezwaar indienen bij de bestuursrechter die daar uitspraken over zal doen meldt Ullenbroeck (2025). Ook Van der Velde zegt: “De bestuursrechter kijkt of het bestuursorgaan de afweging wel correct heeft gemaakt.”

Keuzes van de ‘Ultieme stakeholders’ zoals de gemeente en provincie staan dus centraal in het maken van afwegingen tussen woningbouw en natuurbehoud. Hieruit vormt zich de wet- en regelgeving voor de stedelijke ontwikkeling van Nijmegen waarbij Holland (2025), van natuurpark Lingezege, laat weten dat de randjes van de wet worden opgezocht. Zo komen aan meerdere kanten van het park plannen voor de ontwikkelingen van woningbouw. Volgens Holland (2025) is dat niet vreemd, maar is het belangrijk dat zijn actief betrokken moeten blijven en moeten toetsen op de ontwikkelingen van de bouwpartijen.

Afwegingen tussen woningbouw en natuurbescherming worden dus vooral bepaald door de plannen vanuit de gemeente en de provincie in samenwerking met het Rijk. Zij maken een toekomstvisie en stellen regels op waar men zich aan te houden heeft. In Nijmegen worden door communicatie en samenwerking op de juiste momenten conflicten voorkomen waarbij ondanks de druk op de woningmarkt respect wordt getoond voor de natuur.

4. Hoe ervaren stakeholders en experts de woningbouwopgave in Nijmegen en de noodzaak tot stadsuitbreiding?

De woningdruk in Nijmegen wordt door alle respondenten erkend. Nijmegen moet volgens de Rijksoverheid (2024) 13.000 woningen bijbouwen tot 2030 terwijl de stad fysiek begrensd wordt door natuurgebieden en omliggende gemeenten. De opgestelde visies van de gemeente Nijmegen plannen de woningbouw binnenstedelijk. Daarbij worden ontwikkellocaties als de Waalsprong, het Waalfront, het stationsgebied en Winkelsteeg aangewezen als belangrijkste bouwzones.

Vertegenwoordigers van de woningcorporaties Oosterpoort en Talis ervaren de druk op de woningmarkt als excessief hoog. Volgens Van den Berg (2025) zijn er soms meer dan duizend reacties op één woning. Zowel hij als Van der Velde benadrukken het belang van het toevoegen van woningen, bij voorkeur binnen de stadsgrenzen. De gekozen strategie van verdichting sluit hierop

aan. Uit de interviews blijkt dat dit plan van de gemeente door de meeste respondenten wordt gesteund.

Toch worden door enkelen kanttekeningen geplaatst bij de haalbaarheid op de lange termijn. Van der Velde stelt expliciet dat binnenstedelijk bouwen niet voldoende zal zijn om de volledige woningbehoefte te voorzien. Hij wijst op de hogere kosten, langere procedures en beperkte mogelijkheden voor bijvoorbeeld eengezinswoningen. Ook Van der Krabben uit twijfels: Hij vraagt zich af hoe vasthoudend beleidsmakers blijven in de bescherming van natuur als de druk op de woningmarkt verder oploopt.

Aan de kant van de partijen die zich meer in zetten voor de natuur, zoals Park Lingezege en de Groene Metropoolregio, klinkt steun voor de huidige strategie. Zij zien stadsuitbreiding richting natuur niet als noodzakelijk zolang er nog ruimte is voor inbreiding. Tegelijkertijd benadrukken zij het belang van natuur voor de leefbaarheid van de stad en wijzen ze op de kwetsbaarheid van omliggende gebieden.

Zo is te zien dat alle geïnterviewde stakeholders de hoge druk op de woningmarkt in Nijmegen erkennen. Binnenstedelijk bouwen is hiervoor de oplossing die is aangekaart door de gemeente en wordt door de respondenten breed gedragen, mede omdat die natuurgebieden in stand houdt. Toch hebben sommige respondenten twijfels over de haalbaarheid op lange termijn. De mate waarin de stad binnen haar grenzen kan blijven bouwen, zonder in conflict te komen met natuurbelangen, wordt daarmee een cruciale vraag voor de toekomst.

5. Hoe waarderen stakeholders de aanwezigheid en bescherming van natuurgebieden in de regio Nijmegen, en hoe worden eventuele invloeden ervaren die hieruit voortkomen?

De respondenten zeggen de natuurgebieden rondom Nijmegen erg te waarderen vanuit professioneel perspectief. Zowel woningcorporaties, gemeentelijke vertegenwoordigers als natuurorganisaties noemen de aanwezigheid van natuur cruciaal voor de leefbaarheid, gezondheid en aantrekkelijkheid van de stad. Gebieden zoals de Ooijpolder, Heumensoord, de stuwwal en Park Lingezege worden herhaaldelijk genoemd als waardevolle groene zones. Deze waardering sluit aan bij inzichten uit de literatuur, waarin natuur als belangrijk wordt gezien voor welzijn, biodiversiteit en klimaatadaptatie (Díaz et al., 2019; IPBES, 2019; Taylor & Hochuli, 2015).

De waardering is breed gedragen en wordt door veel respondenten gezien als vanzelfsprekend. Van der Velde (2025) noemt zelfs dat planologen Nijmegen omschrijven als een 'Mid-size Utopia'. Het is niet te druk of te groot en mist hiermee de negatieve aspecten van een grote stad, tegelijkertijd is er veel ruimte met veel groen waardoor het bijdraagt aan leefbaarheid. Ook Klein Lankhorst en Pott (2025) benadrukken de afwisseling en nabijheid van natuur, die bijdraagt aan de unieke identiteit van de stad. Toch roept het enthousiasme voor de natuur de vraag op of het werkelijk wordt gewaardeerd om haar intrinsieke waarde, of vooral zolang zij geen obstakel vormt voor stedelijke ontwikkeling.

Deze vraag is relevant omdat uit de interviews blijkt dat de daadwerkelijke invloed van natuur op ruimtelijke besluitvorming vooral via juridische weg loopt. De Omgevingswet zorgt hierbij voor strikte regels waarbij het omgevingsplan het toetsende kader is. De respondenten geven aan dat bouwen eigenlijk niet ter discussie staat. Ullenbroeck en Van den Berg (2025) zeggen zo dat bouwen

in gebieden als de Ooijpolder echt ondenkbaar is. Dat is vanwege wettelijke bescherming maar ook als sociale woningcorporatie stelt Van den Berg dat het voor hen maatschappelijk niet zou kloppen. De juridische kaders worden ook niet als belemmerend ervaren, maar eerder als noodzakelijk om de natuur te beschermen. Daarnaast bepaalt wet- en regelgeving in sterke mate waar en hoe er gebouwd wordt, meer dan actieve inbreng van natuurbelangen in de planvorming.

De rol van natuurorganisaties blijkt in de praktijk vooral reactief. Volgens Pott en Ullenbroeck (2025) worden zij zelden vroegtijdig betrokken bij ruimtelijke plannen, tenzij er sprake is van conflicten of juridische knelpunten zoals de aanwezigheid van beschermde soorten. Structurele samenwerking of integrale afstemming blijft daardoor beperkt. Maar dit valt te verklaren door de juridische kaders.

Holland (2025) en Schouten (2025) wijzen op verrassende inzichten die het klassieke onderscheid tussen natuur en stad ondermijnen. Zo blijkt dat de biodiversiteit aan de randen van Park Lingezegen hoger zijn dan in agrarisch gebied. Daardoor lijkt het dat stad en natuur niet per se in strijd hoeven te zijn. Een bevinding die, na goed onderzoek te doen, wellicht interessant is voor toekomstig beleid maar nu nog weinig betekenis heeft. Natuur inclusief bouwen wordt wel al gedaan maar blijft nog redelijk beperkt tot kleinschalige maatregelen zoals nestkasten en wadi's. Hierdoor lijkt waardering voor natuur nog weinig te leiden tot innovatieve of geïntegreerde ruimtelijke oplossingen.

Samenvattend is er sprake van brede waardering voor natuur in de regio Nijmegen, zowel vanuit sociaal als ecologisch oogpunt. Hierdoor wordt natuur niet gezien als belemmering maar juist als kwaliteit van de stad die in stand gehouden moet worden. Juridische kaders beschermen natuur effectief, maar de rol van natuurorganisaties is nog veelal passief en afhankelijk van conflicten. De huidige balans tussen wonen en natuur wordt als stabiel ervaren, maar of deze standhoudt bij toenemende woningdruk, blijft onzeker.

Hoe ervaren stakeholders en experts in Nijmegen en omgeving de invloed van omliggende natuurgebieden op stadsuitbreidingen?

Uiteindelijk blijkt uit dit onderzoek dat de ondervraagde stakeholders en experts in Nijmegen de invloed van omliggende natuurgebieden op stadsuitbreiding overwegend positief en als noodzakelijk ervaren. De natuur wordt hierbij niet gezien als belemmering maar eerder als noodzakelijk om de kwaliteiten van de stad te behouden en een belangrijk onderdeel voor duurzame ruimtelijke ontwikkeling. Gebieden zoals de Ooijpolder, de stuwwal en Park Lingezegen zijn juridisch goed beschermd via het Omgevingsplan en de Omgevingswet, maar worden ook maatschappelijk breed gewaardeerd.

Indirect worden de invloeden van de natuurgebieden op stadsuitbreiding wel gevoeld. Bouwen in deze zones is namelijk uitgesloten en dat overwegen de stakeholders dan ook niet. Daarom wordt de focus verschoven naar bouwen op de door de gemeente aangewezen ontwikkellocaties. De binnenstedelijke verdichting wordt door de gemeente Nijmegen geleid, in samenwerking met provincie en Rijk. Binnen wet- en regelgeving worden planologische keuzes getoetst en uitgevoerd. Stakeholders zoals woningbouw- en natuurorganisaties opereren binnen deze kaders, waarbij hun invloed afhankelijk is van urgentie, legitimiteit en juridische mogelijkheden. Hoewel de natuurgebieden de fysieke uitbreidingsmogelijkheden van de stad wel beperken, ervaren de stakeholders dit niet als een bron van conflict. Dankzij duidelijke juridische kaders en formele participatie ontstaan in Nijmegen weinig botsingen tussen woningbouw en natuur. De samenwerking wordt als goed ervaren, mede doordat er zelden fundamenteel tegengestelde belangen tegenover elkaar staan. Wanneer dat wel gebeurt, zoals bij stikstofproblematiek of het

tegenkomen van beschermde diersoorten, is overleg met belangen groepen meestal voldoende, anders treden juridische procedures in werking die zorgen voor toetsing en correctie.

Tegelijkertijd wijzen sommige respondenten op risico's voor de toekomst. Binnenstedelijk bouwen is tijdsintensief, kostbaar en complex. Enkele experts betwijfelen of deze strategie op lange termijn voldoende ruimte zal bieden. Tegelijkertijd lijkt nog weinig gekeken te worden naar alternatieve scenario's, bijvoorbeeld uitbreiding richting agrarisch gebied of nauwere regionale samenwerking.

De stakeholders zien dus wel beperkingen door de natuurgebieden maar zien dit als iets noodzakelijks om de kwaliteit van de natuur en daarmee de kwaliteit van de leefomgeving in de stad te behouden. De huidige balans tussen bouwen en natuur is houdbaar zolang de woningdruk beheersbaar blijft en juridische grenzen gerespecteerd worden. De ruimtelijke schaarste biedt een veld waarin samen gezocht moet worden naar innovatieve oplossingen waarbij natuur en wonen moeten worden gewaarborgd.

7 Discussie & reflectie

In deze paragraaf komen de validiteit en betrouwbaarheid van het uiteindelijke onderzoek aan bod. Daarna zal een reflectie volgen over het proces en de uiteindelijke uitvoering van het onderzoek

De interne validiteit van dit onderzoek is zoveel mogelijk gewaarborgd doordat de gekozen methoden nauw aan sluiten bij de probleem- en doelstelling, vraagstelling en analysemethoden. De semigestructureerde interviews bleken geschikt om uiteenlopende perspectieven van stakeholders en experts te verzamelen en om verschillen zichtbaar te maken. Daarbij kwamen veel van de in de literatuur beschreven onderdelen terug in de praktijk, wat de interne validiteit versterkt.

De betrouwbaarheid is gewaarborgd door triangulatie van databronnen: de interviews zijn aangevuld met een casusbeschrijving die resultaten versterkte of weerlegde. De interviewgide was gebaseerd op bestaande literatuur, waardoor vragen consistent en theoretisch gefundeerd waren.

Een belangrijke beperking is dat niet alle gewenste respondenten konden worden geïnterviewd. Natuurorganisaties zoals Milieudefensie en Natuur & Milieu Gelderland en bewonersvertegenwoordigers bleken geen tijd beschikbaar te hebben. Als alternatief zijn partijen als Park Lingezegen geïnterviewd, maar hun visie kan afwijken doordat zij andere doelen en belangen vertegenwoordigen. De gewenste natuurorganisaties zouden beter hebben aangesloten bij het thema natuurbescherming.

Daarnaast komt de woningbouwkant sterker naar voren dan de natuur- en milieukant, omdat daarvan meer respondenten beschikbaar waren. Toch ontbreekt ook hier een belangrijk perspectief: commerciële projectontwikkelaars, zoals BPD die actief is in de Waalsprong, reageerden niet of hadden geen gelegenheid om deel te nemen. Deze gemiste perspectieven beperken de volledigheid van de resultaten.

Tijdens de interviews leidde de semigestructureerde interviewgide soms tot zeer open antwoorden, waardoor onderwerpen in een andere context aan bod kwamen. In combinatie met de beperkte voorkennis bij enkele interviews resulteerde dit in dubbele vragen of herformuleringen, wat invloed kan hebben gehad op de interpretatie en reacties van de respondenten.

Ook het gebruik van 2 interviewguides was onhandig omdat een andere vraagstelling en het anders structureren van het interview geleid kan hebben tot andere interpretaties. Toch zijn de resultaten grotendeels consistent gebleken en via triangulatie goed te vergelijken. De externe validiteit blijft echter beperkt, aangezien de resultaten niet zonder meer generaliseerbaar zijn naar alle stakeholders en regio's.

Alle interviews zijn volledig getranscribeerd en via eenzelfde coderingsprocedure geanalyseerd, wat de transparantie verhoogde. Tegelijkertijd ligt de betrouwbaarheid onder druk doordat per organisatie meestal slechts één respondent is geïnterviewd. Dit vergroot de kans dat de resultaten vooral de persoonlijke visie van de respondent weerspiegelen, in plaats van de bredere lijn van de organisatie. Ook het ontbreken van bewoners en commerciële ontwikkelaars verkleint de betrouwbaarheid.

De Grounded Theory-aanpak van Strauss & Corbin (1990) is slechts deels toegepast. Het grootschalig samenvoegen van codes bleek het overzicht te beperken, waardoor slechts enkele codes zijn samengevoegd. Dit heeft de consistentie en transparantie in de analyse echter niet belemmerd.

8 Aanbevelingen

Op basis van dit onderzoek kunnen enkele aanbevelingen worden gedaan voor toekomstig onderzoek naar de relatie tussen woningbouw en natuurbescherming in stedelijke gebieden.

Ten eerste zou het waardevol zijn om een bredere groep stakeholders te betrekken, vooral natuurorganisaties die in dit onderzoek beperkt aan bod kwamen. Denk hierbij aan partijen als Staatsbosbeheer, Das & Boom en Natuur en Milieu Gelderland. Deze organisaties vertegenwoordigen vaak een meer uitgesproken ecologisch perspectief en zouden waardevolle inzichten kunnen bieden. Zoals de wijze waarop natuurbelangen in ruimtelijke planvorming ingebracht en beschermd worden.

Inhoudelijk zou het interessant zijn om de casus van Nijmegen te vergelijken met andere stedelijke regio's waar de spanning tussen natuurbehoud en woningbouw groter is. Zo werd tijdens interviews meerdere keren verwezen naar Arnhem, waar de fysieke ruimte om in te breiden beperkter lijkt. Een vergelijkende analyse zou kunnen uitwijzen hoe verschillende steden omgaan met ruimtedruk en ecologische kaders.

Verder biedt het toekomstperspectief aanleiding voor onderzoek. In de interviews kwamen namelijk vooral de plannen tot 2030 naar voren. Het is de vraag of de woningbouwambities dan daadwerkelijk zijn gerealiseerd en hoe de balans tussen natuur en woningbouw zich ontwikkelt als ruimte in de stad verder afneemt. Nader onderzoek zou kunnen nagaan in hoeverre natuurbelangen op termijn standhouden wanneer de woningnood structureel toeneemt. Een vraag die in de interviews ook al werd gesteld door Van der Krabben (2025).

Daarnaast gaf Schouten (2025) aan dat de demografische ontwikkeling (zoals vergrijzing) op termijn invloed hebben op de woningbehoefte, een onderwerp dat wellicht ook nader onderzoek verdient.

Een andere relevante richting is verdiepend onderzoek naar mengvormen van natuur en wonen. Verschillende respondenten, waaronder Schouten en Holland (2025), gaven namelijk aan dat de randen van stedelijke gebieden opvallend hoge biodiversiteit kunnen hebben. Dit zet het traditionele denken in tegenstellingen (bouwen óf beschermen) op scherp. Natuur inclusief bouwen of multifunctionele groene zones aan de stadsrand zouden hier onderzocht kunnen worden als alternatief voor de huidige harde ruimtelijke scheiding.

Tot slot zou toekomstig onderzoek meer aandacht kunnen besteden aan de beleving van bewoners. In deze scriptie lag de nadruk op beleidsmakers en betrokken organisaties. De manier waarop bewoners (de grootste groep stakeholders) waarde toekennen aan natuur of zich verhouden tot verdichting en ruimtedruk is misschien nog wel relevanter.

Bronnen:

ABF Research. (2021). Inventarisatie Plancapaciteit mei 2021 (Rapport r2021-0033LG).

Geraadpleegd op 25 maart 2025, van

<https://www.volkshuisvestingnederland.nl/documenten/publicaties/2021/06/09/inventarisatie-plancapaciteit-mei-2021-abf-research>

ABF research. (2024). *Primos Prognose 2024*. (Rapport r2024-0008LGR) Geraadpleegd op 7 juni 2025, van

<https://www.volkshuisvestingnederland.nl/binaries/volkshuisvestingnederland/documenten/publicaties/2021/06/09/inventarisatie-plancapaciteit-mei-2021-abf-research/Bijlage+2+-+ABF+Plancapaciteit+correcte+versie.pdf>

Algemene Rekenkamer. (2014). Compensatie van schade aan natuurgebieden. Geraadpleegd op 16 juni 2025, van

<https://www.rekenkamer.nl/binaries/rekenkamer/documenten/rapporten/2014/04/16/compensatie-van-schade-aan-natuurgebieden/Rapport+Compensatie+schade+natuurgebieden.pdf>

Berends, R. (2025, 10 juni). Verrassing: in Arnhem-Nijmegen worden méér huizen gebouwd dan gepland. *De Gelderlander*. Geraadpleegd op 15 juni 2025, van

<https://www.gelderlander.nl/nieuws/verrassing-in-arnhem-nijmegen-woorden-meer-huizen-gebouwd-dan-gepland~aefd815e/>

Birt, L., Scott, S., Cavers, D., Campbell, C., & Walter, F. (2016). Member checking. *Qualitative Health Research*, 26(13), 1802–1811. <https://doi.org/10.1177/1049732316654870>

Boom Management. (2022, 2 december). Het Stakeholder Saliency Model: De zeven typen stakeholders. Geraadpleegd op 16 juni 2025, van <https://boommanagement.nl/artikel/de-zeven-typen-stakeholders-volgens-het-stakeholder-saliency-model/>

Bouwen, R., & Taillieu, T. (2004). Multi-party collaboration as social learning for interdependence: Developing relational knowing for sustainable natural resource management. *Journal of*

Community & Applied Social Psychology, 14(3), 137–153.

<https://doi.org/10.1002/casp.777>

BPD. (2016, 15 december). *Wonen in handelskade*. Waalfront.nl. Geraadpleegd op 20 maart 2025,

van <https://www.nieuwbouw-waalfront.nl/handelskade>

Brink Management / Advies. (2018). *Thuis in de Toekomst. Onderbouwing*.

<https://www.brink.nl/cms/wp-content/uploads/Investeren-in-nieuwbouw-binnen-en-buiten-bestaand-urbaan-gebied.pdf>

Bryman, A. (2012). *Social research methods* (5th ed.). Oxford: Oxford University Press.

<https://ktpu.kpi.ua/wp-content/uploads/2014/02/social-research-methods-alan-bryman.pdf>

van Buuren, A., & Edelenbos J. (2004) Why is joint knowledge production such a problem? *Science*

and Public Policy, 31(4), 289–299, <https://doi.org/10.3152/147154304781779967>

CLO. (2023, 12 december). *Aandeel beschermde natuurgebieden in Nederland, 2022*. clo.nl.

Geraadpleegd op 6 juni 2025, van <https://www.clo.nl/indicatoren/nl142505-aandeel-beschermde-natuurgebieden-in-nederland-2022>

CLO. (2024, 9 juli). *Trends van soorten van de Habitatrichtlijn en de Vogelrichtlijn, 1990-2022*.

Clo.nl. Geraadpleegd op 15 juni 2025, van <https://www.clo.nl/indicatoren/nl108513-trends-van-soorten-van-de-habitatrichtlijn-en-de-vogelrichtlijn-1990-2022>

De Groene Metropool Regio. (2023). *Woondeal 2.0 Regio Arnhem-Nijmegen*

Samenwerkingsagenda voor de woningbouwopgave. *Woondeal 2.0*.

<https://www.groenemetropoolregio.nl/media/v5jhkggm/woondeal-2-0-webtoegankelijk.pdf>

Denoo, J., Devos, T., Vandekerckhove, B., Lebrun, G., & Van Brussel, S. (2020). *Langetermijnvisie*

Onderzoek Departement Omgeving 2020 - 2030. Omgevingvlaanderen.be (pp. 3–50).

Vlaams Planbureau voor Omgeving. Geraadpleegd op 12 augustus 2025, van

<https://archieff.algemeen.omgeving.vlaanderen.be/xmlui/bitstream/handle/acd/703829/2>

10211%20Langetermijnvisie%20Onderzoek%20Departement%20Omgeving%202020%20-%202030.pdf

Díaz, S., Settele, J., Brondízio, E. S., Ngo, H. T., Agard, J., Arneth, A., Balvanera, P., Brauman, K. A., Butchart, S. H. M., Chan, K. M. A., Garibaldi, L. A., Ichii, K., Liu, J., Subramanian, S. M., Midgley, G. F., Miloslavich, P., Molnár, Z., Obura, D., Pfaff, A., . . . Zayas, C. N. (2019). Pervasive human-driven decline of life on Earth points to the need for transformative change. *Science*, 366(6471). <https://doi.org/10.1126/science.aax3100>

Feijtel, J., & Van Loon, J. (2021, 30 juni). *Snel veel woningen bouwen kan niet uitsluitend in de stad*. Gebiedsontwikkeling.nu. Geraadpleegd op 7 juni 2025, van <https://www.gebiedsontwikkeling.nu/artikelen/snel-veel-woningen-bouwen-kan-niet-uitsluitend-in-de-stad/>

Fouberg, E. H., Murphy, A. B., & Blij, H. D. J. (2012). *Human Geography: People, Place, and Culture (10de editie)*. John Wiley & Sons, Inc.

Freeman, R.E. (1984), *Strategic Management: A Stakeholder Approach*, Pitman.

Frumkin, H. (2002). Urban Sprawl and Public Health. *Public Health Reports*, 117(3), pagina 201–217. <http://dx.doi.org/10.1093/phr/117.3.201>

Gemeente Nijmegen. (2020). Nijmegen Stad in beweging Omgevingsvisie 2020-2040. In *Omgevingsvisie Nijmegen 2020-2040* <https://online.ibabs.eu/ibabsapi/publicdownload.aspx?site=Nijmegen&id=fc97b5a9-b28c-4595-a412-65f30a393bc7>

Gemeente Nijmegen. (2022). *Wonen en stedelijke ontwikkeling*. nijmegen.pcportal.nl. Geraadpleegd op 16 juni 2025, van <https://swm2023-nijmegen.pcportal.nl/p56081/belangrijkste-stadsproblemen>

Gemeente Nijmegen. (2023). Stads- en Wijkmonitor 2023. In bestuurlijkeinformatie.nl. geraadpleegd op 16 juni 2025, van <https://nijmegen.bestuurlijkeinformatie.nl/Document/View/bb130ca6-fc09-49dc-a850->

8d55797682ad#:~:text=Het%20aantal%20woningen%20in%20Nijmegen,2022%20en%201900%20in%202023.

Geraadpleegd op 25 maart 2025, van

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2024/07/11/primos-rapport-prognose-van-bevolking-huishoudens-en-woningbehoefte>

Glaeser, E. (2011) *Triumph of the city : how our greatest invention makes us richer, smarter, greener, healthier, and happier*. Penguin Press

Glaeser, E. & Robert Kleinknecht. (2018). Amsterdam moet bouwen om middenklasse te behouden. *ESB Huizenprijzen 103*(4767) <https://esb.nu/wp-content/uploads/2022/11/QnQ7DbAr20JUQPF-w3VGLgqrcwl.pdf>

Glaeser, E.L. en J. Gyourko (2003) The impact of building restrictions on housing affordability. *Economic Policy Review 21*(39). https://www.researchgate.net/profile/Joseph-Gyourko/publication/5050491_The_Impact_of_Building_Restrictions_on_Housing/links/00b4952c191218d491000000/The-Impact-of-Building-Restrictions-on-Housing.pdf?_tp=eyJjb250ZXh0Ijp7ImZpcnN0UGFnZSI6InB1YmxpY2F0aW9uIiwicGFnZSI6InB1YmxpY2F0aW9uIn19

Groot, S. (2022, 30 november). *Zo ontoegankelijk zijn koophuizen voor starters geworden*.

Rabobank.nl. geraadpleegd op 18 februari 2025, van

<https://www.rabobank.nl/kennis/d011331180-zo-ontoegankelijk-zijn-koophuizen-voor-starters-geworden>

van Haaster-de Winter, M. A., Dijkshoorn-Dekker, M. W. C., Polman, N. B. P., Mattijssen, T. J. M., & Kortstee, H. (2020). *Natuurinclusief bouwen: wat beweegt de Nederlandse vastgoedsector? Onderzoek naar motieven, barrières en gedrag in de transitie naar meer groen*. (Rapport/ Wageningen Economic Research; No. 2020-047). Wageningen Economic Research. <https://doi.org/10.18174/522641>

- Hamers, D. (2020). *Binnen- en buitenstedelijk bouwen in Nederland: een reflectie* (4309). Planbureau voor de Leefomgeving. Geraadpleegd op 12 augustus 2025, van <https://www.pbl.nl/sites/default/files/downloads/pbl-2020-binnen-en-buitenstedelijk-bouwen-in-nederland-4309.pdf>
- Healey, P. (2020). *Collaborative planning: Shaping places in fragmented societies*. Bloomsbury Publishing.
- Heller, A. (2021, 9 juni). Advies: Bouw 'groene long' Arnhem-Nijmegen vol met 40.000 huizen om woningnood op te lossen. *De Gelderlander*. https://www.gelderlander.nl/lingewaard/advies-bouw-groene-long-arnhem-nijmegen-vol-met-40-000-huizen-om-woningnood-op-te-lossen~a2568de0/?cb=5023fbae-96a4-4ec0-9c2c-6c93dee03a52&auth_rd=1
- Interprovinciaal Overleg. (2022). *900.000 nieuwe woningen om aan groeiende vraag te voldoen*. Rijksoverheid.nl. Geraadpleegd op 24 februari 2025, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/volkshuisvesting/nieuwe-woningen>
- Interprovinciaal Overleg. (2022). *Atlas Leefomgeving*. Geraadpleegd op 19 februari 2025, van <https://www.atlasleefomgeving.nl/kaarten?config=3ef897de-127f-471a-959b-93b7597de188&gm-x=150000&gm-y=455000&gm-z=3&gm-b=1544180834512,true,1;1553765981928,true,0.8;&activateOnStart=info&deactivateOnStart=layercollection>
- IPBES. (2019). Summary for policymakers of the global assessment report on biodiversity and ecosystem services. In Zenodo (CERN European Organization for Nuclear Research). <https://doi.org/10.5281/zenodo.3553579>
- IPLO. (2024a). Inhoud Besluit kwaliteit leefomgeving. Informatiepunt Leefomgeving. Geraadpleegd op 16 juni 2025, van <https://iplo.nl/regelgeving/omgevingswet/inhoud/besluit-kwaliteit-leefomgeving/>

- IPLO. (2024b). Omgevingsplan. Informatiepunt Leefomgeving. Geraadpleegd op 16 juni 2025, van <https://iplo.nl/regelgeving/instrumenten/omgevingsplan/>
- IPLO. (2025). Participatie bij een omgevingsvisie. Informatiepunt Leefomgeving. Geraadpleegd op 16 juni 2025, van <https://iplo.nl/regelgeving/omgevingswet/participatie/participatie-instrumenten/participatie-omgevingsvisie/#:~:text=De%20omgevingsvisie,-Een%20omgevingsvisie%20Klik&text=Met%20participatie%20kunnen%20overheden%20bij,en%20effecten%20uit%20te%20beelden.>
- Koning, M. Spijker, N. Endhoven, T. (2021). Ruimtelijke ordening en bouwlocaties: de potentie van woningbouw in de groene omgeving. *Economisch Instituut Voor de Bouw*.
<https://www.eib.nl/pdf/Ruimtelijke%20ordening%20en%20woningbouwlocaties.pdf>
- Korzilius, H. (2000). De kern van survey-onderzoek. Assen: Van Gorcum.
- Le Corbusier (1964). La ville radieuse : éléments d'une doctrine d'urbanisme pour l'équipement de la civilisation machiniste. Vincent, Fréal (2de editie). Parenthèses Editions.
- March, J. G. & Olsen, J. P. (1989). *Rediscovering institutions*. New York: The Free Press.
- McDonald, R. I., Colbert, M., Hamann, M., Simkin, R., & Walsh, B. (2018). *Nature in the Urban Century: A Global assessment of where and how to conserve nature for biodiversity and human wellbeing*. The Nature Conservancy.
<https://apo.org.au/sites/default/files/resource-files/2018-11/apo-nid204131.pdf>
- Merkus, J. (2022, 10 juli). *Soorten validiteit in je scriptie of onderzoek*. Scribbr. Geraadpleegd op 24 juni 2025, van <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/soorten-validiteit/#:%7E:text=Validiteit%20is%20de%20mate%20waarin,naar%20je%20onderzoeksopzet%20en%20meetinstrumenten.>
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. (2022). *Nationale woon- en bouwagenda*, geraadpleegd op 20 maart 2025, van <https://www.volkshuisvestingnederland.nl/binaries/volkshuisvestingnederland/document>

en/publicaties/2022/03/11/nationale-woon--en-bouwagenda/nationale-woon-en-bouwagenda.pdf

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. (2025, 14 april). *Woondeals*.

Volkshuisvesting Nederland. geraadpleegd op 20 maart 2025, van

<https://www.volkshuisvestingnederland.nl/onderwerpen/woondeals>

Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur. (2017). *Natura 2000*.

Natura2000.nl. Geraadpleegd op 20 maart 2025, van <https://www.natura2000.nl/>

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2022). *Omgevingsvisie*. Cultureelerfgoed.nl.

Geraadpleegd op 18 juni 2025, van

<https://www.cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/omgevingswet/omgevingsvisie>

Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening. (2023). *Plan van aanpak versnellen*

processen en procedures woningbouw. (1) Ministerie van binnenlandse zaken en

koninkrijksrelaties. Geraadpleegd op 19 februari 2025, van

<https://www.volkshuisvestingnederland.nl/binaries/volkshuisvestingnederland/document>

en/publicaties/2023/01/19/pva-versnellen-procedures-en-processen-

woningbouw/BZK_Plan_van_aanpak-Versnellen+proceduresprocessen_def.pdf

Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke ordening. (2024). *Nota Ruimte - Ruimtelijke*

ordering Nederland. (1) Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening.

Geraadpleegd op 21 februari 2025, van

<https://www.ruimtelijkeordering.nl/onderwerpen/themas/nota-ruimte>

Mitchell R. K., Agle B. R., Wood D. J. (1997). Stakeholder identification and salience: Defining the

principle of who and what really counts. *Academy of Management Review*, 22(4), 853-

886. <http://dx.doi.org/10.2307/259247>

Onaindia, M., & Fisher, J. (2020). Urban Growth and Biodiversity Conservation. *Encyclopedia of the*

UN sustainable development goals. Pagina 1–11. [https://doi.org/10.1007/978-3-319-](https://doi.org/10.1007/978-3-319-71065-5_134-1)

[71065-5_134-1](https://doi.org/10.1007/978-3-319-71065-5_134-1)

- Oppong, S. H. (2013). The problem of sampling in qualitative research. *Asian journal of management sciences and education*, 2(2), 202-210.
- Oswald, M. E., & Grosjean, S. (2004). Confirmation bias. *Cognitive illusions*. 79-96.
<http://dx.doi.org/10.13140/2.1.2068.0641>
- PBL. (2016). Transformatiepotentie: woningbouwmogelijkheden in de bestaande stad. In Planbureau Voor de Leefomgeving. https://www.pbl.nl/sites/default/files/downloads/pbl-2017-transformatiepotentie-woningbouwmogelijkheden_in_de_bestaande_stad-2420.pdf
- Pedriani, M., & Ferri, L. M. (2018). Stakeholder management: a systematic literature review. *Corporate Governance*, 19(1), 44–59. <https://doi.org/10.1108/cg-08-2017-0172>
- Provincie Gelderland. (2023). Staat van de Volkshuisvesting Gelderland 2023. *Staat van de Volkshuisvesting Gelderland 2023* 1(5)
https://media.gelderland.nl/Staat_van_de_Volkshuisvesting_Gelderland_2023_a3c64d49c0.pdf
- Provincie Gelderland. (2024). Staat van de Volkshuisvesting Gelderland 2024. *Staat van de Volkshuisvesting*. Provincie Gelderland. Geraadpleegd op 18 juni 2025, van https://media.gelderland.nl/Wonen_Staat_van_de_Volkshuisvesting_DEF_fec7680f20.pdf
- Pulido-Chadid, K., Virtanen, E. & Geldmann, J. (2023). How effective are protected areas for reducing threats to biodiversity? A systematic review protocol. *Environ Evid* 12 (18)
<https://doi.org/10.1186/s13750-023-00311-4>
- Reijnen Rutten, E. (2025, 31 januari). Gedeputeerde Ans Mol heeft een zorgwekkende boodschap: in Gelderland kan er niet zo heel veel meer door ‘stikstofzone’. *De Gelderlander*. Geraadpleegd op 20 juni 2025, van <https://www.gelderlander.nl/home/gedeputeerde-ans-mol-heeft-een-zorgwekkende-boodschap-in-gelderland-kan-er-niet-zo-heel-veel-meer-door-stikstofzone~afd5c369/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>

- Rijksoverheid. (2024). *Op grond kun je bouwen*. In Rijksoverheid. Geraadpleegd op 21 februari 2025, van <https://open.overheid.nl/documenten/9a9d6067-0b34-40ba-b542-6c7954266cfc/file>
- Roebeling, P., Saraiva, M., Palla, A., Gnecco, I., Teotónio, C., Fidelis, T., Martins, F., Alves, H., & Rocha, J. (2016). Assessing the socio-economic impacts of green/blue space, urban residential and road infrastructure projects in the Confluence (Lyon): a hedonic pricing simulation approach. *Journal Of Environmental Planning And Management*, 60(3), 482–499. <https://doi.org/10.1080/09640568.2016.1162138>
- Salazar, M. K. (1990). Interviewer Bias. *Workplace Health & Safety*, 38(12), pagina 567–572. <https://doi.org/10.1177/216507999003801203>
- Saunders, M., Lewis, P., & Thornhill, A. (2007). *Research Methods for Business Students*, (9th ed.) London: Pearson.
- Sealey, K. S., Binder, P., & Burch, R. K. (2018). Financial credit drives urban land-use change in the United States. *Anthropocene*, 21, pagina 42–51. <https://doi.org/10.1016/j.ancene.2018.01.002>
- Seto, K. C., Reenberg, A., Boone, C. G., Fragkias, M., Haase, D., Langanke, T., Marcotullio, P., Munroe, D. K., Olah, B., & Simon, D. (2012). Urban land teleconnections and sustainability. *Proceedings Of The National Academy Of Sciences*, 109(20), 7687–7692. <https://doi.org/10.1073/pnas.1117622109>
- Statbel. (2024, 13 september). *Land use*. Statbel.be. Geraadpleegd op 9 juli 2025, van <https://statbel.fgov.be/en/themes/environment/land-cover-and-use/land-use>
- Statistics Denmark. (2021). *Land use accounts*. dst.dk. Geraadpleegd op 9 juli 2025, van <https://www.dst.dk/en/Statistik/emner/miljoe-og-energi/areal/arealopgoerelser>
- Strauss, A., & Corbin, J. (1990). *Basics of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques*. Sage Publications, Inc.

- Taylor, L., & Hochuli, D. F. (2014). Creating better cities: how biodiversity and ecosystem functioning enhance urban residents' wellbeing. *Urban Ecosystems*, 18(3), 747–762.
<https://doi.org/10.1007/s11252-014-0427-3>
- Tendurus, M., Baydin, A. G., Eleveld, M. A., & Gilbert, A. J. (2013). City versus wetland: Predicting urban growth in the Vecht area with a cellular automaton model. arXiv
<https://doi.org/10.48550/arxiv.1304.1609>
- Topotijdreis. (2024). Kaart Nijmegen 2024. Topotijdreis.nl. Geraadpleegd op 14 juli 2025, van <https://www.topotijdreis.nl/>
- Vallance, S., Perkins, H. C., & Moore, K. (2005). The Results of Making a City More Compact: Neighbours' Interpretation of Urban Infill. *Environment and Planning B: Planning and Design*, 32(5), 715-733. <https://doi.org/10.1068/b31157>
- Vereniging van Nederlandse Gemeenten & Hiemstra & De Vries. (2024). *De rollen van de gemeente in de Ruimtelijke Ordening*. Vereniging van Nederlandse Gemeenten (versie 1.0). Geraadpleegd op 12 augustus 2025, <https://vng.nl/sites/default/files/2024-12/rollen-van-gemeente-in-ruimtelijke-ordening.pdf>
- Verschuren, P., & Doorewaard, H. (2007). *Het ontwerpen van een onderzoek*. Boom. Geraadpleegd op 27 maart 2025, van <https://hdl.handle.net/2066/46400>
- van Vliet, M. (2018). Meervoudig ruimtegebruik. *AGORA Magazine*, 17(4). 13-16
<https://doi.org/10.21825/agora.v17i4.9217>
- Winstanley A, Thorns D C, Perkins H C, 2003, Nostalgia, Community and New Housing Developments: A Critique of New Urbanism Incorporating a New Zealand Perspective. *UrbanPolicy and Research* 21(2). 175-189 <http://dx.doi.org/10.1080/08111140309952>

Bijlagen

I. Interviewguide

Inleiding

- Leg spullen klaar voor het beginnen van het interview
- Heet de respondent welkom en bedank deze voor zijn of haar tijd en bereidheid om mee te werken aan het onderzoek.
- Leidt onderwerp in

Ik ben bezig met een onderzoek naar de verschillende percepties van stakeholders als wordt gekeken naar stadsuitbreiding en de beperkingen daarvan door beschermde natuur. Dit onderzoek wordt uitgevoerd als een case study in de omgeving Nijmegen. Daarbij is de onderzoeksvraag: ***Hoe ervaren stakeholders in Nijmegen en omgeving de beperkingen tot stadsuitbreidingen door beschermde natuurgebieden?*** Om antwoord te geven op deze vraag zou ik graag een interview met u willen afleggen en een aantal vragen stellen met betrekking tot dit onderwerp. De duur van het interview zal liggen tussen de 40 minuten en een uur als u daar oke mee bent. Uiteraard zullen uw antwoorden vertrouwelijk worden behandeld.

Dan heb ik nog wat vragen voordat we beginnen

- Zou ik dit interview mogen opnemen?
- Mag ik u in het interview bij uw volledige naam en functie noemen, of blijft u liever anoniem?
- Hoe mag ik uw functie noemen?
- Heeft u nog vragen voor het begin van het interview?

Dan denk ik dat de opname en het interview kunnen starten!

Begin interview

Laten we beginnen met een paar achtergrond vragen

- Kunt u kort iets vertellen over wie u bent en wat uw rol of betrokkenheid is in ruimtelijke ontwikkeling of natuurbehoud in Nijmegen?
- Hoelang bent u hier al bij betrokken?

Stakeholders in beeld

- Wie ziet u als de belangrijkste stakeholders bij stadsuitbreiding en natuurbescherming in deze regio?
- Hoe verloopt communicatie en wellicht samenwerking tussen deze partijen?
 - o Is er veel contact tussen de verschillende partijen
 - o Hoe wordt dit contact ervaren? (goed/slecht, te weinig?)

Woningbehoefte en stadsuitbreiding

- Hoe zou u de woningbehoefte in Nijmegen omschrijven?
- In hoeverre ervaart u stadsuitbreiding als noodzakelijk of wenselijk om de woningbehoefte op te lossen?

- Zijn er locaties waar u kansen of juist moeilijkheden ziet?

Rol beschermde natuurgebieden

- Welke natuurgebieden spelen volgens u een rol bij de stadsuitbreidingen?
- Hoe belangrijk vindt u de aanwezigheid van de beschermde natuur in en rondom Nijmegen?
- Wat betekenen de natuurgebieden volgens u voor de regio Nijmegen?
- Wat zijn de kenmerken van deze natuurgebieden?
- Hoe hebben de natuurgebieden invloed op de stadsuitbreidingen?

Beperkingen tot stadsuitbreiding

- In hoeverre ervaart u beperkingen door beschermde natuurgebieden in het realiseren van ruimtelijke plannen?
- Zijn er specifieke voorbeelden waarin natuurbescherming daadwerkelijk stadsuitbreiding heeft tegengehouden of gewijzigd?

Doelen en belangen

- Wat zijn voor u of uw organisatie de belangrijkste doelen of belangen als het gaat om natuurbehoud en/of stadsuitbreiding?
- Hoe verhouden uw doelen en belangen zich tegenover ander stakeholders?
- Hoe worden afwegingen gemaakt bij botsende belangen?
- Worden in uw ogen alle belangen goed meegenomen?

Visie

- Hoe ziet u de ideale balans tussen woningbouw en natuur in de regio Nijmegen?
- Hoe kan dit volgens u worden gerealiseerd?

Afronding

- Is er nog iets wat u kwijt wilt over dit thema dat we nog niet besproken hebben?
- Heeft u suggesties voor andere personen of organisaties die ik zou kunnen spreken?

Dan wil ik u hartelijk bedanken voor het interview. Komende weken zal ik mijn interviews analyseren daarbij wordt alles, zoals eerder gezegd, vertrouwelijk behandeld. Mocht u later nog vragen hebben of iets dat mij kan helpen dan kunt u mij altijd via de mail bereiken. Ook kan ik u als u wilt nog een samenvatting of de uiteindelijke scriptie toesturen.

Nogmaals dank en nog een fijne dag verder!

Omdat de vragen misschien niet helemaal toepasbaar zijn voor natuur en milieu organisaties is hier een andere interviewgide voor opgesteld.

II. Interview guide voor natuur en milieu organisaties

**Inleiding blijft hetzelfde*

Achtergrond vragen

- Kunt u kort iets vertellen over wie u bent en wat uw rol is in ruimtelijke ontwikkeling of natuurbehoud in Nijmegen?
- Hoelang bent u hier al bij betrokken?

Stakeholders in beeld

- Wie ziet u als de belangrijkste stakeholders bij stadsuitbreiding en natuurbescherming in deze regio?
- Hoe verloopt communicatie en wellicht samenwerking tussen deze partijen?
- Is er volgens u voldoende inspraak of zeggenschap voor natuurorganisaties in het proces?

Natuurgebieden & Beperkingen

- Welke natuurgebieden in en rondom Nijmegen zijn voor uw organisatie belangrijk?
- Wat zijn volgens u de belangrijkste ecologische of landschappelijke waarden van deze gebieden?
- Hoe beïnvloeden stadsuitbreidingsplannen deze natuurgebieden concreet?
- Ervaart uw organisatie dat de bescherming van deze gebieden onder druk staat? Zo ja, op welke manier?

Belangen en Doelen

- Wat zijn de belangrijkste doelen van uw organisatie met betrekking tot deze casus?
- Wat wil uw organisatie in deze situatie vooral beschermen of bereiken?
- In hoeverre voelt u zich gehoord door beleidsmakers of andere betrokkenen?

Afwegingen tussen Natuur en Woningbouw

- Hoe kijkt uw organisatie aan tegen de woningbouwopgave in Nijmegen?
- Denkt u dat woningbouw en natuurbescherming in balans kunnen worden gebracht? Zo ja, hoe?
- Welke oplossingen of alternatieven ziet u voor woningbouw zonder schade aan natuur?

Ervaring met Beperkingen

- Wordt natuurbehoud in uw ervaring vaak als een “belemmering” gezien in het ruimtelijk debat? Zo ja, hoe gaat uw organisatie om met de kritiek?
- Heeft uw organisatie situaties meegemaakt waarin de natuur voorrang kreeg – of juist niet?

**Afronding blijft hetzelfde*

III. Codes Atlas.ti

Name	Grounded	Density	Groups	Created by	Modified by	Created	Modified
agrarisch gebied	17	0		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 16:39	31-05-2025 16:39
alle belangen van stakehol...	5	0		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 18:26	31-05-2025 18:26
appartementen	8	0		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	20-05-2025 14:39	20-05-2025 14:39
Arnhem	5	0		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	20-05-2025 14:57	20-05-2025 14:57
behoefte aan uitleglocaties	4	0		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	20-05-2025 14:31	20-05-2025 14:31
belangen	15	1		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	20-05-2025 14:41	24-06-2025 09:46
beperkingen	13	0		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	23-05-2025 14:29	02-06-2025 11:43
beschermd natuurgebied	13	0		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	23-05-2025 14:22	23-05-2025 14:22
bestemmingsplan	5	0		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 17:51	31-05-2025 17:51
bezwaar	1	0		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 18:06	31-05-2025 18:06
binnenstedelijke inbreiding	21	0		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	20-05-2025 14:11	20-05-2025 14:30
biodiversiteit	7	1		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	01-06-2025 17:38	24-06-2025 09:46
botsende belangen	5	1		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 21:47	31-05-2025 21:47
buitengebied	9	0		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	20-05-2025 14:05	02-06-2025 11:44
Buitenstedelijke uitbreiding	24	0		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	20-05-2025 14:11	20-05-2025 14:11
das en boom	6	0		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 18:04	31-05-2025 18:04
das en boom	6	0		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 18:04	31-05-2025 18:04
dieren	13	0		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 21:00	02-06-2025 11:44
discussie	5	0		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	20-05-2025 14:40	20-05-2025 14:40
duur	2	0		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 17:22	31-05-2025 17:22
duurzame energie	8	0		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	01-06-2025 20:24	24-06-2025 09:44
ecologische verbingszo...	1	0		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	01-06-2025 19:51	01-06-2025 19:51
eengezinswoningen	6	0		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	20-05-2025 14:39	24-06-2025 09:47
exploitatieperiode zorgt v...	2	0		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 21:07	31-05-2025 21:07
gebiedsontwikkeling	2	0		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	20-05-2025 13:32	20-05-2025 13:32
geen conflict	12	0		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	20-05-2025 14:09	20-05-2025 14:09
geen woningbouw mogelijk	4	0		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	01-06-2025 19:42	02-06-2025 11:45
geinstitutioniseerd	14	3		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 16:33	24-06-2025 09:50
gemeente Berg en Dal	7	0		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	20-05-2025 14:06	20-05-2025 14:07
gemeente beuningen	3	0		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	20-05-2025 14:06	20-05-2025 14:06
gemeente heumen	7	0		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 21:28	02-06-2025 11:46
gemeente Nijmegen	25	0		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	20-05-2025 13:27	20-05-2025 13:27
gemeente wijchen	6	0		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 22:02	31-05-2025 22:02
gmr in opdracht van bestu...	1	0		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	01-06-2025 20:38	01-06-2025 20:38
grenzen van de stad	10	0		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	23-05-2025 14:22	23-05-2025 14:22
grijs gebied	2	0		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	23-05-2025 14:26	23-05-2025 14:26
Groen blauw raamwerk	3	0		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 17:40	02-06-2025 11:44
groene bufferzone	5	0		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	01-06-2025 19:33	01-06-2025 19:33
groene metropool regio	11	0		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	20-05-2025 13:35	20-05-2025 13:35
het gaat slecht met natuur	1	1		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	01-06-2025 21:04	01-06-2025 21:04
hinderwet bedrijven	1	0		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 21:22	31-05-2025 21:22
inbreiden	4	0		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 17:25	02-06-2025 11:46
invloed natuurgebied	6	0		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	23-05-2025 14:24	23-05-2025 14:24
jongeren accommoderen	4	0		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 16:49	31-05-2025 16:49
kanaalzone	3	0		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 17:24	31-05-2025 17:24
kostenverhaal	1	0		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	23-05-2025 14:45	23-05-2025 14:45
landgoederen	1	0		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 22:04	31-05-2025 22:04
langdurig bouwproces zor...	1	0		Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	01-06-2025 18:15	01-06-2025 18:15

☐	◆ leefbaarheid		5		0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 21:24	31-05-2025 21:24
☐	◆ lingezege		6		0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	01-06-2025 19:33	01-06-2025 19:33
☐	◆ lingezege geen harde nat...		1		0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	01-06-2025 19:52	01-06-2025 19:52
☐	◆ mening gemeente		1		0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 17:32	31-05-2025 17:32
☐	◆ mid size utopia		1		0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 17:37	31-05-2025 17:37
☐	◆ milieu effectrapportage		7		0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 18:02	31-05-2025 18:02
☐	◆ milieudefensie		1		0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	20-05-2025 13:36	20-05-2025 13:36
☐	◆ mobiliteit		6		0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 16:54	31-05-2025 16:54
☐	◆ natura 2000		10		0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 16:23	31-05-2025 16:23
☐	◆ natura 2000 minder kwets...		4		0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 22:24	31-05-2025 22:24
☐	◆ natuur inclusief		8		0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	23-05-2025 14:30	23-05-2025 14:30
☐	◆ natuur is een gegeven		5		0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 17:43	31-05-2025 17:43
☐	◆ natuur overbelast		1		0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	01-06-2025 16:43	01-06-2025 16:43
☐	◆ natuurbeheer		2		0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 22:04	02-06-2025 11:47
☐	◆ natuurbescherming organi...		8		0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	20-05-2025 13:36	20-05-2025 13:36
☐	◆ natuurcompensatie		2		0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 21:04	31-05-2025 21:04
☐	◆ natuurgebied		35		0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	20-05-2025 13:34	02-06-2025 11:47
☐	◆ natuurwaarde		15		0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	23-05-2025 14:23	31-05-2025 16:43
☐	◆ Nederlanders wonen groot		1		0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	01-06-2025 17:40	01-06-2025 17:40
☐	◆ niet aantoonbaar dat stikst...		1		0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	02-06-2025 11:24	02-06-2025 11:24
☐	◆ nieuwe vraagstukken		1		0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	02-06-2025 11:35	02-06-2025 11:35
☐	◆ Nijmegen goed bezig		5		0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	01-06-2025 18:08	01-06-2025 18:08
☐	◆ Nijmegen is verdicht		3		0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 18:30	31-05-2025 18:30
☐	◆ omgevingsplan		6		1	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	23-05-2025 14:50	23-05-2025 14:50
☐	◆ omgevingsvisie		10		1	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	23-05-2025 14:50	23-05-2025 14:50
☐	◆ omgevingswet		4		1	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 17:05	31-05-2025 17:05
☐	◆ omliggende gemeenten		18		0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	20-05-2025 14:05	20-05-2025 14:05
☐	◆ onderzoek		17		0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	20-05-2025 14:34	20-05-2025 14:34
☐	◆ ontwikkellocatie		2		0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 20:58	31-05-2025 20:58
☐	◆ ooijpolder		13		0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	20-05-2025 13:27	20-05-2025 14:07
☐	◆ park Lingezege		9		0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	20-05-2025 14:59	20-05-2025 14:59
☐	◆ park uitbreiden		1		0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	01-06-2025 19:45	01-06-2025 19:45
☐	◆ PAS		2		0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 22:19	31-05-2025 22:19
☐	◆ plannen		20		0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	20-05-2025 13:29	20-05-2025 13:29
☐	◆ planologie		8		0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	20-05-2025 13:28	20-05-2025 13:28
☐	◆ politiek		11		0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	20-05-2025 14:16	02-06-2025 11:48
☐	◆ projectontwikkelaars		11		0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	20-05-2025 14:05	20-05-2025 14:05
☐	◆ provincie gelderland		3		0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	20-05-2025 13:35	02-06-2025 11:48
☐	◆ recreëren		14		0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 16:53	31-05-2025 16:53
☐	◆ regionaal fonds		5		0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	23-05-2025 14:46	23-05-2025 14:46
☐	◆ regionaal vraagstuk		3		0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	23-05-2025 14:49	23-05-2025 14:49
☐	◆ regionale aanpak		6		0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 16:55	31-05-2025 16:55
☐	◆ rivierenlandschap		9		0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	20-05-2025 13:34	20-05-2025 13:34
☐	◆ ruimtelijke ontwikkelingen		5		0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 17:57	02-06-2025 11:49
☐	◆ samenwerking		37		0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	20-05-2025 13:31	01-06-2025 20:38
☐	◆ stadsuitbreiding meer dan...		3		0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	02-06-2025 11:30	02-06-2025 11:30
☐	◆ stadsuitbreiding niet nood...		1		0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	01-06-2025 21:28	01-06-2025 21:28
☐	◆ stakeholders		11		0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	20-05-2025 13:35	20-05-2025 13:35

☐	stationsgebied		4	0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 17:24	31-05-2025 17:24
☐	stedelijke groei		2	0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	23-05-2025 14:23	23-05-2025 14:23
☐	stef blok		1	0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 21:16	31-05-2025 21:16
☐	stikstof		26	0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	23-05-2025 14:27	23-05-2025 14:27
☐	te weinig betaalbaar		7	0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 17:29	02-06-2025 11:49
☐	te weinig eengezinswoni...		2	0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 17:34	31-05-2025 17:34
☐	te weinig ruimte in de stad		5	0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	20-05-2025 14:39	20-05-2025 14:39
☐	tegenstand		7	0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 16:42	31-05-2025 16:42
☐	tijdsintensief		9	0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 17:05	31-05-2025 17:05
☐	toekomst		7	0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	20-05-2025 14:15	20-05-2025 14:15
☐	uitleglocatie		7	0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	20-05-2025 13:33	20-05-2025 13:33
☐	vastgoedsector		1	0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	20-05-2025 14:36	20-05-2025 14:36
☐	versterking van landschap		1	0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	01-06-2025 20:38	01-06-2025 20:38
☐	verzorgingshuizen		4	0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 17:58	31-05-2025 17:58
☐	voorzieningen		2	0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	23-05-2025 14:44	23-05-2025 14:44
☐	vraag naar betaalbare wo...		1	0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 17:23	31-05-2025 17:23
☐	vraag naar eengezinswoni...		3	0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 17:30	31-05-2025 17:30
☐	waalfront		4	0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	20-05-2025 14:10	20-05-2025 14:10
☐	waalsprong		21	0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	20-05-2025 13:33	24-06-2025 09:44
☐	waarde van woningen		3	0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	01-06-2025 18:35	01-06-2025 18:35
☐	winkelsteeg		10	0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	20-05-2025 14:10	20-05-2025 14:10
☐	woningbehoefte		19	0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	20-05-2025 14:13	24-06-2025 09:44
☐	woningbouw		26	0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	20-05-2025 13:28	24-06-2025 09:44
☐	woningcorporatie		30	0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 20:57	02-06-2025 11:58
☐	woningen vs natuur		14	0	Emiel Uijterwaal	Emiel Uijterwaal	31-05-2025 16:52	02-06-2025 11:59